

Hän on erityinen - valokuvausta lastensuojelulaitoksen nuoresta

Könönen, Jenni

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Hyvinkää

HÄN ON ERITYINEN-
VALOKUVAUSTA LASTENSUOJELULAITOKSEN
NUORESTA

Jenni Könönen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Kevät, 2011

Könönen Jenni

Hän on erityinen - valokuvausta lastensuojelulaitoksen nuoresta

Vuosi 2011 Sivumäärä 88

Tarkoitukseni oli tutkia prosessia, miten valokuvausta voidaan käyttää lastensuojelulaitoksessa elävän nuoren kanssa. Tahdoin saada selville, mitä prosessissa tapahtuu, mitkä ovat projektin vaikutukset kuvattavaan, mitä elementtejä projektin aikana nousee esiin.

Pyrin työlläni perustelemaan, miksi olen käyttänyt valokuvaa ja valokuvausta. Projektin tutkimuskysymyksiksi määrittelin muun muassa seuraavat: Mitä havaitseen? Mitä muutosta havaitseen? Miten kuvattava rakentaa projektia omista lähtökodistaan? Mitä valokuvattavana oleminen on ja mitä se merkitsee kuvattavalle? Millä perusteilla kuvattava valitsee kuvia albumiin? Kuinka hän arvostelee onnistuneita ja epäonnistuneita kuvia? Mitä elementtejä kuvat paljastavat? Mikä on rekvisiitan ja kuvauspaikkojen merkitys?

Tutkimuskohteenani oli pienryhmäkodissa asuvan, 18 vuotta täyttävä nuori nainen. Projekti sai alkunsa pienryhmäkodin johtajan ja nuoren toiveista saada nuoresta valokuvia. Kuvasin nuorta kuusi kertaa eri ympäristöissä. Otetuista kuvista hän valitsi mieluisimmat ja liimasi ne valokuva-albumiin, jonka hän sai itselleen 18-vuotissyntymäpäivälahjana.

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelminä käytin havainnointia, audiotallennusta ja haastatteluja. Audiotallennin tallensi kaikki keskustelumme ja tallennukset purin muistiinpanoihini. Audiotallenteiden otteita olen käyttänyt tässä työssäni havainnollistamiskeinona. Havainnointi ja haastattelut tarkensivat huomioitani.

Työni teoreettisen osuuden muodostivat identiteetti ja subjektiivisuus, elämä lastenkodissa, syömishäiriö, valokuvattavana oleminen, voimauttava valokuvaus, valokuvaterapia ja taideterapia. Tarkastelin myös kauneuskäsityksien merkitystä ja kuvaajana toimimista. Nämä muodostivat kattavan kuvan tapaustutkimuksessani nousseista teemoista, mukaan luettuna yhteiskunnallisen näkökulman osana suomalaista sosiaalipalvelujärjestelmää.

Tutkimuksessani sain tutustua prosessiin. Tuloksena sain työskentelymuodon, kuinka projektia voi ohjata sekä kokemuksen, millaista on kuvata nuorta. Nuori on kuvattavana kekseliäs, toimelias ja kokeilunhaluinen. Kuvia katsellessa nuori keskittyy negatiivisiin seikkoihin positiivisten sijaan. Kuvauspaikkojen tuli merkitä kuvattavalle itselleen jotakin, eikä muiden mielipiteillä ollut suurta merkitystä. Nuoren itsetuntoa sain kohotettua hetkellisesti, onnistuin luomaan hänelle tunteen arvokkuudesta ja loin hänelle uuden kokemuksen. Projektini vaikeimman esteen loi käsitykset kauneudesta sekä mieltymyksiemme erot.

Avainsanat: valokuva, valokuvattavana oleminen, valokuvaus, syömishäiriö, kauneuskäsitykset, valokuvaterapia, elämä lastenkodissa, lastenkoti, identiteetti, subjektiivisuus, taideterapia, voimauttava valokuva

Könönen Jenni

She is special - photography with a child in a welfare facility

Year	2011	Pages	88
------	------	-------	----

I studied the process of using photography as a tool, with a child living in a child welfare facility. I wanted to know what would happen in the process and what effect it would have on the subject. I also wanted to find out what elements would appear during the project.

With my work I wanted to explain why I chose photography and photos as my tools. At the beginning of the project I asked the following questions. What do I detect? What change do I notice? How does my subject develop the project from her approach? What is it like to be in front of the camera and what does it mean for the subject? How does she judge the good and the bad photos? What elements do the photos reveal? What importance does props and locations have?

My research subject was an 18 year old girl, living in a child welfare facility. The project got started because the chief of the facility and the girl wished to get some photos of her. I photographed the girl during six sessions, in different locations. She chose the photos that she liked the most and made a photo album of them, which she then got as her 18th birthday gift.

As research methods in my thesis, I used observation, audio recordings and interviews. I recorded all our conversations and added the material to my notes. I used the audio recordings in my research as observation methods. My observations and the recordings complemented my findings.

The theoretical frame of reference in my work was composed by identity and to be objective, life in a child welfare facility, being in front of the camera, empowering photography, phototherapy and art therapy. I also observed the meaning of different beauty perceptions and how to function behind the camera. These formed a comprehensive picture of the themes in my research, including the societal point of view as part of the Finnish social system.

As a product of the process I gained a working system of how to run a project like this. I also got the valuable experience of photographing a young woman. Young people as photo objects are active and willing to experiment with new things. When viewing the photos, the young focus much more on the negative aspects in the photos than the positive. The locations were of great importance to the subject, and they needed to have some personal significance to her. I managed to improve the subject's self-esteem at least temporarily. I succeeded in making her feel special and I gave her a new experience. The biggest barriers in my project were our differences in the perception of beauty and our different likes and dislikes.

Key words: photograph, being photographed, eating disorder, beauty perceptions, life in a child welfare facility, child protectory, identity, subjectivity, art therapy, strengthening photography

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TUTKIMUSKOHTEENA LAURA	10
	2.1 Identiteetti ja subjektius	10
	2.2 Syömishäiriöt ja kauneuskäsitykset	14
	2.3 Elämää lastenkodissa	16
	2.4 Valokuvattavana oleminen ja valokuvan merkitys	20
3	VALOKUVA SOSIAALIALAN TYÖVÄLINEENÄ	25
	3.1 Miksi valokuva?.....	25
	3.2 Taideterapia	27
	3.3 Valokuvaterapia	29
	3.4 Voimauttava valokuva	32
	3.5 Tehdyt tutkimukset ja kehittämisprojektit.....	34
4	TUTKIMUKSEN ESITTELY	36
	4.1 Tutkittavat kysymykset	37
	4.2 Tutkimusaineiston koonti ja tutkimusaineisto	38
	4.3 Aineiston analyysi	40
	4.4 Tapaustutkimus ja tutkimuksen luotettavuus.....	40
	4.5 Tutkimusetiikan tarkastelu	41
5	PROJEKTIN TOTEUTUS.....	42
	5.1 Projektin suunnittelu ja eteneminen kuvauksiin	42
	5.2 Suunnittelusta käytännön kuviin.....	50
	5.3 Kuvien katsonta ja valinta	55
	5.4 Kuvien liimaus valokuva-albumiin	59
	5.5 Valmis valokuva-albumi	62
6	PROJEKTIN TULOKSET JA POHDINTA.....	65
7	PROJEKTIN TULOKSET JA KOKEMUKSET	72
	LÄHTEET	79
	TAULUKKO.....	82
	KUVAT.....	83
	KUVAT.....	83
	LIITTEET	84
	Kirje Lauralle	85
	Kirje pienryhmäkodin johtajalle	86
	Tehtävä Lauralle	88

1 JOHDANTO

1500-luvulla oli harvinaista omakuvissa katsoa kuvaajaa (maalajaa) kohti. Tuolloin ihmiset kuvattiin aina sivuprofiilista, eikä tuon ajan kuvissa ole kenelläkään kahta silmää näkyvissä. (Cumming 2010, 25.) Valokuvaus näyttäisi olevan kehitetty, Ranskassa ja Englannissa samaan aikaan, 1836 (Fryrear & Krauss 1983, 3). Tällöin keksittiin kone, joka pystyi pysäyttämään ajan, ikuisesti muuttumattomaksi ja ohikiitävän hetken pysyväksi. Kaikki vaikutti niin yksinkertaiselta: osoita mekaaninen laite kohtaukseen ja se tallentaa linssin edessä olevan kuvan. Vihdoin oli keksitty fantastinen kone, joka kykeni tallentamaan maailman sellaisenaan, sen kauneuden ja sen totuuden. (Weiser 1999, 343.)

Opinnäytetyöni on tapaustutkimusta valokuvaten. Työni on muodoltaan kvalitatiivinen tutkimus, sillä olen tutkinut ihmistä. Valokuvasin 18 vuotta täyttävää tyttöä yhteensä kuuden kuvausession ajan. Päijätämäläisen pienryhmäkodin johtaja oli saanut kuulla minun harrastavan valokuvausta ja soitti minulle marraskuussa 2009. Aluksi mietimme johtajan kanssa vain kuvaavani tyttöä pari kolme kertaa. Hetken asiaa pohdittuani ymmärsin tässä olevan hyvän opinnäytetyön aihio. Opinnäytteen tekeminen sopi pienryhmäkodille hyvin ja yhteistyömme tiivistyi.

Valokuvattavalleni olen luvannut täyden anonymiteetin. En siis voi käyttää kenenkään oikeita nimiä, jottei niiden perusteella tutkimuskohdettani voi tunnistaa. Anonymiteetin takia en käytä myöskään oikeita paikannimiä. Jotta työtäni olisi sujuvampaa lukea, olen nimennyt valokuvattavani tässä opinnäytetyössäni Lauraksi.

Hyvät suhteet vanhempiin ja heidän suosiollinen suhtautuminen tällaiseen projektiin on avainasemassa alle 18-vuotiaiden kohdalla. Ilman vanhemman suostumusta ei tällaista projektia voisi tehdä. Onnekseni Lauran vanhemmat antoivat projektille luvan, samoin Lauran sosiaalityöntekijä sekä pienryhmäkoti. Myös heille takaan tässä työssäni täyden anonymiteetin.

Olen harrastanut valokuvausta, mutta nyt minulta kysyttiin tuloksia. Kuvausta olen harrastanut vain vapaa-aikanani omaksi ilokseni. En ollut koskaan aikaisemmin kuvannut jonkun toisen ihmisen pyynnöstä, enkä toisen ihmisen lähtökohdista. Olen tottunut keskittymään omiin kauneuskäsityksiini ja kuvaamaan omasta mielestäni kauniiksi kokemiani asioita. Tätä tutkimusta tehdessäni olen joutunut opettelemaan hyvinkin vaikeita uusia asioita ja toisenlaisia näkökulmia. Olen pyrkinyt asettamaan omat mieltymykseni taka-alalle, jotta asiakkaanani oleva Laura saisi itselleen mieluisia kuvia.

Valokuvan avulla voidaan käsitellä asioita, jotka muutoin jäisivät pimentoon tai tiedostamattomaksi. Valokuvasta voidaan nähdä esimerkiksi osia menneisyydestä, tulevasta ja ulkoisista ominaisuuksista. Valokuvan avulla voidaan tehdä asioita konkreettisemmiksi ja näkyviksi. Valokuva on myös aina raadollinen ja tosi. Valokuva voi hämmentää, aiheuttaa ahdistusta, lisätä ymmärrystä, kasvattaa ja opettaa. Sen käytön mahdollisuuksia on satoja. Valokuva on otettu työskentelymuodoksi muun muassa terapiaan. Sen avulla voidaan siis saavuttaa parannusta ja eheytymistä. Valokuvatyöskentelystä on luotu uusia työskentelymenetelmiä, kuten Voimauttava valokuvaus (Savolainen 2008).

Voimauttava valokuvaus on Miina Savolaisen luoma menetelmä valokuvan käytöstä ja valokuvauksesta sosiaalialan asiakkaiden kanssa. Menetelmä syntyi hänen kymmenen vuoden mittaisesta projektistaan lastenkotilapsia kuvatessaan. Projekti sai nimekseen Maailman ihanin tyttö. Näiden lasten kasvu projektin ansiosta ja valokuvan opettamat asiat näyttivät Savolaiselle valokuvan voiman. Hänen omakohtainen kokemuksensa sekä tutkimus synnyttivät menetelmän, jonka avulla ihmisiä voidaan voimauttaa, opettaa näkemään asioita uudessa valossa ja saamaan uusia voimavaroja elämäänsä. (Savolainen teoksessa Halkola, Mannermaa, Koffert & Koulu (toim.) 2009, 210-211; Voimauttavavalokuva 2011.)

Oma tutkimukseni kiinnittyy voimauttavan valokuvauksen malliin sekä lukeutuu osittain valokuvaterapiaan, taideterapiaan ja taidevalokuvaukseen. Halusin tehdä tutkimuksen, kuinka valokuvausta voidaan käyttää sosiaalialalla. Tein työni ns. alan asiantuntijan lähtökohdista, jotta pystyn tutkimaan, voiko näin työskennellä ilman erityiskoulutuksia.

Opinnäytetyöni tukeutuu aiemmin tehtyihin projekteihin ja opinnäytetöihin. Olen tutustunut jo valmiisiin töihin ja ottanut niistä vinkkejä. Oma opinnäytteeni ei ole kuitenkaan minkään kopio, vaan pyrin löytämään uutta. Opinnäytetyöni on kvalitatiivista tutkimusta tapaustutkimusta käyttäen.

Kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus, on elämän kuvaamista. Tutkimuksen tiedon keruun kohteena on ihminen, ja tutkija tutkii enemmän käyttäen havainnointia ja keskusteluita. Tutkimuskohde valitaan aina harkitusti ja tarkoituksenmukaisesti. Tutkittava todellisuus ei ole vain rypäs aineksia, vaan todellisuus on kokonaisuutena moninainen. Tapahtumat muovaavat toinen toisiaan ja sieltä on mahdollista löytää monisuuntaisia suhteita. Työnäni on ollut näiden suhteiden löytäminen, tutkiminen ja esiin tuominen. Laadullinen tutkimus tutkii aina kokonaisvaltaisesti ja sen pyrkimyksenä on löytää tai paljastaa tosiasioita, jolloin aineisto kootaan todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157,160.)

Tapaustutkimuksen piirteitä ovat yksityiskohtaisuus, intensiivinen tieto yksilöstä tai pienestä ryhmästä. Tapaustutkimuksessa valitaankin yksittäinen tapaus ja sen kohteena on usein yksi

yksilö. Tapaustutkimuksessa kiinnostuksen kohteina ovat prosessit, jossa yksittäistapausta tutkitaan yhteydessä ympäristöön. Aineistoa kerätään monia metodeja käyttäen, kuten havainnoimalla, haastatteleamalla ja dokumentteja tutkimalla. Tapaustutkimuksen tavoitteena tyypillisesti on ilmiöiden kuvailu ja tätä kautta toiminnan merkityksen ymmärtäminen. (Hirsjärvi ym. 2007, 130-131, 162.)

Tapaustutkimustani viitoitti projektin alussa luomani tutkimuskysymykset. Tutkimuskysymykseksi ovat mitä valokuvattavana oleminen nuorelle on, millainen nuori on kuvattavana, mitä valokuvaajan tulee tietää ennen kuvauksia, millaisia elementtejä työskentelyssä tulee vastaan ja kuinka ongelmilta välttyään. Halusin myös selvittää, voisiko tällaista valokuvausprojektia suunnitella kaikille nuorille ja miten ja millä perusteilla nuori valitsee albumiinsa kuvia. Tavoitteeni oli tarkkailla, tulkitseeko hän omia kuviaan, kuinka arvostelee onnistuneita ja epäonnistuneita kuvia ja sanooko hän kuvillaan jotakin katsojalle. Tavoitteena oli myös tutkia, kuinka kuvauspaikat valikoituvat, mitä elementtejä kuviin halutaan ja minkälaista rekvisiittaa kuviin halutaan. Halusin tutkia myös kauneuden käsityksiä ja seikkoja, joita kuvattaessa itse pitää kauniina ja pystyykö tämän mittaisella projektilla vaikuttamaan niihin. Yhtenä suurimpana tutkimuskohteena oli, kuinka kuvattava rakentaa projektia omista lähtökohdistaan.

Tutkiessani Lauraa ja hänen todellisuuttaan, nousivat esiin kysymykset identiteetistä ja subjektiudesta. Valokuvissa näkyy ihmisen subjektiuus ja kuvasta voidaan hahmottaa ihmisen identiteettiä. Tärkeintä on nähdä itse itsensä kuvissa ja ymmärtää oman ulkomuotonsa olevan osa omaa identiteettiä. Identiteetin ja subjektiuden sisällöistä kerron enemmän luvussa 2.1. Lauran tutkittavaan todellisuuteen liittyi heti alusta asti vakavat seikat syömishäiriöstä ja kauneuskäsitteistä. Lauran todellisuus erosi näiltä osin omastani ja opitut käsityksemme eivät kohdanneet. Syömishäiriöistä ja kauneuskäsityksistä kerron luvussa 2.2. Kun kohteenani oli sijoitettu nuori, oli haasteeni onnistua astetta korkeampi. Sijoitettujen nuorten elämään kuuluu haasteita, jotka voivat hankaloittaa työskentelyä. Tästä kerron enemmän luvussa 2.3 Elämää lastenkodissa. Kerron luvussa 7 kuinka itse projektin vedin, miten ohjasin, miten opastin ja mitä sudenkuoppia kohtasin.

Kuvausten jälkeen kokosin tiivistelmää tutkitusta aineistosta. Tätä aineistoa voivat lukea muun muassa pienryhmäkodin ja lastenkodin johtaja sekä muu henkilökunta. Omakohtainen kokemukseni on, ettei lastensuojelulaitoksien arjessa dokumentoida lapsia, valokuvaa käyttäen, muuten kuin juhlassa. Mielestäni ihanne olisi, että lapsen ja nuoren kehitystä ja senhetkistä elämää kuvattaisiin muutenkin. Kuvausta henkilökunta voi harrastaa arjessa ohimennen, tai keskittyä nuoreen valokuvausprojektin muodossa. Savolaisen (2008, 151) kuvaamien nuorten tarvitsi saada kuulla jonkun sanovan, että heidän elämänsä tallentaminen on tärkeää ja että he ovat tärkeitä.

Tallensin tutkittavan Lauran kaikki puheet audiotallentimelle. Audiotallennin oli mukana aina, kun häntä tapasin. Näin sain muistiin kaiken, jotta pystyin palaamaan rauhassa kuvauspaikoille ja näin kokoamaan muistiin opinnäytetyöhöni kaiken tarvittavan. Lauralta sain luvan puheen tallennukseen, eikä hän kokenut sitä kovin ahdistavana. Tarkkailin myös Lauran käytöstä ja kehon viestintää. Pysin kirjaamaan itselleni kaiken muistiin päiväkirjamerkintöihini. Näitä päiväkirjamerkintöjä käytin nauhoitusten tukena. Myös itse valokuvia, visuaalista dataa, liitin työhöni hahmottamaan sitä, mitä on tehty käytännössä. Kuvat ovat siis näyttöinä työskentelystämme, eikä niissä näy kuvattavani kasvoja.

Työni sisältö rakentuu teemoista, jotka työskentely Lauran kanssa nostatti esille. Aiheet työnsäni ovat valokuvattavana oleminen ja valokuvan merkitys, identiteetti ja subjektiivisuus, valokuva, syömishäiriöt, kauneuskäsitykset ja lastensuojelulaitos. Vertaan omaa projektiani taideterapiaan, valokuvaterapiaan ja voimauttavaan valokuvaukseen. Luvussa 3.3 Valokuvaterapia vertaan projektiani myös psykoterapiaan, terapeutin työhön, valokuvataiteeseen ja valokuvaukseen itsehoitona.

Toivon lukijan ymmärtävän koko opinnäytetyöni keskeisenä tavoitteena olevan perustelun miksi käytän valokuvaa. Koko työni teoriaosuus toimii vastauksena tähän aiheeseen. Alusta edeten perustelen ensimmäiseksi, kuinka identiteetti ja subjektiivisuus voivat hyötyä valokuvauksen käytöstä. Etenen tästä selittämään, miksi elämä lastenkodissa hyötyisi valokuvauksesta ja niin edespäin.

2 TUTKIMUSKOHTENA LAURA

Laurasta tuli projektini päähenkilö pienryhmäkodin johtajan aloitteesta. Laura oli valmiiksi motivoitunut kuvauksiin, joten projektin rakentaminen hänen ympärilleen oli helppoa. Laura lähti mukaan, hänet itsensäkin ylittävällä sitoumuksella. En valinnut projektiin mukaan muita nuoria, sillä halusin tutkia vain Lauran todellisuutta. Jos mukaan olisi ajateltu tulevan myös toinen tai kolmaskin nuori, olisi yhteiseen todellisuuteen nousut seikat luottamuksesta, aitoudesta ja jännityksestä, jotka ryhmätilanteissa usein nousevat esille. Muiden läsnäolo olisi todennäköisesti häirinnyt Lauran todellisuutta ja mukaan olisivat astuneet myös Lauran sosiaaliset roolit. Lauran ollessa ainoa hän sai ja pystyi olemaan aito itsensä. Tätä aitoa todellisuutta halusin tutkia ja tarkastella.

2.1 Identiteetti ja subjektius

Siitä asti, kun ihminen tuli tietoiseksi itsestään ainutlaatuisena minänä mystisessä ja voimakkaassa universumissa, ovat ihmiset yrittäneet ymmärtää todellisuuden luonnetta. Tätä ovat tutkineet jo Kreikan filosofit aikoinaan ja kysymys totuudesta on tullut elämäämme 2000-luvulla yhä kiihtyneemmällä tahdilla. (Krauss teoksessa Fryrear & Krauss 1983, 41.)

Valokuvauksessa ihmisen identiteetti ja subjektius ovat vahvoina läsnä. Minuutta tiedetään muun muassa Platonin ja Aristoteleen käsitelleen jo aikoinaan. Rooman keisariajan stoalaiset käsitelivät minuuden ja identiteetin kysymyksiä jo melko systemaattisesti. Vaikka ihminen muutoin muuttuu koko elämänsä ajan, itse säilyy muuttumattomana. Myöhemmin, eksistentiaalistit ajattelivat, että ihmisellä on kyky vaikuttaa siihen, millainen hän itse on. Ihminen on vaikutuksille altis ja ainakin joissain määrin pystyy muokkaamaan sitä, mitä hän itse ihmisenä on. Descartesin vuonna 1644 lausumat sanat "Cogito ergo sum" eli "Minä ajattelen, siis olen", johtivat kysymyksiin mielen ja ruumiin suhteesta sekä tietoisuuden alkuperästä. Descartesin ajattelua kritisoi 1700-luvulla David Hume, jonka mielestä ihminen voi, keskittyessään itseensä, tavoittaa joukon havaintoja, tunteita ja ajatuksia, mutta ei minää. Immanuel Kantin mukaan minä on kokemuksen subjekti. Kantin mukaan ihmisen empiirisestä minästä saadaan tietoa itsehavainnoinnin kautta. William Jamesin mukaan empiirinen minä jakautuu materiaalliseen, sosiaaliseen ja henkiseen minään. Puhdas minä taas on prosessi, joka luo kokemuksen persoonallisesta identiteetistä. Freudin minäteoriassa on "id", "superego" ja "ego" eriteltyinä toisistaan. Näistä "superego", yliminä ilmentää sosiaalisia normeja ja ympäristön sille luomia vaatimuksia. Erikson jakoi ihmisen elinkaaren kriisivaiheisiin, joista ylitse pääseminen avasi uusia mahdollisuuksia muun muassa toimivaan identiteettiin. (Rautio teoksessa Rautio & Saastamoinen (toim.) 2006, 11-19.)

Identiteettiin rakennetaan myös oma ulkonäkö, joka on osa ihmisen identiteettiä – millainen minä olen ulkoisesti. Käsitys itsestä tulisi olla jollakin tavoin sama kuin mitä ihminen näkee itsestään otetuista kuvista. Millainen minä olen ja kokemus omasta kehosta muotoutuu vuosien mittaan. Minä on nuoruudessa ja teini-ikässä avoin vaikutteille ja virheellisille kuvitelmaille. Tukemalla oman identiteetin rakentamista ja siihen sisältyvän omakuvan rakentamista, voidaan ”minä” -kuva saada tasapainoon. Valokuvaamalla nuorta voidaan auttaa häntä näkemään oma keho ja oma ulkoinen olemus ja opettaa häntä hitain askelin katsomaan itseään lempeämmin. Kun ihminen on tyytyväinen itseensä, voi hän antaa jotain itsestään myös muille.

On useita syitä, miksi fyysinen itsekohtaaminen voi olla terapeutista. Yksi mahdollisuus on, ettei henkilö tiedä, miltä hän näyttää. Tällöin visuaalinen itsekohtaaminen voi tarjota hänelle entuudestaan tuntematonta informaatiota. Esimerkiksi nuoruusiässä voi ajatella itsensä olevan ruma tai muutoin omaperäisen näköinen, kun objektiiviset vastaväitteet puuttuvat. Tällöin nuori on voinut saada väärää kuvitteellista tai todellista palautetta toisilta ihmisiltä. Konkreettinen omakuva voi todistaa nämä luulot vääriksi, jolloin nuoren sisäistä omakuvaa voidaan luoda ja vahvistaa. (Fryrear teoksessa Fryrear & Krauss 1983, 75.)

Huonon fyysisen itsetunnon omaavalla henkilöllä saattaa olla hyvin tarkka mielikuva omasta vartalostaan eikä hän yksinkertaisesti pidä siitä. Tällöin on epätodennäköistä, että visuaalinen itsekohtaaminen tuottaisi positiivisia tuloksia, vaan saattaa tehdä enemmän haittaa kuin hyvää. (Fryrear teoksessa Fryrear & Krauss 1983, 75.)

Käsitteet minä ja identiteetti liittyvät toisiinsa, mutta nykyään Euroopassa on alettu käyttää enemmän identiteetin käsitettä. Minuuden käsitettä käytetään taas enemmän Yhdysvalloissa, heidän yksilökeskeisen ajattelunsa mukaisesti. Kestäväksi huomatuksi Minuuden teorian on luonut William James. Hänen jälkeensä G.H. Mead kehitteli siitä jaon subjektiminään eli ”minä tietäjänä” sekä objektiminään ”minä tiedettynä”. Länsimainen minäkäsitys ajattelee minän olevan ihmisen sisällä, mutta sen olemusta ei voi nähdä käyttäytymisestämme, fyysisestä olemuksestamme eikä rooleista, joita meillä on. Länsimainen minäkäsitys on hyvin individualistinen ja tähän liittyy kehoitus etsiä ja tutkia omaa sisintään, jotta voisimme löytää oman minuutemme todellisen luonteen tai olemuksen. Identiteettikäsite kietoutuu minuuden käsitteeseen. Minuuden muuttuessa kohteeksi, kun sitä määritellään ja arvostellaan, puhutaan jo oikeastaan identiteetistä. Identiteetti jaetaan sosiaaliteieteellisessä tutkimuksessa persoonalliseen ja sosiaaliseen identiteettiin. (Saastamoinen Teoksessa Rautio & Saastamoinen (toim.) 2006, 19, 170-172.)

Minää on käsitelty hyvin eri näkökulmista. Minää on käsitelty kokemuksen järjestelijäksi, kielen tuotteeksi, vuorovaikutuksen tuotteeksi sekä ytimeltään biologiseksi, geenien ja ympä-

ristön yhteiseksi tuotokseksi. Minä on siis kulttuurin ja biologisen perimän yhteinen tuotos. Mieli on minän olemassaolon edellytys ja minä on enemmän kuin tietoinen mieli. Minuus on evoluution tuote ja ainakin kehittyneimmillä kädellisillä, ihmisen lisäksi, on minuuden esiaste tai jonkinlainen minuus (Rautio teoksessa Rautio & Saastamoinen (toim.) 2006, 27,34).

Itsetunto on ihmisen toiminnan ja hyvinvoinnin tärkeä selittäjä. Hyvä itsetunto on nykyään menestyvän ihmisen tunnusmerkki. Itsetunto on sisäinen tunne siitä, että on hyvä ja arvokas sekä tuntee pärjäävänsä. Hyvä itsetunto on totuudenmukainen muun muassa minäkuvan suhteen. Hyvien ominaisuuksien lisäksi ihminen tiedostaa myös heikkoutensa. Hyvät ominaisuudet ovat kuitenkin tärkeämmässä osassa ja heikkoudet sekä puutteet voi myöntää. (Keltikangas-Järvinen 1994, 13-17.) Itsetuntoa voisi kuvata itseluottamuksen ja itsevarmuuden määrällä ja nimittää myös itsearvostukseksi.

Itsearvostus näkyy usein valokuvissa. Liikkeet ja asennot voivat kertoa ihmisen itsearvostuksesta paljon. Itsevarmuus, itsearvostus ja itseluottamus tulee erottaa narsismista. Narsismi luokitellaan sairaudeksi, jossa on laaja-alaista suuruuskuvitelmaa mielikuvistaan tai käytöksestään. Narsistille on ominaista ihailun halu, dramaattinen tai teatraalinen tunteiden ilmaisu ja huomion hakemisen korostus. Ominaista on myös ulkonäön korostaminen sekä tilanteeseen sopimaton seksuaalisesti viettelevä käytös. (narsistienuhrit.info 2011)

Laura sanoi minulle 11.5.2010, että hänelle voisi tulla parempi itsetunto, jos joitain ihmisiä olisi katsomassa, kun häntä kuvataan. Menimme tuona päivänä kaupungin keskustaan kuvaamaan ja seuraava kuvaus tapahtui Luran bändin esiintymisessä. Näistä molemmista kerroista hän sai varmasti lisää itsevarmuutta.

Minä on psyykkistä toimintaa, jonka yksilö kokee tuottavansa omassa mielessään. Minä on prosessi ja pyrkimys. Minä muodostaa subjektin, jonka tulkitsemme itseksemme. Käsitteet itseys ja itsekokemus vastaavat ihmisen kokemusta itsestään. Minäkäsitys tarkoittaa tietoista minäkokemusta. Minän kehitys jakautuu neljästä kahdeksaan osa-alueeseen, tulkinnasta ja näkökulmasta riippuen. Neljä perusosaa on motorinen kehitys, sosiaalinen kehitys, emotionaalinen kehitys ja kognitiivinen kehitys. (Vuorinen 1997, 49, 50, 72-74.) Jos minämme kehittyy, uskon, että sitä voidaan tarvittaessa kehittää tietoisesti muun muassa valokuvaterapiassa.

Salme Hänninen (2009) on kirjoittanut artikkelin Voimaantumisen tarinat subjektiuden vahvistajana, jossa hän lainaa paljon Fenwickiä, Fettermania, Devosia, Phillipsiä, Siitosta, Styhrea, Weedoa sekä Zimmermannia. Hänninen kertoo subjektilähtöisessä voimaantumisessa tietoisuuden lisääntymisen oleva edellytys voimaantumiselle ja subjektiiksi tulemiselle. Uskon, että valokuvalla voidaan lisätä ihmisen tietoisuutta itsestä. Subjektiiksi tulemisen edellytyksenä on

reflektiivisen tietoisuuden herääminen omista resursseista, itsestään ja ymmärrys omasta paikasta yhteisössä. Hänninen sanoo voimaantumisessa olevan enemmän kyse sisäisestä vahvuudesta, itsearvostuksen lisääntymisestä, itsemäärittelystä, kykyjensä kehittämistä, itsen kehittämistä ja elämänhallinnasta. Näitä kaikkia voitaisiin kehittää ja tukea valokuvan keinoin. Ihminen siis voimaantuu samalla, kun sisäinen vahvuuden tunne ja itsearvostus lisääntyvät sekä itsemäärittely että kyvyt kehittyvät. Nämä kaikki mahdollistavat itsen tietoiseksi tulemisen. (Emt.5.)

Subjektuuden ja voimaantumisen teorit katsovat ihmistä sosiaalisena olentona, jota sosiaalinen ympäristö muokkaa ja asettaa rajoja. Sosiokulttuuristen tekijöiden tunteminen on tärkeää tiedostaa. Subjektiksi tuleminen tarkoittaa oman paikkansa määrittelyä suhteessa sosiaaliseen ympäristöönsä sekä valintojen ja vaihtoehtoisten tulkintojen tekoa itsestä suhteessa ympäristönsä tarjoamiin rajoituksiin ja mahdollisuuksiin. Subjektikähtöisen voimaantumisen voidaan katsoa merkitsevän lisääntyneen tietoisuutta itsestä, sosiaaliseen ympäristöön kohdistuvista suhteista sekä vaikutusmahdollisuuksiensa vahvistumisena. Tärkeää on omien sisäisten prosessien ja ulkoisen maailman vaatimusten tiedostaminen ja yhteensovittaminen. (Hänninen 2009, 5.)

Lastenkodeissa elävillä lapsilla ja nuorilla on melkein jokaisella käsiteltävänä omia sisäisiä prosessejaan. Nämä prosessit voivat olla vieraita tavalliseen perhe-elämään tottuneille, eivätkä kaikki ihmiset joudu elämässään kohtaamaan samoja esteitä. Sisäiset prosessit voivat tarkoittaa kullekin ihmiselle hyvinkin erilaisia asioita. Joitain prosesseja saattaa olla vaikea sovittaa yhteen ulkoisen maailman vaatimusten kanssa. Omat sisäiset prosessit saattavat olla niin tulehtuneita, etteivät ulkoisen maailman vaatimuksien yhteensovittamiseen kuulu useampi vuosi.

Kulttuurissamme on kauneuden ihannointi nostettu korkealle, kuten myös hoikkuuden arvostus. Valokuva tuo esille ihmisen kehon, jolloin itseä verrataan kulttuurimme käsityksiin kauneudesta. Valokuvauksessa tulee olla tietoinen kuvattavan kyvyistä kohdata omakuvansa, vertaako hän omaa kuvaansa kulttuurimme standardimittoihin ja kestäkö hän tämän vertailun.

Omakuva saa aikaan usein vierauden tunteen. Itsensä näkee kuvassa toisen silmin. Valokuvataiteellinen omakuva on kuitenkin erilainen merkitykseltään kuin kotona otettu perhekuva. (Mäkiranata 2008, 97.)

2.2 Syömishäiriöt ja kauneuskäsitykset

Vastasyntyneellä lapsella ei ole käsitystä itsestä. Käsitys rakentuu pikku hiljaa toisten ihmisten puheista, katseista, äänenpainoista ja läsnäolosta. (Savolainen 2008, 165.)

Lauralla on todettu syömishäiriö. Tämä sairaus saattaa olla haitaksi tällaisissa projekteissa. Syömishäiriöistä voi parantua, mutta se voi yhtä hyvin myös uusiutua. Etelä Suomen Sanomissa (28.9.2010) Ann Rose haastatteli Maija Sairaa, joka kertoo omasta syömishäiriöstään ja siitä toipumisesta. Hän toteaa, että toipuminen alkaa lopulta omassa päässä, eikä hän ilman hyvää hoitoa sekä kannustavia ihmisiä olisi siinä onnistunut.

Minulle Laura kertoi sairaudestaan 8.2.2010 sekä 27.4.2010. Minun oli tärkeää tietää heti alussa Lauran sairaudesta ja onnekseni hän kertoi siitä avoimesti. Olisin saattanut projektillamme tietämättäni vaikeuttaa hänen sairauttaan ja aiheuttaa hänelle enemmän vaikeuksia.

”Syömishäiriöt ovat psykosomaattisia kehon sekä mielen sairauksia – myös käsitys itsestä ja omasta kehosta on usein vääristynyt” (syömishäiriöliitto-Syli ry). Syömishäiriöisillä on usein todettu samaan aikaan myös muita psyykkisiä sairauksia, kuten masennusta, ahdistuneisuushäiriötä, pakko-oireita ja persoonallisuushäiriötä (Anoreksia nervosa 2008: Lasten ja nuorten syömishäiriöt 2009).

Syömishäiriöitä ei aiheuta mikään yksittäinen tekijä vaan erilaisina laukaisutekijöinä toimii nuoruusikä, naissukupuoli, vaikeudet ilmaista taikka hallita tunteita, heikko itsetunto sekä fyysinen ja seksuaalinen pahoinpitely. (Anoreksia nervosa 2008: Lasten ja nuorten syömishäiriöt 2009.)

Päiväkirjamerkintöihini pohjaten oletan Lauran syömishäiriön olevan hänen hallinnassaan. Kielsin häntä 27.4.2010 muuttamasta kehoaan kuvauksia varten heti alkutapaamisten aikana. Kerroin hänelle, että pelkään hänen sairastuvan taas uudelleen tai pahentavansa sairauttaan minun takiani. Kerroin, että aion keskeyttää kuvaukset, mikäli huomaan muutosta. En halunnut vaarantaa hänen terveyttään.

Maailman ihanin tyttö -projektin läpikäyneet tytöt kasvoivat olemaan kriittisempiä kulttuurimme pinnallista ulkonäkökeskeisyyttä kohtaan. Eräs tytöistä miettii, että nykypäivänä itseä verrataan mainoksissa esiintyviin tyttöihin ja ulkoista olemuksen ihanuutta korostetaan. Jo-

kainen joutuu valitsemaan, elääkö toisten odotuksia vai omaa itseään varten (Savolainen 2008, 173-174).

Vartalo on naisten omakuvissa suosittu aihe, sillä siihen liitetyt merkitykset muokkaavat miinää keskeisesti ruumiillisena ja sukupuolisena yksilönä. Kehoon voi piirtyä kulttuuriset merkitykset, joita omakuvissa voi omasta ruumiistaan nähdä. (Mäkiranta 2008, 94.) Tutkittua tietoa ulkonäköpaineista on Päivi Kovalaisen (2006, 2) tekemässä opinnäytetyössä: Pitää olla sensuelli ja voimakas, tuntevakin! Havaintoja mainonnan tyttö- ja naiskuvasta. Opinnäytetyö käsittelee tämän päivän tyttöjen ja nuorten naisten näkökulmasta mainonnan tyttö- ja naiskuvaa. Hän haastatteli kolmeatoista 15-26-vuotiasta tyttöä ja nuorta naista, tarkoituksena selvittää, millaista on elää sukupuolitettujen ja seksuaalisoituneiden mainoskuvastojen keskellä, sekä millaisia vaikutuksia näillä ideaaleiksi kohonneilla samaistumispinnoilla on minäkuvaan ja itsetuntoon. Tuloksena Kovalainen sai tietää mainoskuvastojen luomat ulkonäköpainet tuntuvan tytöistä ja nuorista naisista vaativilta.

Kulttuurissamme oma keho on sielun pelikuva, symboli. Treenattu ja lihaksikas keho kertoo mielen tahdon voimasta, hallinnasta ja seksuaalisesta kyvykkyydestä. Hyvin muodostunut treenattu keho kielii itsekurista ja tehokkuudesta. Lihava tai pulska keho kuvaa saamatonta mieltä. Mediassa kuvataan hoikkaa ja usein vaaleaihoista naista normina. Lihavuus tulkitaan tätä normia vasten kurittomuutena, tahdonvoiman puutteena, kyvyttömyytenä nousta ylemmäs sosiaalisessa hierarkiassa sekä laiskuutena. (Mäkiranta 2008, 95.)

Kehoon liitetty määrittely alkaa jo lapsuudessa. Hyvä, menestyvä, kuuliainen ja ahkera tyttö ei voi olla pyöreä. Poimut, velttoudet, pullistumat ja pyöreys kuvaa ei-naisellista, kontrolloimatonta kehoa. Keho on saatava kuriin. Kontrolloidusta kehosta tulee kuuliainen ja kurinalainen ruumis. Kurinpidon myötä naiset oppivat kehonsa puutteet ulkoa ja sen, ettei se ole koskaan tarpeeksi hyvä. Ruokailun kontrollointi tavalla tai toisella on teko, jolla keho saadaan hallintaan. Kulttuurimme sitoo ruokailuun tarpeet, terveydelliset tekijät sekä häpeän ja luovattomuuden. Hyvän naisen kuuluu olla sellainen, joka antaa ruokaa muille, ei ota sitä itselleen. (Mäkiranta 2008, 96.) Onko siis ihme, jos sairastuu syömishäiriöön?

Lauralle hänen vartalonsa oli todella tärkeä, mutta kurinalainen. Hän oli siitä todella kriittinen. Otetuista kuvista hän kritisoi eniten vartalooaan. Uskon tämän taipumuksen johtuneen osaksi hänen syömishäiriöstään. Hän sai kuvissaan näyttää sen minkä tahtoi ja peittää sen mitä ei halunnut tuoda niissä esiin.

Sanna Huoman on ohjannut yhdessä Tuire Kurikan kanssa (2007) hyvin samankaltaisen voimauttavan valokuvauksen projektin kuin Miina Savolainen. Huoman toimi tyttöryhmän Pinkkipossut ohjaajana, innostui valokuvausprojektista ja sai avukseen valokuvausta opiskelleen

Kurikan. Koko kahdeksan hengen tyttöryhmä lähti projektiin innokkaina. Jokainen tyttö sai suunnitella omat kuvauksensa omanlaisekseen. Jokaisesta kertyi kymmeniä kuvia ja yhdestä kuvasta jokaiselle teetätettiin suurennos. Eräs ryhmän jäsen, Inka Haapakoski, kertoo alusta asti olleensa todella innoissaan tulevista uusista kokemuksista. Hän kertoo suunnitelleensa toisissa kuvissaan olevansa keiju ja toisissa oma itsensä punkkarina. Hän kertoo rakkaudestaan keijuja kohtaan ja kuinka hän on aina halunnut olla hento, siro ja kaunis olento. Toisissa kuvissa Haapakoski halusi näyttää oikean minänsä, sen mitä hän sillä hetkellä oli. Hän pukeutui arjessaan punk-hengen mukaisiin vaatteisiin, mutta halusi näillä kuvillaan viestittää punkkarin iloista ja positiivista puolta. Ensimmäistä kertaa Inka pystyi näkemään itsensä kuvissaan sellaisena kuin hän on. Se sai hänet hymyilemään. Keijuna hän koki rehellisesti näyttäneensä sievältä. (Manninen 2008).

2.3 Elämää lastenkodissa

Lastensuojelulaitoksessa toteutetaan lasten kokonaisvaltaista hoitoa, kasvatusta ja kuntoutusta, joka edellyttää sosiaalialan erityisosaamista ja lastensuojelun asiantuntijuutta. Tehtävänä lastensuojelulaitoksella on eheyttää lapsen kasvussa ja kehityksessä tapahtuneita vaurioita. Lasta ohjataan kasvussa tasapainoiseksi ja itsenäisesti toimeentulevaksi aikuiseksi. Laitokseen sijoitettu lapsi tulee sinne huostaanoton perusteella taikka avohuollon tukitoimena. (Lääninhallitus 2008.)

Lastensuojelulaitoksia ovat lain mukaan lastenkodit, nuorisokodit ja koulukodit. Näissä voidaan järjestää lapsen sijaishuoltoa sekä laitoshuoltoa. Lastenhuoltolaki määrää lapsen kasvatuksesta ja kasvuolojen järjestämisestä. Yhdessä asuinyksikössä saa olla enintään seitsemän lasta tai nuorta. Sosiaalihuollon henkilöstön tarpeellinen määrä on vähintään seitsemän henkilöä, jotka toimivat kasvatus- ja hoitotehtävissä. Laitoksen johtajalla tulee olla sosiaalihuollon henkilöstön 10§:n 4 momentin mukainen kelpoisuus, johon kuuluu tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto, alan tuntemus ja riittävä johtamistaito. Lastensuojelulaitoksessa on oltava riittävät ja asianmukaiset toimitilat sekä -välineet. Tilat ovat riittävät ja asianmukaiset, jos laitoksessa asuvalla lapsella on mahdollisuus riittävään yksityisyyteen. Lapsella täytyy olla mahdollisuus rauhalliseen yksinoloon sekä omaan alueeseen, joka on oman identiteetin kannalta välttämätöntä. Laitoksessa on oltava myös yhteiset tilat. Tavoitteena on normaalissa ympäristössä sijaitseva tilava perheasunto, jossa turvataan viihtyvyys sekä kodinomaisuus. (Sosiaaliportti 2008.)

Henkilöstön on oltava hyvin koulututtunutta ja ammattitaitoista, sillä laitoshuoltoon sijoitettulla lapsella on usein takanaan monia sijoituksia kodin ulkopuolelle sekä paljon muitakin traumatisoivia kokemuksia. Lapset ovat erilaisia ja vaativat erilaisia palveluita. Työntekijöillä täytyy olla kykyä työskennellä usein haastavissa tilanteissa. Hoito- ja kasvatustehtävissä toi-

miville soveltuvia koulutuksia ovat muun muassa sosiaalikasvattajan, sosiaaliohjaajan ja sosionomin (AMK) tutkinnot. (Sosiaaliportti 2008.) Jottei henkilökunnalla ole rikostaustaa, selvitetään se rikosrekisteriotteella (Lääninhallitus 2008).

Lastensuojelulaitoksen toiminnan lähtökohtana on lapsen hoidon järjestäminen niin kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä säädetään. Lastensuojelulain 4 §:n mukaisia keskeisiä periaatteita tulee kasvatuksessa noudattaa. Lapsella on oikeus hyvään kohteluun ja palveluun. Lapsen ihmisarvoa ei saa loukata ja häntä tulee kunnioittaa. Lapsen mielipiteitä ja toivomuksia tulee kuunnella. Lapsella on myös oikeus osallistua omien palveluidensa suunnitteluun ja toteutumiseen. Lapsen yhteydenpitoa vanhempiin sekä muihin läheisiin tulee tukea. Laitoksen täytyy luoda lapsen voimavaroja tukeva myönteinen kasvuilma-piiri. (Lääninhallitus 2008.)

Laitoshuollossa lapselle rakennetaan turvalliset rajat turvallisella päivärhythmillä. Tähän kuuluu säännöllinen lepo ja uni, ruokailu, puhtaus sekä siisteys ja vapaa-aika harrastuksineen. Ulkopuolisia palveluita tarvitaan perus- ja ammatilliseen koulutukseen, terveydenhuoltoon, terapioihin ja sosiaalipalveluihin. Lapsen palvelut muokkautuvat sen mukaan, mitkä ovat lapsen yksilölliset tarpeet ja sijoituksen perusteet. Näistä sovitaan lapsen sosiaalityöntekijän kanssa asiakassuunnitelmassa. Tämän suunnitelman perusteella laaditaan lastensuojelulaitoksessa erityinen kasvatus- ja hoitosuunnitelma.

Lastensuojelulaitoksen toimintaa säätelevät lait ja muut ohjeet: Lastensuojelulaki 417/2007, laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983, laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002, sosiaalihuoltolaki 710/1982, laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta 603/1996 (valvontalaki), asetus yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta 1208/1996, SosTMA yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta 1268/2005, laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999, työterveyslaki 1383/2001, työturvallisuuslaki 738/2002, työaikalaki 605/1996 ja henkilötietolaki 523/1999. (Lääninhallitus 2008.)

Erään Suomessa tunnetun laulajan ja lauluntekijän menneisyyteen kuuluu lastenkodissa eletty ajanjakso. Jippu, oikealta nimeltään Meri-Tuuli Elorinne, oli kuusivuotias vanhempiansa erotessa. Jippu jäi asumaan äitinsä ja uuden isäpuolensa kanssa. Mutta uusioperhe, vanhempien rakkauden epäily ja uuden kiintymyssuhteen luominen isäpuoleen olisi vaatinut voimavaroja, joita pienellä tytöllä ei ollut. Uusi isäpuoli oli alkoholisti ja perhe-elämä oli ryyppäämistä ja öykkärointiä. Jippu pelkäsi aina koulusta palatessaan löytävänsä isäpuolen sammuneena lattialta. Ulospäin perhe näyttäytyi hyvinvoivalta ja totuutta piiloteltiin kaikin keinoin. Vasta yläaste ikäisenä Jipun raivo valtasi hänet. Hän aloitti juomisen, päivittäisen ”sekoilun” ja nukkui

yönsä milloin missäkin. Koulussa hän kävi vain satunnaisesti ja sai sielläkin väkivaltaisia kohtaauksia. Jipun käytös muuttui itsetuhoiseksi. Hän viilteli itseään, mietti itsemurhaa ja käyttäytyi kaikin tavoin holtittomasti. Käänteeseen tapahtui vasta huostaanoton myötä. Psykiatrit ja sosiaalityöntekijät katsoivat Jipun parhaaksi sijoituksen lastenkotiin. Jippu kertoo tilanteen olleen traaginen. Lastenkoti osoittautui kuitenkin hyväksi paikaksi ja siellä Jippu teki ensimmäisen laulunsa. Jipun ensimmäisen levyn sanoitukset kumpuavat hänen omasta vaikeasta menneisyydestään. Vaikeat asiat Jippu onnistui kääntämään elämänsä voimavaroiksi ja se on tuottanut jo kaksi myynnillään kultalevyn rajan ylittänyttä albumia sekä voittanut Emma-palkinnon. (Parkkonen 2009). Tämä oli eräs tarina, jossa lastenkoti on ollut nuoren ihmisen pelastus. Lastenkoti näyttää usein ulkopuolisten silmissä möröltä, pahalta paikalta, jonne joudutaan, jos ei osata olla kiltisti. Niille, jotka eivät tunne lastenkotien arkea ja lastenkotien lapsia, voi paikka mielikuvissa olla mitä tahansa.

Reinikainen (2009, 55, 57) on tutkinut nuorten kokemuksia elämästään lastenkodissa. Hän sai toistuvasti esiin tuloksen, kuinka suuri merkitys on sijaishuollossa tuntea itsensä hyväksytyksi. Suhteet nuorten ja heistä huolehtivien ohjaajien välillä ovat avainasemassa tyytyväiseen elämään lastenkodissa. Nämä suhteet ovat tärkeässä roolissa myös nuoren muuttaessa omilleen. Mitä muistellaan niin hyvällä kuin pahalla. Työntekijän ja nuoren suhde rakentaa tunnetta tavallisesta vuorovaikutuksesta ja työntekijöitä arvostetaan.

Lastenkotilapsen arkeen kuuluu hyväksynnän ja hylkäämisen vastakkain asettelu. Ulkopuolisuus, näkymättömäksi jääminen ja tarve tulla kokonaisuksi sekä rakastetuksi ovat osa lapsen elämää. Hylkäämiset aiheuttavat taakan, jonka alta on vaikea alkaa luottaa omiin mahdollisuuksiin. Savolainen kuvaa työtään lastenkodissa, jonka lapsia hän otti mukaan projektiinsa ja Maailman ihanin tyttö - kirjaansa. Hän kertoo lapsilla olevan läsnäolossaan aivan erilainen intensiteetti ja erilainen tapa olla olemassa. Nämä seikat tekevät Savolaisen mielestä käsillä olevasta hetkestä merkityksellisen ja haastavan, joka puhuttelee ja koskettaa. Lapsissa Savolainen näkee kaltoinkohtelun jälkiä. Pelko on kätkeytyä ja lapsi on arka, mutta haavoittumaton. Oma itse on suojattu tarkoin suojamuurin taakse ja tämän oman minän esiinsaaminen on haaste. Jokaiselle lapselle on kehitettävä oma ratkaisu, jonka avulla oma minä voidaan saada näkyviin. Aikuisia luetaan tarkoin ja punnitaan heidän hyväksyntänsä ja rakkautensa. asioita, joista lapsi on jäänyt paitsi, ei voi kukaan aikuinen korvata eikä lastenkodissa hoitaja ole lapsen itsensä valitsema ihminen. Hoitaja ei voi saada oman vanhemman paikkaa lapsen sydämessä. (Savolainen 2008, 145-146.)

Huostaan otettu lapsi on jo varhain oppinut kantamaan aikuisen tunteita ja tarpeita. Samalla he menettävät lapsuutensa. He ovat menettäneet oikeuden olla rakkauden ja huomion keskipisteenä, hoidettuina ja tyydytettyinä. Lapsi kokee olevansa itse syyppä asioihin, joita hänelle tapahtuu. Sanat ja teot sisäistetään. Koska hänestä ei ole pidetty huolta, ei lapsi voi kokea

olevansa rakkauden ja huolenpidon arvoinen. Lapsi on kohtuuttoman suuren työn edessä kasvaessaan aikuiseksi. Suurin työ on uskoa olevansa oikeutettu hyvään elämään. Huostaanotto on traumaattinen ja raju ero perheestä. Huostaanotto voi olla lapselle uusi alku, jos vain ympärillä olevat ihmiset tarttuvat jokaiseen arvostavaan eleeseen korjaavana mahdollisuutena. Lapsen hätä rakastetuksi tulemisen nälästä ja hylkäämisen pelosta ei jätä hoitajaa rauhaan. Ilmassa häilyy kysymys, rakastaako tämä ihminen minua loppuun asti? (Savolainen 2008, 146-147.)

Hylätyksi tulemisen kokemus varjostaa lapsessa olevia mahdollisuuksia. Lastenkodissa eletään tavallista arkea, joka ulkoapäin usein näyttää hylkäämisten sumentamalta. Lastenkoti on lapsille turvallinen paikka elää, turvallisine hoitajineen. Hoitajan ainoaan tehtävään, johon hänen oli kyettävä, kuuluu todistaa lapselle hänen erityisyytensä. Hänen on kyettävä todistamaan, että lapsen olemassaolo on iloa muille ja että lapsi ansaitsee tulla hyvin kohdelluksi. Sanoilla lastenkodissa on vaikea parantaa. Hoitajan sanoilla ei ole todistusvoimaa, koska lapsia on aiemmin petetty tyhjillä lupauksilla. (Savolainen 2008, 147.)

Nähdyksi ja kohdatuksi tuleminen viestii lapselle, kuinka arvokas hän on tunteineen ja tarpeineen. Lapselle on tärkeää olla katsekontaktissa rakkaimpiin hoitajiin. Katseen ja läsnäolon puute on lapselle tuhoisaa. Leikki-ikässä lapsi kerää huomiota huoltajiltaan usein kesken leikkien vaatimalla heitä katsomaan, mitä hän tekee "isä katso, äiti katso miten kävelen". Lapsi hakee turvaa ja tarkistaa katsein ja kosketuksin, että rakkaus häneen on ennallaan. Lapsi rakentaa joko yhteyden tai ulkopuolisuuden kokemusta. Katseella voi myös tappa. Koko ajan lapsi rakentaa kokemusta siitä, mitä hänen olemassa olonsa merkitsee muille. Kun side lapseen on vääristynyt, alkaa lapsi rakentaa kokemusta itsestään arvottomana, muut ihmiset pahoina ja elämänsä lohduttomana, joka päättyy huonosti. Lapsuuden nähdyksi tuleminen synnyttää kykyä uskoa vastoinkäymisistä huolimatta omiin mahdollisuuksiin ja kykyä nähdä myös muiden ihmisten olevan erityisiä (Savolainen 2008, 165-166, 178-179). Ensinnäkin sitä on oltava itsellä, jotta sitä voi jakaa muille.

Lastenkotilapsen elämän on usein täyttänyt päihteet, väkivalta ja turvattomuus. Koska vanhempi ei kykene peilaamaan lapselle tämä olemassaolon merkitystä, näkee lapsi itsensä saameen ja vääristyneen peilin läpi. Lapselle on vaikeaa olla olettamatta, että jotakin pahaa tapahtuu. Hyvät ihmissuhteet parantavat vähitellen luottamusta itseän ja muihin ihmisiin, mutta lapsuuden turvattomuus saattaa syödä voimavaroja vielä aikuisenakin kohtuuttomasti. Sosiaalisen auttamistyön vaikeimpia kysymyksiä onkin, kuinka muuttaa lohduttomaksi ja kaotettiseksi rakentunutta elämän kulkua, jollaiseksi se on rakentunut lapsuudesta saakka? (Savolainen 2008, 166-167.)

Maailman ihanin tyttö- projektin tytöt saivat tuntemattomien ihmisten ystävällisyyttä ja positiivisia palautteita. Palkintojen ja median antama hyväksyntä korjasi lapsenkotilapsen leiman kantamisesta aiheutunutta haavaa. Lastensuojelulapsen leimaa kannetaan. Toisinaan jopa salataan, koska vanhemmat häpeävät tämän tunnustaa. Tällöin lapsi kantaa lisäksi vielä valheen ja kiertelyn viittaa. (Savolainen 2008, 172, 174.)

Valokuvat näyttivät Maailman ihanin tyttö projektin nuorille, että heillä on oikeus määritellä, miten heitä katsotaan. Elämässään nuoret on määritelty toisten ihmisten tarpeiden ja odotusten läpi moninkertaisesti. Perheessään heidät on määritelty vanhempiensa tarpeiden kautta ja lastenkodin ulkopuolella lastenkotilapsen maineeseen sidottuina. Näiden ennakkoluulojen lisäksi tyttöjen tulee kasvaa kulttuurimme odotusten mukaisesti. (Savolainen 2008, 172.)

Lapsenkotilapselta odotetaan tiettyä käyttäytymistä, elämäntapaa ja valintoja tai päinvastoin, ei mitään. Toisinaan odotukset tulevat esiin hienovaraisesti, toisinaan karkeasti loukaten. Kun lapsen kaveri tulee kertomaan, ettei saa leikkiä lastenkodissa asuvan lapsen kanssa, on ympäristö vahvistanut lapselle hänen pahuuttaan ja lastenkotiin joutumista rangaistuksena. (Savolainen 2008, 174.) Itse olen nähnyt saman nuoren hakiessa ammatilliseen koulutukseen. Haastattelija oli sanonut kouluun pääsyn olevan melko epätodennäköistä "tuon sinun taustasi takia". Lastensuojelulaitokseen muutto ei ole lapsen oma syy. Ongelmat ajavat tähän vaihtoehtoon.

2.4 Valokuvattavana oleminen ja valokuvan merkitys

Jenna Pystö, sanoo kameran edessä poseeraamisen olleen alussa todella ahdistavaa ja tuntuksen pahalta. Hän ei koskaan ollut saanut olla huomion keskipisteenä. Kuvat nähtyään Jennan mielipide oli muuttunut ja hän oli huomannut olevansa kaunis ja erikoinen. Nyt hän tuntee olevansa ehjä ja voimakas. Ann-Mari sanoo itsensä olevan nyt erikoinen, uniikki. Milla Makkoselle kuvattavana oleminen merkitsi, että sai nähdä itsensä kauniina. Lastenkodin kasvattina hän ei ole saanut sellaista huomiota osakseen, jota olisi tarvinnut. Hylkäämisen tunteet ovat taustalla vahvoina ja hän toteaa, että kuka tahansa voi hylätä, mutta äidin menetys oli suurin. Hän sanoo, että jokaisen tytön kuuluisi ajatella olevansa oman elämänsä prinsessa. (Savolainen 2008, 45-129).

Laura kommentoi audiotallenteella 18.6.2010 itseään prinsessaksi. Hänellä oli tuolloin päällään lainaamani iltapuku, jossa hän näytti todella sievältä. Tämä lämmitti minua kovasti. Tunsin onnistuneeni luomaan hänelle tunteen olevansa arvokas keskipiste ja kaunis prinsessa.

Miina Savolainen (2008, 147) kertoo kykenevänsä näkemään lapsen ainutlaatuisuutta. Hän oli miettinyt, pystyisikö hän näyttämään tämän näkemänsä ainutlaatuisuuden myös jotenkin lapselle itselleen. Hän halusi näyttää valokuvaamalla sen hyvän, jonka hän lapsessa näki. Hän halusi keventää lasten kantamaa raskasta taakkaa tällä tavalla. Lapsen arki tarvitsee hänen mukaansa keveyttä. Minä itse tunnen näkeväni samanlaista erikoisuutta muissa ihmisissä. Luulen toisinaan näkeväni jotain, mitä ihminen ei itse itsessään näe. Tämä piirre kiehtoo minua suuresti ja mietin usein, mitä ihminen omassa kuvassaan näkee. Miten saada kuvailtua toiselle saman mitä itse näkee? Lauran kanssa työskennellessäni jouduin jättämään tämä puolen hieman taka-alalle. Huomasin Lauran olevan kriittinen omista kuvistaan ja halusin saada hänelle mieluisia kuvia. Päätin jättää erityisten piirteiden etsimisen, jotta onnistuisin täyttämään hänen toiveensa paremmin. Erityispiirteiden ja omasta mielestäni kauniiden, kiehtovien piirteiden kuvaaminen olisi ollut turhaa. En usko Lauran näkevän itseään minun silmin, enkä usko, että hän olisi valinnut albumiinsa yhtään kuvaa erityispiirteineen. Huomasin myös Lauran kauneuskäsityksien hieman eroavan omistani.

Lauran ainutlaatuisuudesta sain visuaalisen datan mukaan tallennettua vain vähän. Yksityiskohtaisten ominaisuuksien kuvaamiseen tarvitaan aikaa paljon enemmän kuin meillä oli ja Lauran tulisi hyväksyä omat erityispiirteensä ainutlaatuisina vahvuuksina. Totuttelu omiin piirteisiin kuitenkin kestää ja vaatii aikaa. Ominaispiirteiden kuvaamiseen en aktiivisesti pyrkinytkään, sillä se ei olisi ajanut Lauran mieltymyksiä vaan omiani.

Valokuvaus mahdollistaa hetken pysähtymisen. Kuvaus antaa syyn katsoa silmiin pidempään ja syvemmin. Valokuvaus punnitsee myös luottamuksen. Kameran edessä ihminen ei voi nähdä itseään eikä hallita, millaisia kuvia kuvaaja ottaa, millaisena hän kuvattavan näyttää. Nuorelle kuvattavana oleminen tarkoitti jättäytymistä toisen katseen varaan. Valokuvauksen avulla Savolainen sanoo saaneensa lapsen minän nostettua esiin arjen kiireen, rooliodotusten ja eri elämän alueiden ongelmien takaa (Savolainen 2008, 148-150).

Savolaisen (2008) kuvaamista nuorista osa osasi nauttia olostaan kameran edessä ja yksi heistä pohtii tätä sanomalla olleensa tottunut yksin olemiseen. Hän kertoi olevansa perheen ainut lapsi ja siksi hän oli tottunut huomioon ja olemaan "se ainut". (Emt. 152.)

Myös Laura on perheensä ainut lapsi ja päiväkirjamerkintöjeni mukaan toisinaan sain nähdä hänen nauttivan kuvattavana olemisesta.

Savolaisen (2008, 152) nuori pohtii, että muiden saattoi olla vaikeaa tuntea tätä juuri minuna olemista. Ei ole muita ympärillä ja aikuisen jakamaton huomio kohdistuu vain ja ainoastaan nuoreen, vain juuri häneen. Nuoren kantilta katsottaessa kysymys oli itsensä alttiiksi asetta-

misesta ja itsensä ylittämistä. Laura selvisi tästä erinomaisesti. Hän ei tuntunut pelänneen katsettani.

Savolaisen (2008) kuvaamat nuoret liittivät valokuvaamiseen epäonnistumisen pelon. Nuorella saattoi olla vankka käsitys, ettei hänestä saa onnistunutta kuvaa.

Sama päti Lauraan. Hänkin uskoi alussa 27.2.2010, ettei hänestä saa onnistunutta kuvaa, mutta muutti mieltään toisella kuvien katselutapaamisellamme.

Savolainen oli luvannut omille tytöilleen, että epäonnistuneet kuvat johtuivat aina kuvaajasta. (Emt. 151.) Tähän lupaukseen minäkin yhdyn, vaikkei toisen silmiä voi väkisin avata näkemään itsensä kauniina. Kuvaajana minun tulee sietää myös oma pettymykseni. Kuvattava saattaa sanoa kuvan olevan huono, vaikka se omasta mielestäni olisi onnistunut ja kaunis.

Lauran itsekritiikki oli suuri audiotallenteella 24.6.2010 ja hän kommentoi yhtä kuvaansa "kukat on hienompia ku mää".

Kuvaajana minun oli vaikea suodattaa hänen kriittistä katsettaan, mutta siihen minun oli totuttava ja pyrittävä löytämään Lauran silmälle kauniita kuvia.

Omakuvat, ihmisistä valokuvatut taikka maalatut, vangitsevat katsojan katseen ja tekevät sen tarkoituksella. "Katso minua, kun puhun sinulle" sanomme, kun haluamme saada jonkun huomion itseemme. Yksinkertaisin tapa välttää toisen ihmisen kontaktinhaun onkin välttää katsomasta tätä silmiin. Katseella voi myös vähätellä ja erikoisen kylmä tapa on katsoa ihmistä heidän lävitseen. Muun muassa hallitsijoista tehdyt omakuvat sisältävät miltei aina tämän lävistävän katseen. (Cumming 2010, 26–28.) Ei siis ole samantekevää, miten valokuvissa ollaan ja kuinka kameraan katsotaan.

Savolaisen (2008, 157) nuorten oli ollut vaikeaa aluksi kertoa peloistaan ja toiveistaan. Myös se mitä itse halusi kuvien avulla löytää ja kertoa, tuntui vaikealta aluksi sanoa ääneen.

Laura puhui toiveistaan melko avoimesti. Käytimme monta tuntia kuvien suunnitteluun ja rakentamiseen. Kyselin paljon, mitä Laura tahtoi ja mitä hän halusi viestittää katsojalle. (Liite 1).

Vasta toisten nuorten kuvien näkeminen sai muut haluamaan kuvausta myös itse. Savolaisella oli ensin vain kolme tyttöä suostunut kuvattavaksi, mutta muut innostuivat kuvauksesta nähdessään toisten tuotokset. (Savolainen 2008, 151.) Mietin Savolaisen projektista, oliko kuvia muokattu, taustat aseteltu ja kuvia manipuloitu silloin, kun toiset nuoret saivat nähdä otetut

kuvat? Tämä ei selviä kirjasta ja se minua mietitytti. Mietin näytänkö Lauralle kuvat, joissa näkyvät ihon epätäydellisyydet ja taustana on vain harmaa seinä? Tällaiset kuvat eivät välttämättä imartele nuorta. Laura kuitenkin toivoi saavansa nähdä itse kaikki otetut kuvat. Päätin näyttää finnit ja harmaat taustat, sitten yhdessä pystyimme miettimään kuvien muokkausta, mikäli Laura niin tahtoi. "Kuva ei lakkaa olemasta tosi, vaikka se on rakennettu kauniiksi" (Savolainen 2008, 163). Onko manipuloitu tai muokattu kuva tosi? Ja kenelle?

Ne kuvat, joita on helppo katsoa ja joilla on merkitys, ne omasta mielestä onnistuneet kuvat harjoittavat kestämiään itsensä katsomista ja opettavat kestämiään ja tulkitsemaan niitä kuvia, jotka ovat niitä vaikeasti katsottavia. (Savolainen 2008, 153.) Hyvät kuvat mahdollistavat siis muutoksen ja kehittymisen. Myös kauneuden näkeminen itselleen vaikeissa kuvissa mahdollistuu vasta opetteluun jälkeen.

Savolaisen (2008) kuvaama tyttö Tiina muistelee aluksi omien kuvien katselemisen olleen jännittävää. Alussa oli pelottavaa, mutta lopuksi kuvien katsominen tuntuikin jo oikeastaan ihanalta. Myös kuva, joka alussa oli ahdistanut, saattoi muuttua merkitykselliseksi prosessin loppussa. (Emt. 154-155.) Laura selasi läpi vaikeat kuvat nopeasti, mutta hän pystyy palaamaan niihin myöhemmin. Hänellä on kaikki ottamamme kuvat dvd-levyillä, jolloin paluu vaikeisiin kuviin on mahdollista. Savolaisen (2008) kuvaama Monna sanoo ensimmäisellä kerrallaan kammoksuneensa omia kuviaan, jotka näyttivät kauheilta. Tottuminen ilmeisiin ja toisto, on saanut Monnan ajattelemaan, kuinka hänestä on voitukaan saada niin hyviä kuvia. Hänestä on tuntunut, että kuvissa oleva tyttö on ollut joku muu. Savolainen huomasi, että totuttelu auttoi nuorta katsomaan myös tunnelmaltaan ja ilmeiltään erilaisia kuvia. (Emt. 154-155.) Savolaisen nuorilla oli kymmenen vuotta aikaa tottua omiin kuviinsa, kuvattavana olemiseen ja kaikkiin sen ympärillä oleviin tunteisiin. Minulla aikaa ei ollut kuin murto-osa tähän verrattuna. En ehkä koskaan saa tietää, miten olen kuvattavaani vaikuttanut tällä meidän kahdenkeskisellä projektilla. Onko hän palannut vaikeisiin kuviin, katsooko hän itseään lempeämmin ja näkeekö hän joskus myöhemmin itsensä yhtä kauniina, kuin me muut hänet näemme? Tämä minun tulee hyväksyä, vaikka se tuntuukin ikävältä.

Savolaisen (2008) kuvaama Paula kertoo kuvaustilanteen olleen erilainen. Itse kuvaus oli ollut rauhallinen hetki, jolloin mielessä pyörineet ajatukset saivat hetken hengähtää, murheet unohtuivat ja arki kaikkosi. Hän oli pystynyt keskittymään itseensä, miltä hänestä oli tuntunut ja miltä hän halusi kuvassa näyttää. Hän oli unohtanut sen, miltä mahdollisesti muiden silmissä näyttää. (Emt. 159.) Tällaiseen rauhan hetkeen minäkin halusin päästä. Halusin tehdä kuvattavana olemisesta hetken, kun kaikki muu unohtuu, varsinkin ne muiden mielipiteet. Savolainen sanoo kuvaajan kantavan vastuun kuvan ulkoisista ominaisuuksista ja kuvattava voi luopua ulkonäköön liitetystä odotuksista ja keskittyä omaan sisäiseen maailmaansa (Savolainen 2008, 159).

Savolainen (2008) sanoo, että kuvaajakaan ei voi koskaan täysin tietää, mitä kuvattava tuntee. Kuvaaja ei voi täysin tietää, mikä on merkityksellistä juuri tässä, vaikka hän tuntisi kuvattavan kuinka hyvin tahansa. Toisen ihmisen kokemukseen ei voi koskaan päästä sisälle. Sanatkin ovat usein tällaisissa tilanteissa vajaita. Hänen kuvaamille nuorille oli aluksi tärkeää saada kuulla miten toiset katsovat ja näkevät heidät kuvissa. Vasta vähitellen tuli tärkeämmäksi se, miten itse halusi itsensä nähdä. (Emt. 160.)

Laura kertoi 27.4.2010 hänen oman mielipiteensä olevan tärkeämpi kuin muiden. Laura sai valita mitä kuvia hän muille halusi näyttää. Hänellä oli valta omiin kuviinsa.

Loppujen lopuksi tärkeintä ei ole se muiden antama hyväksyvä katse, vaan oma. Kuvausprosessi saa nuoren näkemään itsensä uusin silmin, hänen olemassaolonsa on merkityksellistä ja iloa muille tuotavaa. Omakuvan hyväksyminen on itsensä hyväksymistä. Erilaisten kuvien, ilmeineen eleineen, hyväksyminen rakentaa eri elämän alueille heijastuvaa armollisuutta itseään kohtaan. (Savolainen 2008,178.)

Lapsesta otettu valokuva vaikuttaa kuvatun lapsen hoitajiin, auttamalla heitä eläytymään lapsen tunnemaailmaan sekä rakentamaan kiintymyssidettä hänen kanssaan. Lastenkodissa hoitaja saa vastaansa koko ajan lapsen hätää ja kuvien avulla hoitajalla on mahdollisuus nähdä lapsesta myös toisenlainen puoli. (Savolainen 2008, 169-170.) Siksi tällainen projekti voi olla tärkeä ja avartava kokemus tehdä kaikille lastensuojelulaitoksissa eläville lapsille. Ketään ei tulisi jättää ulkopuolelle. Etukäteen ei voida tietää kaikkia saavutettavia tuloksia.

Valokuvalla on kyky korjata nähdyksi tulemisen vajavuutta. Valokuva luo rakennetta, jolla voit hyväksyä itsesi omakuvaa. Rakkaaksi tulevaa omakuvaa katsoo varmasti lempeämmin. Sanat voivat pettää, kuva ei. Valokuvassa voi takertua siihen, mikä on omalle hyvinvoinnille tärkeää. Ihminen parantaa itseään kuvan tuoman mielihyvän ja lohdun avulla. Omakuva on todiste siitä, että elämän rujoudesta huolimatta oma sisin on puhdas. (Savolainen 2008, 179.)

3 VALOKUVA SOSIAALIALAN TYÖVÄLINEENÄ

Valokuvat ovat elämämme peilejä, jalan jälkiä mielistämme, heijastuksia sydämistämme, jähmettyneitä muistoja, jotka ovat hiljaisessa liikkumattomuudessa ikuisesti, jos niin tahdomme. Valokuvat eivät pelkästään näytä, missä olemme olleet vaan myös suunnan, mihin olimme joskus menossa. (Weiser 1999, 1.)

3.1 Miksi valokuva?

Ihmiset tulkitsevat saman aistiärsyksen eritavoin riippuen siitä, keitä he ovat ja millaiset taustatekijät heillä on mukanaan. Nämä taustatekijät he voivat itse huomata tai jättää kokonaan noteeraamatta. (Weiser 1999, 1.)

Valokuvasta voi tarkastella pieniä asioita, yksityiskohtia ja tunnelmia. Tunnelmia, jotka säilyvät kasvoilla vain hetken. Tällaisia häivähdyksiä ei voi koskaan tarkastella esimerkiksi peilistä. Savolaisen kuvaama Ann-Mari sanoo löytäneensä itsestään kauniita kuvia, joissa näyttää juuri itseltään ja kuvia, joista ei tunnista itseään. Tämä sai nuoret ymmärtämään, ettei yksi valokuva kerro koskaan koko objektiivista totuutta. (Savolainen 2008, 161.)

”Mä ihmettelen, et onks tää oikeesti musta”, Laura kommentoi audiotallenteella 27.4.2010 yhtä kuvaansa. Lauralla oli äänessään innostunut ja samalla hämmästynyt kaiku. Laura sanoi katsoessamme edellisen kuvauskerran kuvia, ettei ollut tottunut katsomaan omakuvia. Hän totesi yrittävänsä ennemmin keksiä positiivisia seikkoja negatiivisten sijaan. Huomasin kuitenkin nopeasti, että negatiiviset asiat sanotaan ainakin ääneen herkemmin. Niitä oli pitkä lista.

Valokuva on mahdollisuus kertoa itsestään jotain sellaista, jota muut eivät tiedä (Savolainen 2008, 171). Tämä saattaa kuitenkin olla liian jännittävää ja vaatia rohkeutta. Valokuvaa voitaisiin käyttää salaisten asioiden esiintuojana ja käsittelykanavana esimerkiksi rikoksen uhreille. Valokuva on vahva vaikuttaja ja raadollisempi kuin sanat. Kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa.

Valokuva kykenee sekoittamaan fiktiota ja todellisuutta. Valokuvat selittävät jotain sellaista, joka muuten olisivat liian abstrakteja, liian tunnepitoisia ja monimuotoisia sanoilla selitettäviksi. Valokuva voi tehdä näkyväksi näkymättömän, esimerkiksi jotain salattua tai arjen vastaista. Savolaisen tekemät kuvat ovat hyvin satumaisia. Kuvatut nuoret sanovat kuitenkin, etteivät tällä pyri pakoon arkea, vaan haluavat näyttää heissä olevan muutakin kuin tavallista

arjessa näkyvää. He voivat olla jotakin muutakin, aina ei tarvitse olla sitä mitä on. Satumaisuus mahdollistaa arjesta irrottautumisen. Kuvan kauneus rakentaa arvokkuuden ja ehjyyden tunnetta nuorelle, unelmaa ja mielikuvaa hyvästä maailmasta (Savolainen 2008, 162, 164).

Kuvasin Lauraa muun muassa hänen nimeämässään prinsessamekossa, joka vei hänet mielestäni kauemmas arjen harmaudesta.

Jos kuvataan arkielämää, ei voi päästä siltä pakoon. Tällöin ei voi nähdä itseään toisin. Tällöin jää näkemättä se, mitä muuta arjen ulkopuolella voi olla. Tällöin ei ole mahdollisuutta nähdä itseään toisin, antaa toisenlaista kuvaa itsestään, muuttaa mielikuvia. (Savolainen 2008, 164.)

Laura huomioi kuvista paljon pieniä seikkoja audiotallenteella 16.9.2010, kuten kauniita oksia ja kuinka vaatteiden värit sointuvat toisiinsa. Oli mukavaa huomata hänen katsovan kuvassa myös muuta kuin omia kasvon piirteitään tai asentoaan. Hän tarkasteli kuviaan kokonaisuuksina.

Kameran katse muuttuu, sillä kameraa ohjaa tietoinen subjekti, tässä tapauksessa minä. Keskeistä kuvaustilanteessa on kuinka kuvattava itsensä esittää. Omakuvan varaan rakennetaan subjektiutta sekä jäsennetään ja merkityksellistetään käsityksiä itsestä. (Mäkiranta 2008, 97.) On helpompi puhua omakuvan kohdalla kuvasta kuin itsestään (Mannermaa 2000, 62). Ainakin suopeiden ja positiivisten seikkojen kertominen on mukavampaa. Tosin kulttuurissamme on tapana vähätellä itseensä kohdistuvia kohteliaisuuksia, joten kuvaa on myös meille suomalaisille helpompi kommentoida "ei se nyt niin hieno ollut" - tyylisesti.

Virpi Harju on kirjoittanut "Lapsi linssin takana - valokuvaus lastensuojelun työvälineenä" artikkelin, jossa hän puoltaa kameran antamista nuoren käyttöön lastensuojelun laitoshuollossa. Hän esittää ajatuksen, kuinka nuorta voi lähestyä kuvaamisen keinoin eri tavoin kuin tavallisessa arjessa muuten lähestytään. Kun kuvaaminen kiinnostaa, kiinnostaa siitä puhuminenkin. Näin saadaan aikaan luontevasti luottamuksellinen vuorovaikutussuhde nuoren ja aikuisen välille. Kun kamera annetaan nuoren käyttöön, saadaan tilaisuus kurkistaa myös nuoren elämään. Kuvien avulla saadaan nähdä nuorelle tärkeitä asioita ja ihmisiä, nuoresta voidaan oppia uutta. Tässä maailmassa eivät aikuiset määrittele, vaan määrittelijänä toimii nuori itse. Harju painottaa myös, että lastensuojelulapsillakin on oikeus tulla kuvatuiksi elämänsä eri aikoina. Valokuvausta harjoitetaan usein tärkeinä hetkinä ja muistamisen arvoisista ihmisistä. Lapsen kuvaaminen myös kasvattaa lapsen luottamusta itseensä ja ymmärrystä siitä, että myös hän on tärkeä. Aikuisen tehtäväksi jää huolehtia, että kaikkia lapsia ja nuoria kuvataan heidän elämänsä eri aikoina. Harju sanoo kirjoituksessaan, että varsinkin lastensuojelussa tulisi käyttää valokuvan keinoja menneisyyden puutteiden korjaamiseen. Valokuva ja ka-

mera luovat myös uusia vuorovaikutusmahdollisuuksia lasten kesken. (Harju teoksessa Halkola ym. 2009, 229-237).

Harju on huomannut, että annettaessa kamera nuorelle itselleen, mahdollistuu nuoren omakuvien ottaminen. Nykytekniikka tuo omakuvien ottamiseen helpotusta kääntyvien etsinnäytöjen ansiosta. Niistä näkee suoraan peilin tavoin tulevan kuvan ja näin ollen pystyy siihen vaikuttamaan. Nuori saa otettua itsestään juuri hänenlaisiaan kuvia. Kuvien avulla nuori käsittelee oma kuvaansa ja siihen liittyvää kauneus/rumuusmaailmaa. Kuvien avulla hän oppii ymmärtämään, että meissä jokaisessa on jotain kaunista ja jotain rumaa. (Harju teoksessa Halkola ym. 2009, 229-237). Näitä tunteita hän oppii silloin myös hallitsemaan sekä kohtaamaan. Omakuvien ottaminen vahvistaa siis nuoren subjektiivisen tunnetta sekä identiteettiä.

3.2 Taideterapia

Jokainen voi käyttää taideterapiaa, mikäli pystyy unohtamaan taiteellisen ja kulttuurisen oikeaoppisuuden. Nykyisessä taideterapiassa on kaksi näkökulmaa. Toiset terapeutit kannattavat keskustelua ja potilaan ja terapeutin välistä suhdetta, eikä niinkään kuvantekoprosessia. (Liebmann 1992, 3, 5-6.) Valokuvauksessa syntyy nopeasti vuorovaikutteinen suhde kuvattavan ja kuvaajan välille. Suhde voi mahdollistaa tai lukkiuttaa. Suhde on siis tärkeä saada luottamukselliseksi.

Toimintaan voi osallistua kuka tahansa. Taideterapia on taiteellisuuden käyttöä muutoksen välineenä. Minkäänlaista kykyä tai kyvyttömyyttä ei tarvita. Taiteen materiaaleja käytetään oman mielen tutkimukseen. (Liebmann 1992, 3.) Taideterapia toimii arjen rutiineista irtautumisena. Terapiassa voi myös tutkia itseään ja ottaa etäisyyttä omaan tilanteeseensa. Taide voi olla asiakkaalle hyvä tapa ilmaista kokemuksiaan sekä olla vuorovaikutuksen keinona. (Rankanen teoksessa Rankanen, Hentinen & Mantere 2007, 35-37,45.) Samat seikat pitävät paikkansa myös valokuvaa käytettäessä. Valokuvattavana voi olla kuka tahansa, kuvien avulla voidaan tutkia mieltä, irtautua rutiineista ja ottaa etäisyyttä. Kuvaukset toimivat myös ilmaisen vapautena ja vuorovaikutteisesti kaikkien katsojien kesken.

Taidetyöskentelyssä painottuu aistimuksellisuus, kehollisuus ja elämyksellisyys. Asiakkaan luomat teokset toimivat terapeutille viitteinä asiakkaan sisäisestä maailmasta. Valokuvauksessa otokset toimivat viitteinä terapeutille tästä maailmasta. Taideterapiassa terapeutti toimii vuorovaikutussuhteessa kansakulkijana, mikä on onnistuneelle terapiasuhteelle välttämätöntä, samoin valokuvauksessa. Suhteen tulee olla asiakkaan ja terapeutin välillä kumpuudellista. Terapeutti ei saa nostaa itseään asiakkaan yläpuolelle, jolloin suhteesta muodostuu auktoriteetti vs. autettava. (Rankanen teoksessa Rankanen ym. 2007, 35-37.) Työskentelyssä ei käytetä suunnittelua, eikä luonnosten tekemistä (Mantere 1991, 98). Valokuvauk-

nessa voidaan kuvia suunnitella ja luonnostellakin, mutta se ei ole välttämätöntä. Valokuvauks- ta voidaan toteuttaa spontaanisti. Intensiivisesti työskenneltäessä konkreettinen ympäristö häipyä tietoisuudesta (Mantere, 1991, 98).

Taiteessakin on ”pyhä kolminaisuus”, jossa toimii vaikuttajina terapeutti, asiakas ja taide. Valokuvauksen pyhässä kolminaisuudessa toimii kuvaaja, kuvattava ja kauneuskäsitykset. Rankanen sanoo taideterapian kolmion kuvaavan sitä, kuinka eri näkökulmista taideterapiaa voidaan tarkastella. On mahdollista pohtia ainoastaan asiakkaan ja taiteen suhdetta, toisaalta voidaan miettiä taiteen merkitystä terapeutille. Samoin voidaan valokuvauksessa tarkastella valokuvattavan ja kauneuskäsityksien suhdetta sekä valokuvaajan ja kauneuskäsityksien suh- detta. Rankanen kertoo kolmiosuhteen sisältävän myös sanattoman vuorovaikutuksen. Taide mahdollistaa näkymättömien asioiden kuvaamisen ja se tuo terapiasuhteeseen näkyväksi muu- toin näkymättömäksi jäävää vuorovaikutusta ja kokemuksia. (Rankanen teoksessa Rankanen ym. 2007, 35-37). Valokuvaus mahdollistaa kaiken saman. Valokuvien avulla voidaan nähdä sanatonta viestintää muun muassa katseissa, eleissä, asennoissa ja olemuksessa.

Sanallisen viestinnän määrä ja tavat vaihtelevat asiakasryhmästä ja yksilöstä riippuen. Joille- kin asiakkaille tai kuvattaville sanat eivät välttämättä merkitse mitään, silloin prosessi etenee kuvallisin keinoin. Silloin puhuu vain maalattu kuva tai vastaavasti valokuva. Itse luomisvai- heessa puhetta pyritään kuitenkin rajoittamaan, jotta asiakkaat voivat keskittyä omaan it- seensä. Se mitä kuva esittää ei ole tärkeää, eikä siihen puututa, mikäli asiakas ei niin halua. (Rankanen teoksessa Rankanen ym. 2007, 42-43.) Tällaisessa projektissa, jonka Lauran kanssa tein, ei tarvitse välttämättä tutkia valokuvaa. Kuvattavan valitsemiin kuviin ei tarvitse puut- tua eikä niitä tarvitse perustella ellei hän niin halua. Tärkeämpää on hänen oma sisäinen pro- sessinsa. (Rankanen teoksessa Rankanen ym. 2007, 42-43). Kaikki kuvat ovat jossain määrin kuitenkin tekijänsä omia kuvia (Mantere 1991, 92). Valokuvissa on myös aina jotain valokuva- ajasta. Vaikka minun tehtävänäni oli kuvata kuvattavan näköisiä otoksia, en voinut mitenkään välttyä siltä, ettei kuvissa olisi osa myös minua nähtävissä. Rankanen toteaa, että kuvaa kat- sellaan kuvana ja se on suurempaa kuin puhutut sanat. Taideterapia prosessissa nousee usein pintaan tiedostamattomat kokemukset ja tunteet. Niiden kuvitus voi tuntua turvalliselta, koska maalatessa asiat voi ulkoistaa. Toisaalta vaikeille asioille voi näin taideterapian kautta löytää sanat. (Rankanen teoksessa Rankanen ym. 2007, 42-43)

Terapeutin on tärkeää kiinnittää huomiota omaan ilmaisutapaansa, sillä keskustelu on taide- terapiassa tärkeä asia. Terapeutin tulee olla herkkä huomaamaan esimerkiksi omat äänen painonsa, puheen kovuutensa ja puhetyylinsä. Asiakkaassa kaikki nämä eri tyylit vaikuttavat eritavoin. (Rankanen teoksessa Rankanen ym. 2007, 38.) Myös valokuvauksessa vuorovaikutus on kuvien onnistumisessa tärkeässä roolissa. Toiselle on viestitettävä, mitä kuviin halutaan, kuten erilaiset katseet, asennot, ilmeet jne. Puhe on valokuvauksessa onnistumisen ehto.

Taideterapiassa on tärkeää vastaanottaminen ja vastaanotetuksi tuleminen. On tärkeää, että asiakas saa hyväksyntää omalle teokselleen ja samalla näkee oman työnsä ja sen esittämän tunteen ulkopuolisena. (Rankanen teoksessa Rankanen ym. 2007, 48.) Uskoisin sen olevan tärkeää myös valokuvaaja-kuvattava suhteessa. Niin kuin tässä projektissa, tuotettu kuva oli Lauran näköinen ja hänelle suunnattu hyväksyntä kuvien suhteen on varmasti äärimmäisen tärkeää.

Niin taideterapiaa kuin valokuvausta voidaan toteuttaa ryhmämuotoisena. Ryhmätilanteessa työskentelyn aloittaminen vaatii lämmittelyä (Hentinen teoksessa Rankanen ym. 2007, 107). Uusien ja tuntemattomien ryhmäläisten edessä tarvitaan turvallisuuden luomista. Asiakkaista ei uskalla kukaan toimia, jos ilmapiiri on turvaton. Turvallinen ryhmä hyväksyy ryhmäläisten heikoimmatkin puolet ja yksilön parhaimmat puolet nousevat esiin. Itsetunto vahvistuu ja ryhmäläinen pystyy kokemaan hyväksyntää, välittämistä ja arvostusta. (Aalto 2000, 17.)

Jakamisen vaiheessa kuvia, niin maalattuja kuin valokuvattujakin, katsotaan ja niistä puhutaan. Teoksen eri elementtejä voidaan yhdessä tutkia ja työstää. Jakamisessa oma kokemus ilmaistaan muille. Oma työtään ei tarvitse analysoida tai ymmärtää, vaan sitä tehtäessä ja katsellessa nousseita tunteita, ajatuksia, kokemuksia ja muistoja työstetään sekä jaetaan. (Rankanen teoksessa Rankanen ym. 2007, 95.) Jokainen osallistuva tulkitsee asioita omien oletustensa pohjalta. Menneisyys ja omat ennakko-odotukset vaikuttavat tulkintoihin. (Liebmann 1992, 7.)

Liittämisen vaiheessa etsitään luovan prosessin ja arjen yhtenäisyyksiä. Lopetuksessa pohditaan, onko oma olotila parantunut prosessin myötä. Lisäksi pohditaan, onko näkemys tai ajattelutapa jotenkin muuttunut. (Rankanen teoksessa Rankanen ym. 2007, 96-97.) Toivottavaa molemmissa, taideterapiassa sekä valokuvien kanssa työskenneltäessä, on positiivinen kehitys, kohti laajempaa ajattelumaailmaa ja muutosta.

3.3 Valokuvaterapia

Valokuvaterapiassa valokuvia käytetään terapian työkaluna. Projektissani Lauran kanssa valokuvia tuli paljon ja joitain niistä pystyisi käyttämään myös muun muassa valokuvaterapiassa. Valokuvaterapiassa käytetäänkin asiakkaan valokuvia, jotka ovat hänelle merkityksellisiä. Valokuvat toimivat väylänä ymmärrykseen, itsehavainnointiin ja muutokseen. Vuorovaikutussuhteessa terapeuttinsa kanssa asiakkaan on mahdollista nähdä elämänsä uudessa valossa, oppia itsestään jotain uutta ja muuttua. Systemaattinen valokuvan käytön opettaminen on alkanut Suomessa terapiassa vasta 1990-luvulla. (Halkola teoksessa Halkola ym. 2009, 13.)

Judy Weiserin, valokuvaterapian pioneerin, mukaan valokuvaterapiassa terapeutin ohjauksessa ja hoidossa aktivoidaan ja prosessoidaan tunteita, ajatuksia ja kokemuksia. Terapeuttinen valokuvaus hänen mukaansa on itseohjautuvaa itsetutkiskelua ja taiteellista ilmaisua, joka ei kuulu terapian piiriin. Suomen psykoterapiakoulutuksen, Suomalaisen lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Akatemian Psykoterapian lausuma valokuvaterapiasta kuuluu " Valokuvaterapia on valokuvan ja valokuvauksen menetelmällistä käyttöä psykoterapiassa ja terapeuttisessa työssä". Valokuvaterapiassa työskentelytapoja on kolme. Ensimmäinen on asiakkaan omaelämäkerrallisten valokuvien käyttö, toisena on symbolisten ja assosiativisten valokuvien käyttäminen ja kolmantena uusien valokuvien otto ja niiden käyttö terapeuttisena välineenä. (Halkola teoksessa Halkola ym. 2009, 14-15.)

Halkola (teoksessa Halkola ym. 2009, 15) kertoo valokuvaterapiassa työskentelytapoja olevan omaelämäkerrallisten valokuvien käyttö, toisena on symbolisten ja assosiativisten valokuvien käyttäminen ja kolmantena uusien valokuvien otto ja niiden käyttö terapeuttisena välineenä. Judy Weiser (1999, 13) kertoo pitävänsä perusmenetelminä asiakkaasta otettuja kuvia, asiakkaan ottamia kuvia, asiakkaan itse itsestään ottamia kuvia, otoskuvia, jotka on usein otettu jostakin ryhmästä kuten ystäväistä, perheestä jne. Viidettä menetelmää hän kutsuu projektiviseksi tekniikaksi, joka käsittelee tapoja ja syitä, joilla asiakas pystyy merkityksellistämään näitä kuviaan. Valokuvat yksinkertaistavat ja valottavat asiakkaan elämän paloihin, joita voidaan tarkastella ja tutkia. Käytin itse näistä menetelmistä vain asiakkaasta otettuja kuvia, en muita.

Monille Weiserin (1999) asiakkaille itseensä tutustuminen on päätavoitteena. Tämä liittyy siihen, keitä he ovat itsenäisesti ja keitä he ovat taas suhteessa muihin ihmisiin. Nämä asiakkaat haluavat, ja heidän myös pitää, parantaa ymmärrystään itsestään sekä kasvattaa tietoisuuttaan asioista, jotka sitovat heidät muihin ihmisiin. Monien asiakkaiden vaikeudet ovat niillä osa-alueilla, joissa heidän itsensä tunteminen on heikkoa, hämmentynyt, vääristynyt, vanhentunut tai tutkimaton. Tämän takia heidän saattaa olla vaikea tietää, keitä he oikeasti ovat ja mitä he oikeasti tuntevat tai haluavat. Kun asiakkaat tutustuvat itseensä paremmin, tulevat he itsevaremmiksi päätösten teossa eivätkä reagoi muiden ihmisten odotuksiin niin tunteellisesti. Tällöin he eivät tarvitse muiden hyväksyntää tai vahvistusta ollakseen sitä, mitä haluavat. (Emt. 120-121.)

Halkola kertoo Jerry L. Fryrearin jakavan valokuvan soveltamisen monipuolisuuden yhteentoista osaan: emootioiden ja tunteiden herääminen, puheen aikaansaanti ja sanallisen ilmaisun löytyminen, taidon oppiminen, roolityöskentely, sosiaalistuminen, luovan ilmaisun ja kokemisen mahdollisuus, diagnoosin teko, sanaton ilmaisu, muutoksen dokumentointi, kokemuksen syventäminen ja pitkittäminen sekä itsehavainnointi. (Halkola Teoksessa Halkola ym. 2009, 18-19.)

Valokuvaterapeuttinen työ vaati ohjaajalta ihmisen voimavaroihin suuntautunutta, aktiivista ja kiinnostunutta otetta. Prosessoinnille tulee varata tarpeeksi aikaa ja tilaa. Tärkeintä on luottamuksellinen suhde ohjaajan ja asiakkaan välillä, sillä kuvissa on paljon muistoja, tunteita sekä merkityksiä, joiden kohtaaminen saattaa vaatia uskallusta. Näiden heränneiden tunteiden havaitseminen ja työstäminen on tärkeää. Kuvasta tuetaan löytämään yhteyksiä ja merkityksiä asiakkaan elämäntilanteeseen. Ohjaajan on kunnioitettava asiakkaan kertomuksia kuvasta, havaintoja ja tulkintoja. Valokuvauksen tekninen osaaminen on tärkeää kuten myös kuvien visuaalinen luku, mutta eivät tärkeimmät. (Halkola teoksessa Halkola ym. 2009, 17.)

Olen koonnut taulukkoon 1 Ulla Halkolan artikkelista erilaisia muotoja muun muassa terapioista, joissa valokuvaus voi olla mukana työskentelyssä (Halkola teoksessa Halkola ym. 2009, 15-16).

	Psykoterapia	Terapeuttinen työ	Valokuvataide	Valokuvaus itsehoitona
Tavoite	Määritellään tavoite, jossa valokuva ja -kuvaus ovat osana. Psykoterapiassa kuvien avulla pyritään lievittämään tai poistamaan psyykkisiä häiriöitä, lisäämään valmiuksia ratkaista itse ongelmiaan sekä tukemaan psyykkistä kasvua ja kehitystä	Toiminnan ja asiakassuhteen tavoitteina voi olla esim. luova toiminta ja työhyvinvoinnin edistäminen	Valokuvataiteessa tavoitteena on taiteellinen ilmaisu, itseilmaisun rikastaminen ja itsensä tunteminen. Mielestäni tämä on siis taiteen tekemistä, jolloin työtä ohjaavat kuvaajan omat intressit.	Valokuvauksessa itsehoidon tavoitteena on luova ilmaisu ja itsensä tunteminen.
Kuka	Heitä kutsutaan asiakkaiksi ja potilaiksi.	Asiakas tai asiakasryhmä. Vetäjänä voi olla ohjaaja, opettaja tai terapeutti.	Valokuvataiteilija yksin tai ryhmä, jossa ohjaaja mukana.	Kuka tahansa valokuvauksesta kiinnostunut.

Miten	Terapeutin omaan psykoterapiatyön osaamiseen yhdistetään valokuvaterapian menetelmiä	Työntekijän käytössä on valokuvaterapian sekä voimauttavan kuvauksen menetelmät osana hänen omaa työtään	Valokuvataiteen ja valokuvauksen menetelmät	Valokuvausomien taitojen mukaan.
Mitä	Psyykkisesti työstettävien asioiden näkyväksi tekemiseen ja prosessoimiseen kuvat toimivat kokemuksellisinä välineinä	Osana valokuvaterapeutista prosessia ovat voimauttavat kuvat, kollaasit ja albumit	Valokuvataiteelliset teokset.	Omien tarpeiden mukaan valokuvaa voi käyttää esim. erilaisiin ilmeisiin ilmapöihin.

Taulukko 1. Valokuvauksen käyttömuodot. (Halkola teoksessa Halkola ym. 2009, 15-16.)

Taulukossa 1 näkee psykoterapiassa valokuvauksen ja valokuvan olevan osa terapiaa, mutta eivät päämääränä niin kuin projektissani. Psykoterapiaan tulijoita kutsutaan asiakkaiksi tai potilaiksi. Projektissani en olisi voinut ajatella puhuvani potilaasta. Kaltaistani projektia voisi kehittää tehtäväksi myös asiakasryhmälle, kuten terapeutissa työssä. Toisin kuin valokuvataiteessa, minun tuotoksena oli tuottaa toisen näkökulmista kuvia. Valokuvauksessa itsehoitona tavoitteena on luoda ilmaisu ja itsensä tunteminen. Oma pyrkimykseni oli luoda kuva toisen ihmisen lähtökohdista ja tutustuttaa häntä itseensä. Näistä erilaisista valokuvan käyttövoimista oma projektini, Lauran kanssa, on lähinnä valokuvausta itsehoitona. Psykoterapia ja terapeutin työ vaativat koulutuksen, pätevyyden ja teorian tuntemuksen, ennen kuin niiden välineitä voi asiakkaan kanssa hyödyntää. Valokuvataide tarvitsee toteutuakseen kunnan välineistön ja niiden käyttötuntemuksen.

3.4 Voimauttava valokuva

Voimauttava valokuva on Miina Savolaisen kehittämä menetelmä. Sen avulla voidaan valokuvaa käyttää yksilön, perheen tai työyhteisöjen voimaantumisen. Sen avulla parannetaan vuorovaikutussuhteita, selkiytetään hajanaisia, tunnepitoisia ja abstrakteja asioita, vahvistetaan voimavaroja sekä kehitetään ja reflektoidaan omaa minää tai työyhteisöä. (Savolainen teoksessa Halkola ym. 2009, 211.)

Valokuva pysäyttää hetkellä olevan ajan, liikkeen ja muut aistihavainnot, kuten äänet ja hällin. Pysähtynyt kuva tilanteesta pelkistää valokuvan näyttämät asiat selkeämmin ja jäsentää ne helpommin ymmärrettäviksi. Ihmisen ilmeet, eleet ja yksityiskohdat voivat olla merkityksellisiä omalle kokemusmaailmalleen ja täten ne auttavat ymmärtämään omaa elämää. (Savolainen teoksessa Halkola ym. 2009, 216.)

Voimauttavan valokuvan menetelmässä puhe ja teksti eivät ole avainasemassa. Menetelmä ei edellytä kuvien sanoittamisen taitoa. Menetelmässä on useita erilaisia lähestymistapoja, joka mahdollistaa muun muassa kokonaan verbaaliseen toimintaan kykenemättömänkin ihmisen osallistumisen voimaantumiseen. (Savolainen teoksessa Halkola ym. 2009, 217.) Kuten aiemmin mainitsin, en pyytänyt kuvien sanoittamista. Annoin kuvien olla, mitä ne olivat, ja Laura sai itse puhua niistä, mikäli tahtoi.

Voimautuminen merkitsee ihmisen oman sisäisen voimantunteen kasvamista. Toista ihmistä ei voi voimauttaa, vaan ihmisen on tehtävä se itse. Voimauttavan valokuvan käytön edellytyksenä on tasavertaisuus ja valokuvaajalla tavallisesti oleva valta puretaan ja kuvaustilanteesta rakennetaan dialoginen. (Savolainen 2008, 196-199.) Minä ja Laura olimme kuvaustilanteissa hyvässä dialogissa ja viihdyimme toistemme seurassa.

Valokuvan koettu todistusvoima kyseenalaistamalla valjastetaan subjektiivisen kokemuksen näkyväksi tekemiseen. Työskentely tapahtuu ryhmässä, jossa muilta saama näkyväksi tuleminen kokemus vahvistaa ryhmäläistä kokonaisuutta ja moniulotteisuutta. Menetelmää voi käyttää sellainen ihminen, joka on kokenut valokuvausprosessin joskus itse. Tätä tarkoittaa tasavertaisuus. Oma kokemus tuo tehdyille työlle samalla merkityksellisyyttä, lisää itsetuntemusta ja valmiuksia vastaanottaa toisen tuottamaa tunneaineistoa omasta elämäkokemuksestaan ja minäkuvastaan. (Savolainen 2008, 196-199.) Tämä on eroa projektistani.

Valokuvaustilanteen vuorovaikutus sisältää luottamuksen ja dialogin. Valokuvaustilanteesta tekee voimauttavan, kun kuvaajan valta rajataan ja käännetään kuvattavalle itselleen. Kun kuvattava saa itse vallan määrittellä itse itseään, syntyy voimautumista. (Savolainen teoksessa Halkola ym. 2009, 218.) Tämän tein samoin. Aiemmin mainitsin antaneeni kuvattavalleni ohjat ja hän sai olla mitä tahtoi. Hän määritteli itseään, miten oli, mitä halusi tuoda esille ja mitä kuvassa sai näkyä.

Omakuvien avulla tutkitaan ihmisen eri puolia, rooleja ja tunteita. Samalla opetellaan katsomaan itseä lempeämmin. Omakuviksi käyvät esittävät sekä symboliset kuvat itsestä. Monesti tämä prosessi on ihmiselle haastavaa ja tarvitsee paljon aikaa. (Savolainen teoksessa Halkola ym. 2009, 220.)

3.5 Tehdyt tutkimukset ja kehittämisprojektit

Heidi Piirto on tehnyt 2008 opinnäytetyön Ryhmätoiminnan vaikutukset pitkäaikaistyöttömien psykososiaaliseen toimintakykyyn keskusteluryhmässä ja harrastustyöpajassa. Piirto käytti kuvallista ilmaisua, jossa hän kolmen kerran pituisena veti valokuvaprojektin, jonka tuloksiin oltiin tyytyväisiä. Valokuvaa käytettiin itsetunnon tukemiseen ja voimaantumiseen keskusteluryhmässä. Ohjaaja aloitti yhdessä asiakkaan kanssa toteuttamaan kuvaa hänestä. Asiakas sai päättää itse, missä haluaa tulla kuvatuksi ja millä tavalla. Kuvista valittiin jokin, jonka muut ryhmäläiset saivat nähdä. Ohjaaja otti esiin kuvista positiivisia seikkoja ja lopuksi asiakkaat saivat puhua siitä, miltä kuvattavana oleminen oli tuntunut sekä kuvaamisesta yleensä. Kuvia käytettiin myös itsetunnon teemoittamana. Valokuvista tehtiin valokuvakortit, jotka koristeltiin ja kuva tekstitettiin. Pienryhmissä kuvia katsottiin, niistä sanottiin positiivisia asioita, mietittiin millainen kuva on, minkälainen kuva puuttuu ja millaisen kuva haluaisi. Tuntemukset pienryhmätyöskentelystä purettiin ison ryhmän kesken. Tuloksena oli kolmen kiinnostuminen kuvaamiseen ja kaikki suhtautuivat omakuvaansa myönteisemmin. (Emt. 43-44.)

Humanistisesta ammattikorkeakoulusta on tehty opinnäytetyö "Vähän kuin enkelit ois hukassa" - valokuva sosiaalisen vahvistamisen välineenä Tyttöjen olohuone - projektissa. Kuuselan (2009) tutkimuksessa kerättiin tietoa ja kokemuksia valokuvan käytöstä yläkouluikäisten tyttöjen identiteetin ja kasvun tukena sekä vahvistajana. Tyttöjen olohuone - projektin tarkoituksena oli järjestää mielekästä toimintaa ja tukea yksilöllistä kasvua nuoreksi aikuiseksi. Tyttöjä valokuvattiin ja kuvista koottiin power point - esitys Keijukaiset ja pörröpää. Tutkimustuloksena oli, että valokuva toimii sosiaalisen vahvistamisen välineenä vahvistaen tyttöjen itsetuntoa. (Emt. 2.)

Seinäjoen ammattikorkeakoulusta on valmistunut opinnäytetyö Voimanainen: Voimauttava valokuva - menetelmän soveltaminen naispuolisille mielenterveyskuntoutujille 2009. Työssä tutkittiin Voimauttavan valokuvan soveltuvuutta mielenterveyskuntoutujille. Tekijä Satu Väliä veti seitsemän hengen mielenterveyskuntoutujien ryhmää, joiden kuvista teetettiin lopuksi valokuvanäyttely. Voimauttavan valokuvan osa-alueista Väliä käytti omakuva ja valokuvaustilanteen vuorovaikutusta. Tuloksena hän sai tyytyväisiä asiakkaita ja heidän mielestään Voimauttava valokuva -menetelmä soveltuu mielenterveyskuntoutujille erinomaisesti. Menetelmä kohotti osallistujien itsetuntoa ja voimautti heitä. (Väliä 2009, 2.)

Metropoliassa on tehty Gladin, Hintikan ja Jokirannan (2009, 2) opinnäytetyö Kuka minä olen? Valokuvaus ja sadutus esikoululaisten minäkäsityksen vahvistajana. Opinnäytteessä käytettiin voimauttavan valokuvauksen menetelmää ja tämän lisäksi otetuista kuvista lapsia sadutettiin. Metropoliasta on valmistunut 2009 myös opinnäytetyöt Katso minut kauniiksi- voimauttava

valokuva toimintaterapeutin työvälineenä Tyttöjen talolla sekä Osallistava valokuvaprojekti Asemanseudulla. Katso minut kauniiksi opinnäytetyössä käytettiin voimauttavaa valokuvausta toimintaterapeutin työvälineenä. Tekijät tutkivat kahta 14-vuotiasta tyttöä ja opinnäytteen tuloksena voimaantumista näkyi molemmissa tytöissä. He molemmat suhtautuivat itseensä armollisemmin ja oppivat näkemään itsessään jotain hyvää sekä kaunista. (Gaily & Valtanen 2009, 2.) Osallistava valokuvaprojekti Asemanseudulla opinnäytetyön tarkoituksena oli valokuvatyöskentelyn avulla innostaa ja rohkaista maahanmuuttajataustaisia sekä monikulttuurisia nuoria osallistumaan ja sitoutumaan projektiin. Tätä kautta tarkoitus oli saada nuorille onnistumisen ja näkyväksi tulemisen kokemuksia. Työ pohjautui sosiokulttuuriseen innostamiseen ja kriittisen pedagogiikan teorioihin. Projektissa oli mukana viisi 17-25 -vuotiasta monikulttuurisen olohuoneen kävijää. Valokuvatyöskentely oli onnistunut menetelmä nuorten osallistumisen tukemisessa. Projekti kesti puoli vuotta ja nuoret innostuivat kuvaamisesta ja kokivat kuviensa onnistuneen. (Sohlo 2009, 2.)

Minna Michelsson on tehnyt Diakonia ammattikorkeakoulusta (2009, 2) opinnäytetyön Voimauttavaa valokuvausta Kolkatassa. Opinnäytetyö toteutettiin Intiassa ja hän käytti menetelmänään valokuvauskurssin pitämistä sekä valokuvauksesta kertomista sikäläisille tytöille. Tuloksena Michelsson sanoo olevan onnelliset nuoret naiset, jotka saivat kuvia itsestään sekä omia ottamiaan kuvia näytille omaisilleen.

Maailman laajuisia valokuvausprojekteja on muun muassa "Imagine" suomeksi "Kuvittelle". Idea on Philipp Abreschin ja projekti toteutettiin vuonna 2002. Hankkeesta kiinnostui 500 nuorta neljästäkymmenestäviidestä eri maasta. Hankkeeseen osallistui ainoastaan nuoria, joista osa ei ollut edes koskaan ennen pitänyt kameraa käsissään. Heidän tehtävänä oli ottaa kuva elämästään, omasta näkökulmastaan. Kuvat otettiin samaan aikaan 30.huhtikuuta 2002. Kuvia saatiin vanhempien banaaniviljelmiltä ja riisipelloilta, ystävistä lukiossa tai kyläkoulussa, hampaiden harjauksesta Kabulissa, ratsastuksesta Grönlannissa sekä tulvista Venäjällä. Päivän aikana nuoret ottivat 12000 kuvaa. Kuvista tehtiin näyttely Berliiniin 23.8.2002. Projektilla haluttiin saada kulttuurien välistä keskustelua ympäri maailman. Niin vanhat kuin nuoret kasvattavat vahvemman kuvan omasta identiteetistään sekä saavat suvaitsevaisuutta muita kulttuureja kohtaan niiden kunnioittamisen lisäksi. (Abresch 2002.)

4 TUTKIMUKSEN ESITTELY

Tutkimukseni tarkoitus oli kartoittaa muun muassa prosessi, löytää näkökulmia ja ilmiöitä. Olen myös kohdannut työssäni ryhmäkodissa selittävään tarkoitukseen, jossa pohdin toiminnan syy-seuraussuhteita, kuten syömishäiriön vaikutukset tietynlaiseen käyttäytymiseen. Tutkimukseni on ollut myös kuvailevaa ja olen pyrkinyt esittämään kuvauksia henkilöistä, tapahtumista ja tilanteista sekä dokumentoimaan keskeisiä kiinnostavia ilmiöitä/piirteitä. (kts. Hirsjärvi ym. 2007, 134-135.) Opinnäytetyöni keskeisinä käsitteinä pidin alusta alkaen valokuvausta, valokuvaterapiaa, voimaannuttavaa valokuvaa, itsearvoa, kuvien tulkintaa, sosiokulttuurista innostamista ja minäkuvaa.

Tutkimukseni tarkoituksena oli saada selville, kuinka tällaista valokuvausprojektia voi toteuttaa yhden nuoren kanssa. Projektin rakentaminen ja nuoren valikoituminen jo sinällään ovat suuria saavutuksia, mutta projektin tutkiminen samanaikaisesti on uutta luovaa. Suurimpana projektini tavoitteena oli saada Lauralle kuvia itsestään, jotka ovat hänen mielestään kauniita. Tarkoituksena oli tuottaa hänen näköisiään kuvia, hänen lähtökohdistaan. Jo itsessään tämä tutkimusaihe olisi ollut suurenmoinen tutkimuskohde. Eriävät kauneuskäsitykset, toisen silmillä kuvaaminen ja toisen asemaan sekä maailmaan asettuminen ovat tutkinnallisesti mielenkiintoisia. En syventynyt näihin seikkoihin, mutta olen ottanut ne vahvasti huomioon ja pohdintaan projektissani.

Rakensin projektimme omasta mielestäni mahdollisimman helpoksi toteuttaa. Kohteenani oli lastensuojelun asiakas ja tutkimukseni lähtökohtana se, kuinka valokuvausta voitaisiin käyttää lastensuojelulaitoksissa nuoren kanssa. En ota kantaa kuinka työskentelymalli kannattaisi toteuttaa joissakin muissa paikoissa, kuten päiväkodeissa tai nuorisotiloilla. Keskityn vain avoimuuden toimin tai huostaanoton seuraamuksena sijoitettujen nuorten asuinympäristöön.

Alkuajatuksena minulla oli tutkia ja tarkastella Lauran minäkuvan kehittymistä valokuvauksen tuloksena. Oletin hänen kehittyvän katsomaan itseään positiivisemmin. Halusin hänen oppivan näkemään itsensä kauniimpana kuin, mitä hän sillä hetkellä itsestään ajatteli. Ensin minun täytyi tunnistaa, mitä kaikkea tarvitsen avukseni tätä projektia toteuttaessani. Minun täytyi ottaa selvää kuvaajan taidoistani, sillä en ollut valokuvannut mallia aikaisemmin. Valokuvauksen ja kameran käyttöön opastavia kirjoja lainasin kirjastosta, sillä kertaus ei ole koskaan haitaksikaan. Kirjoista sain uusia vinkkejä tai muistutuksia jo tietämistäni asioista. Tein hankintalistaa, joka täydentyi kuvausten alkaessa.

Aluksi minun oli tutustuttava asiakkaaseeni, jotta luottamuksellinen suhde syntyisi välillemme. Luottamus mahdollisti luonnollisuuden ja kuvaustilanteessa rentoutumisen. Kuvasin mal-

liani melkein kuin valokuvaaja. En toiminut objektiivisena kuvaajana, joka kuvaa omista lähtökohdistaan. En myöskään toiminut valokuvataiteilijana, enkä luonut kuvausympäristöjä. Kuvattavani sai toimia näissä tehtävissä ja avustin häntä tarpeen mukaan.

Olin kuvauksissa tarkkailijana ja katsojana. En toiminut projektissani ammatillisesta viitekehystäni käsin ohjaajan roolissa, en ollut pelkästään valokuvaajaakaan. Toimintaperiaatteeni eroavat valokuvaajasta, koska en ohjannut enkä pyytänyt malliltani asioita, kuten asentoja tai katseita. En pyytänyt mallia hymyilemään, katsomaan tiettyyn suuntaan, en pyytänyt esittämään mitään mikä ei tullut luonnostaan. En siis tehnyt tehtyjä kuvia. En toiminut ohjaajana kasvatuksellisessa asemassa, olin puolueeton. Säilytin asiakkaani asiat kahdenkeskinä, enkä raportoinut Lauran asioista lastenkodille. Laura oli minulle kuin asiakas.

Pyrin tallentamaan kuvaksi tapahtumaa, tunnetta, tunnelmaa, merkityksiä ja kuvattavan mielestä kauniita asioita. Toisin kuin ammattivalokuvaaja, tein töitä ottaakseni selvää, mikä kuvattavani mielestä on kaunista, missä hän näkee kauneutta ja milloin hän on mielestään kaunis. Kuvattavani valitsi kuvauspaikat, rekvisiitan, puvustuksen, maskeerauksen/meikkauksen, tunnelman, ilmapiirin, sään ja kaikki elementit, jotka kuvassa tulevat esiin. Kuvat tulivat kuvattavalleni itselleen eikä hän tehnyt mitään sellaisilla kuvilla, jotka eivät olleet hänen itsensä mielestä kauniita. Siksi kuvattavani rakensi kuvat itse. Tätä kautta pyrin saavuttamaan kuvia, jotka kuvattavani silmissä olivat kauniita ja kuvia, joista hän pystyi olemaan ylpeä, ja joita hän uskaltaa esitellä muille, ja joissa hän on sinut itsensä kanssa.

4.1 Tutkittavat kysymykset

Opinnäytetyössäni tavoitteena oli saada selville, mitä valokuvattavana oleminen nuorelle on, millainen nuori on kuvattavana, mitä valokuvaajan tulee tietää ennen kuvauksia, millaisia elementtejä työskentelyssä tulee vastaan ja kuinka ongelmilta välttyään. Halusin selvittää, voisiko tällaista valokuvausprojektia suunnitella kaikille nuorille vai valikoituisiko kohderyhmä jonkin ominaisuuden perusteella, ja miten ja millä perusteilla nuori valitsee albumiinsa kuvia. Tavoitteeni oli tarkkailla, tulkitseeko hän omia kuviaan, etsiikö hän niistä jotakin, kuinka arvostelee onnistuneita ja epäonnistuneita kuvia ja sanooko hän kuvillaan jotakin katsojalle. Tavoitteena oli myös tutkia, kuinka kuvauspaikat valikoituvat, mitä elementtejä kuviin halutaan mukaan ja minkälaista rekvisiittaa kuviin halutaan. Halusin tutkia myös kauneuden käsitteitä ja seikkoja, joita kuvattava itse pitää kauniina ja pystyykö tämän mittaisella projektilla vaikuttamaan kuvattavan kauneuskäsityksin, opettaa etsimään kauniita asioita epäkohtien sijaan ja näkemään itsensä lempeämmin. Yhtenä suurimpana tutkimuskohteena oli, kuinka kuvattava rakentaa projektia omista lähtökohdistaan, kun hän saa tehdä kuvistaan juuri oman näköisensä, ja kuinka se vaikuttaa kuvattavaan ja lopputulokseen.

Haasteena tutkimiselleni oli se, kuinka määritellä muutosta. Miten dokumentoin, jotta voin sanoa muutosta tapahtuneen ja miten muutos näkyy kuvattavassa. Pystynkö kuvaamaan muutosta ilman alku- ja loppukartoituksia? Mutta näitäkin kysymyksiä tärkeämpää oli saada näkyväksi koko prosessi, mitä siinä tapahtuu ja miksi. Kuvien katselutilanteiden prosessi eroaa kuvausprosessista ja tarkkailin, mitä näissä molemmissa tapahtuu. Mietin myös, mikä on kuvien katselun ja prosessoinnin merkitys.

Pohdin myös, tarvitseeko tällaisen projektin vetäjä jotakin tiettyä osaamista. Tähän kysymykseen joudun tarkastelemaan omaa osaamistani ja sen tasoa. Valokuvattaessa nousee esiin aina myös poseeraaminen ja kuvissa näyttäytyminen. Tarkastelen siis myös kuvattavani osaamista ja pohdin, millaisia ominaisuuksia häneltä vaaditaan. Tutkin ja pyrin tuomaan työssäni näkyville myös ajatuksia, kuinka projektia voisi tehdä toisin. Etsin seikkoja omasta projektistani, jotka olisi voinut toteuttaa toisella tavalla tai mitä olisi voinut vielä lisätä. Suurimpana kysymyksenä pyrin vastaamaan, että miksi juuri valokuva? Miksi kuvata? Mitkä seikat itse huomaan tukevan valokuvan käyttöä?

4.2 Tutkimusaineiston koonti ja tutkimusaineisto

Kuvausten lomassa haastattelin, tarkkailin ja havainnoin kaikkea Lauran sanomaa ja viestittämää. Tallennuskeinoina käytin audiotallenninta, omia päiväkirjamerkintöjä sekä visuaalista dataa. Visuaalisesta datasta käytän havainnollistavia ja kertovia kuvia. Audiotallennin oli mukana tapaamisilla Lauran kanssa ja päiväkirjamerkintöjä tein täydennykseksi tutkimuspäiväkirjaani. Valmiista kuvista kokosimme hänelle 18-vuotislahjaksi oman valokuva-albumin.

Audiotallenteita en litteroinut, koska salassapidon kannalta tämä ei ollut järkevää. Poimin tallenteista huomiota ja repliikkejä selostaakseni lukijalle projektin tuloksia sekä Lauran kokemusmaailmaa.

Audiotallenteet:

27.2.2010 katselimme 8.2.2010 otetut kuvat läpi. Heti alkuun Lauraa hermostuttaa omien kuviensa katsominen ja hän tokaisee " toivottavasti mul ei oo joka toises kuvas tyhmä ilme". Kuvien joukosta Laura löytää pari kuvaa, jotka ovat hänen mielestään "ok". Audiotallenteen kesto oli 23 min, 32sek. Tallenteen kuuntelin 16.9.2010.

27.4.2010 katsoimme 27.2.2010 otetut kuvat. Laura löytää kuvistaan paljon virheitä, kuten "kasvois vikaa". Keskustelimme Lauran kanssa myös tulevista kuvauksista. Audiotallenne kestää 2h, 11min ja 43sek ja kuuntelin sen 16.9.2010.

11.5.2010 tein kaksi tallennusta. Ensimmäinen tallenne kestää 40min ja toinen 13min ja 13sek. Tallenteet kuuntelin 17.9.2010 ja 20.9.2010. Kuvasimme tuona kertana Myllyllä, jossa Laura pohtii muun muassa, että hänelle voisi tulla parempi itsetunto kuvatessamme muiden ihmisten läsnä ollessa.

7.6.2010 Kuvasimme studiossa. Kerran tavoitteena Lauralla oli saada kuvia erilaisissa vaatteissa sekä kukkien ja kukkien terälehtien käytöstä. Audiotallenne kestää 2h, 34min ja 52sek ja tallenteen kuuntelin 28.9.2010.

18.6.2010 vuokraamme Lauralle asut, joita hän varoo sotkemasta kuvauksissa. Punkit mietityttävät Lauraa niityllä. Audiotallenne kestää 3h, 11min ja 55sek. Tallenteen kuuntelin 29.9.2010

24.6.2010 katsomme otettuja kuvia läpi ja Laura valitsee niistä osan albumiin. Laura on taas kriittinen ulkonäöstään. "Kukat on hienompia kuin mä", Laura toteaa eräästä kuvastaan. Audiotallenne kestää 3h, 43min ja 55sek. Tallenteen kuuntelin 30.9.2010

2.7.2010 hankimme Lauralle valokuva-albumin ja koristeet. Tämän jälkeen katsoimme otettuja kuvia läpi, joista Laura jälleen valitsi kuvia albumiinsa. Laura kysyy "tuleeko liikaa jos mä otan kaikki mitä mieli tekee ottaa". Tähän annan luvan. Laura kysyy myös "voiks mä valita osast et minkä kokosii", "tuleeko kuva kummin päin" ja "eihä isompi kuvakoko näytä et se ois lähempää tai kauempaa otettu kuva"? Audiotallenteita on kaksi kappaletta ja ne kestävät 1h, 43min ja 2sek sekä 3h, 1min ja 48sek. Tallenteet kuuntelin 6.10.2010 ja 7.10.2010.

14.7.2010 Laura liimaa kuviaan albumiin. Hän kyselee mielipiteitäni ja toimiessaan selostaa miksi tekee mitään. Askartelu on Lauran mielestä mukavaa, mutta vie melko paljon aikaa. Audiotallenne kestää 3h, 33min ja 30sek. Tallenteen kuuntelin 7.10.2010.

16.9.2010 Laura kokoaa albumin valmiiksi. Laura sanoo tuntevansa hyvänolon tunteita katsoessaan onnistuneita otoksiaan. Osasta kuvista hän ei kuitenkaan tunnista itseään. "Se on nyt valmis, se urakka", Laura toteaa. Audiotallenne kestää 4h, 1min ja 25sek. Tallenteen kuuntelin 9.10.2010.

Audiotallenteet kuuntelin ja poimin niistä asioita päiväkirjamerkintöjeni tueksi sekä tukemaan/kritisoimaan teoriaa. Päiväkirjamerkintöjä minulla on erinäinen määrä. Käytin tutkimuspäiväkirjaa, jonka tukena oli muita merkintöjäni. Puhelimeeni tulleet tekstiviestit säilytin ja yhden puhelun nauhoitin. Merkitsin itselleni muistiin aiheita, joita Lauran tallenteista nousi esille. Kuuntelin merkintöjeni perusteella tallenteen kohdat uudelleen ja lisäsin sen tukemaan kirjoittamaani teoriaa tai eriämään siitä. Nauhoituksiin voi palata aina uudelleen, sillä ne ovat tallennettuina tietokoneen erilliselle kovalevyllä sekä muistitikulle. Visuaalista dataa minulla on yli tuhat kuvaa, joista toiset tuhat on RAW-muodossa.

4.3 Aineiston analyysi

Hirsjärvi ym. (2007) kirjoittavat kvalitatiivisen tutkimuksen analyysin teosta. Analyysiä ei tehdä ainoastaan yhdessä tutkimusprosessin vaiheessa, vaan pitkin matkaa. Aineistoa kerätään kenttätutkimuksessa monissa vaiheissa ja usein rinnakkaisin menetelmin, kuten itse tein haastattelulla ja havainnoinnilla. Kvalitatiivisen tutkimuksen vaiheisiin kuuluu aineiston keräys, kuvaaminen, luokittelu, yhdistäminen ja näiden kaikkien selitys. Näin suhdetta toisiinsa voidaan ajatella monella eri tavalla ja itse olen tässä työssäni käyttänyt polveilevaa ajatusmallia. Tässä ajatusmallissa analyysi etenee spiraalimaisesti ja saa mukaansa aina uusia seikkoja edellisestä spiraalista. (Emt. 218-220.)

Analysoin aineistoani vaiheittain, lomittain ja tuloksista saatan siirtyä pohtimaan jatko tuloksia. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston käsittelyyn kuluu paljon aikaa. Tutkijan on analysoitava haastatteluista saatuja tietoja, niiden merkityksiä ja pyrittävä tulkitsemaan haastateltavan vastauksia oikein. (Hirsjärvi ym. 2007, 218-220.)

4.4 Tapaustutkimus ja tutkimuksen luotettavuus

Tapaustutkimuksen avulla kerätään yksityiskohtaista tietoa yksittäisestä tapauksesta tai pienestä ryhmästä, jotka ovat toisiinsa jonkinlaisessa suhteessa. Tapaustutkimuksessa valitaan yksittäinen tapaus tai ryhmä. Kohteena on usein yksilö, mutta myös ryhmiä ja yhteisöjä voidaan tapaustutkimuksen keinoin tutkia. Tapaustutkimuksessa ollaan kiinnostuneita prosesseista, jossa yksilöä tutkitaan ympäristössään eli luonnollisissa tilanteissa. Aineistoa kootaan useita metodeja käyttäen, kuten havainnoimalla, haastatteleamalla ja tutkimalla dokumentteja. Tavoitteena tapaustutkimuksessa on tyyppillisimmin ilmiöiden kuvailu. (Hirsjärvi ym. 2007, 130-131.)

Projektini on tapaustutkimusta, jonka aineistoa ei ole tarkoitus pyrkiä yleistämään. Projektini on keskittynyt tutkimaan vain yhtä ihmistä, jolloin tutkittu aineisto pätee vain häneen.

Hirsjärven ym. (2007) mukaan empiirisessä tutkimuksessa mietitään, mitaako tutkimus sitä, mitä on tarkoitus mitata. Onko tutkimus järjestetty niin, että sen avulla voidaan saada päteviä vastuksia. Jos pätevyys horjuu, ei voida tutkimustulosten/tulkintojenkaan sanoa olevan päteviä. (Emt. 225.) Koen projektini tutkijana noudattaneeni hyvää tieteellistä käytäntöä ja tiedeyhteisön tunnustamia tiedonkeruuntapoja, joilla empiirinenkin aineisto voi tuottaa päteviä tulkintoja sekä johtopäätöksiä. Tapaustutkimuksen tekijänä voin sanoa kaiken ihmistä ja kulttuuria koskevan, sekä kuvaavan, olevan ainutlaatuista. Kahta samanlaista ihmistä ei ole, eikä tapaustutkimusta voi toistaa. Kohdallani ei voi puhua reliabiliudesta sen perinteisesti tarkoittamalla tavalla. Pyrin kuvaamaan ja kertomaan tarkasti koko tutkimusprojektini ja sen, mitä olemme tehneet ja miten olen päätenyt tiettyihin johtopäätöksiin. Pyrin selkeään kuvaukseen ja tulkinnan yhteensovitukseen koko kirjoittamani raportoinnin ajan. (Hirsjärvi ym. 2007, 226-227.)

4.5 Tutkimusetiikan tarkastelu

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara kirjoittavat tutkimuksen eettisistä käytänteistä teoksessa (2007) Tutki ja kirjoita, seuraavaa: tutkijan on noudatettava tieteellistä käytäntöä ja tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja. Tutkimuksen teon alussa on mietittävä, kuinka ihmisarvoa voidaan kunnioittaa parhaalla mahdollisella tavalla. Olen antanut kuvattavalleni täyden itsemääräämisoikeuden ja päätäntävällän. Selvitin hänen suostumuksensa sekä kysyin luvat pienryhmäkodilta, ja he kysyivät kuvattavani sosiaalityöntekijältä sekä vanhemmilta. Kuten alussa kerroin, lupasin näille kaikille tahoille täyden anonymiteetin ja luvat sain kaikilta heti. Suostumuksen antaneet, kuvattavaani lukuun ottamatta, olivat Suomen lain mukaan päätäntäkykyisiä ja vastuullisessa asemassa. Kuvattavani oli projektin alkaessa vielä alle 18-vuotias, mutta hänen katsottiin olevan kypsä päättämään omasta suostumuksestaan projektiin. (Emt. 23-25.)

Tutkijan on pyrittävä rehellisyyteen tutkimustyössään sekä tulosten tallentamisessa että esittämisessä. Tätä olen noudattanut ja kaunistelematta olen pyrkinyt kuvaamaan havainnoimiani seikkoja, silläkin uhalla, ettei tutkittavani tuloksistani ilahdu. Tiedonhankintamenetelmien tulee olla kestäviä ja toteuttaa avointa tutkimustietoa. Menetelminä olenkin käyttänyt havainnointia ja audiotallennusta. Rahoituslähteiden tulee ilmetä tutkittavalle sekä kaikille tutkimustulosten julkaisussa. Olen maininnut työssäni kustannukset ja niistä vastanneet tahot. (Hirsjärvi ym. 2007, 24-27.)

Tutkimusaiheen valinta on eettinen ratkaisu. On ajateltava tutkimustilanteen ja tutkimustulosten vaikutusta tutkittavaan itseensä. Tutkimuksessa olisi pohdittava myös aiheen yhteiskunnallista merkittävyyttä. Tätä aihetta pohdin luvuissa 6 ja 7.

5 PROJEKTIN TOTEUTUS

Luku 5 perustuu päiväkirjamerkintöihini sekä audiotallenteisiin. Merkinnät alkavat marras-kuulta 2009. Johtaja ajatteli nuorelle olevan ehkä mieluisampaa tulla valokuvatuksi paikassa, jonka nuori itse valitsisi. Tilattujen ammattivalokuvaajien hinnat ovat huimaavia, joten rahan ratkaisi.

Kustannuksia minulle tuli projektin aikana 306,41€, joka koostui valokuvista, asusteista ja aterioista. Pienryhmäkoti maksoi minulle tämän summan. Matkakulut kuuluivat minun maksettavikseni.

5.1 Projektin suunnittelu ja eteneminen kuvauksiin

Kuvattavani Lauran tapasin ensimmäisen kerran 8.2.2010 pienryhmäkodilla. Laura kertoo olleensa pääsääntöisesti aikaisemmin valokuvattavana vain juhlissa tai äidin/isän kuvauskohteenä satunnaisesti. Tapaamisen aikana puhuimme siitä, millaisia kuvia Laura itsestään haluaisi, missä kuvia otettaisiin, monenako kertana, mitä kuviin tulisi rekvisiitaksi ja millaisia teemoja kuvissa olisi.

Laura kysyi minulta "voisivatko kuvat olla minun näköisiäni?"

Tästä kehkeytyi projektimme tärkein päämäärä. Kuvien tuli olla Lauran näköisiä ja sellaisia, joista hän pitää. Laura toivoi muun muassa kuvia, jotka on otettu kauempaa hänen seistesään kivellä tai muulla korkealla paikalla. Hänen mieleensä nousi eräs soramonttu, jossa voisimme kuvia ottaa. Toisena toiveena Laura esitti, voisiko kuvia ottaa ulkona tai vuokrata jonkin tilan sisällä. Laura mainitsi myös halunsa ottaa kuviin mukaan koiran.

Kuten Savolainenkin toteaa (2008, 151), nuoresta tuntuu usein alussa siltä, ettei hänestä voi saada onnistunutta kuvaa. Laura kertoi kuinka häntä jännittää, jos hän ei näytäkään omasta mielestään hyvältä. Pyysin häntä tuomaan minulle nähtäväksi hänestä otettuja hyviä kuvia, kuvia, joissa Laura näyttää itsensä mielestä hyvältä. Näistä sain käsitystä hänen kauneuden kokemisestaan.

8.2.2010 otimme ensimmäiset kuvat. Olimme pienryhmäkodilla hänen omassa huoneessaan. Laura oli kerännyt jo valmiiksi suuren kassin vaatteita sekä muuta oheisrekvisiittaa. Hän oli käynyt myös kirpputoreilla katselemassa uusia vaatteita kuvauksiin. Hän vaikutti innostuneelta, mutta kamerani muisti täyttyi nopeasti emmekä saaneet kuvatuksi Lauraa kaikissa hänen hankkimissaan vaatteissa. Ongelman ratkaisin myöhemmin ostamalla suuremman muistikortin.

Kuva 1: Vuokratut asusteet

25.2 toteutin Lauran toiveen ja kävin pukuvuokraamossa, vuokraamassa Lauralle turkin sekä kaksi hattua, kuva 1. Laura ei itse ennättänyt vuokraamoon mukaan, joten sain valita omien mieltymyksieni mukaan hänelle sopivat asusteet. Talvikuvaukseen turkki vaikutti hyvältä idealta lämpimyytensä ansiosta. Hattujen ajattelin auttavan Lauraa hyppäämään erilaisiin rooleihin ja tunnelmiin.

26.2.2010 Kävin Tunnin kuvasta hakemassa viime kuvauskerrasta teetätettyjä paperikuvia. Aikomuksenani oli näyttää kuvia tulevalla tapaamiskerralla ja kysellä hieman Lauran mielipiteitä niistä. Ajattelin toteuttaa hänellä myös yhden kuvan katsomisharjoitteen seuraavalla tapaamiskerrallamme (Liite 3). Tämän tapaamiskerran toteutimme 27.2.2010.

Tapaamisella menimme kahvilaan katsomaan aiemmin otettuja kuvia. Aioin ottaa vielä selvää hänen kauneuskäsityksistään. Mutta tälle kerralle Laura ei muistanut ottaa mukaan itsestään otettuja hyviä kuvia.

Laura katseli kuviaan hyvin kriittisesti, eikä mikään tuntunut olevan hänen mieleensä. Maailman ihanin tyttö- projektiin osallistunut Mira Alanne kummastelee, kuinka nykyään itseä verataan mainoksissa esiintyviin malleihin ja katsotaan vain ulkoiseen olemukseen. Alanteen mielestä kaikki ovat kauniita omalla persoonallisella tavallaan ja kaikkien kuuluisi tuntea olevansa erityinen. Kuvaaminen on muuttanut Miran ajatuksia ulkoisesta ja sisäisestä kauneudesta. Hänelle sisäisestä kauneudesta on tullut syvempää ja aidompaa. (Savolainen 2008, 45-129). Kriittisyydestään johtuen Laura kyseli paljon muun muassa kuvanmuokkauksen mahdollisuuksista. Kerroin, etten osaa sellaista kovinkaan hyvin. Kuvat katsottuamme annoin hänelle

A4-kokoisen hänestä teetetyn kuvan. Pyysin Lauraa rengastamaan valokuvasta kohtia, joista hän piti. Tein tämän harjoitteen (Liite 3) siksi, ettei hänen huomionsa aina keskittyisi vain huonoihin puoliin itsessään. Pyrin ottamaan vain hyviä ja positiivisia asioita esiin.

Kuva 2: Kuva, jonka muokkasin kuvankäsittelyohjelmalla. Näytin kuvan Lauralle ja pyrin saamaan häntä katsomaan itseään objektiivisemmin.

Seuraavaksi pyysin Lauraa miettimään kuvaa objektiivisesti ja syvensin keskustelua kysymällä muun muassa kuvan tunnelmaa ja sanomaa. Keskustelun loppupuolella Laura pystyi jo näkemään kuvassa enemmän hyviä asioita kuin huonoja. Laura pystyi katsomaan kuvaansa lempeämmin, kun hän katsoi sitä toisen ihmisen silmin. Tähänastisen keskustelun jälkeen minua jännitti aloittaa kuvaus ymmärtämättä, millaista jälkeä minulta toivottiin. Päätin ottaa paljon kuvia, jos niissä jossain Laura katsoisi olevansa kaunis.

Savolaisen (2008) kuvaamia tyttöjä oli hämmentänyt kuvan suunnittelemisessa edellytys pohdita kuvassa näkyvää omaa olemustaan. Kuvauspaikat, puvut ja muu rekvisiitta oli nuoren itse keksittävä. Näin nuoren oli pohdittava, millainen ihminen hän on ja millaisena hän haluaa näyttäytyä. Suunnitteluosuus olikin tuntunut eräästä tytöstä melkein ylivoimaiselta. (Emt. 157-158.) Myös Lauran kanssa kuvien suunnittelu oli aikaa vievää ja siihen paneuduimme. Autoin Lauraa parhaani mukaan, mutta pyrin tietoisesti välttämään valmiita vastauksia.

Kahvilasta menimme soraMontulle, josta Laura oli puhunut. Lauralla oli mukanaan paljon eri vaatteita ja muuta rekvisiittaa. Itse autoin Lauraa ottamalla mukaan kuvauksiin kymmenviik-

koisen koiranpentuni Jerry. Laura oli kertonut toiveestaan saada kuvan itsestään eläimen kanssa ja kertoi pitävänsä niistä todella paljon.

Kuva 3: Eräs kuva, jossa Laura esiintyy yhdessä Jerry-koiran kanssa.

Kuva 4: Jerry kuvan etualalla, Lauran neulevyö suussa. Kuva on rajattu suuremmasta kuvasta, jossa Laura esiintyy taka-alalla.

Kuva 5: Laura heittäytyi kuvauksiin tosissaan eikä häntä haitannut kylmyys, märkyys eikä uteliaat silmäparitkaan. Hän kieri lumessa ja toteutti muutoinkin itseään vapautuneesti.

Kuvauskerta onnistui todella hyvin. Jerry tosin aiheutti hetkittäin päänvaivaa, sillä se muun muassa varasteli kaulaliinoja, lapsia ja pipoja ja hautasi niitä lumihankeen. Laurasta kuitenkin huomasi kuinka hän nautti hetkistä koiran kanssa ja kuinka koiraihminen hän sydämestään oli. Koiran mukaan ottaminen oli mielestäni hyvä valinta ja se rentoutti myös tunnelmaa.

Kuvattavana olemisessa on myös pelko, että toinen näkee oman itsen. Omakuva ei olekaan enää pelkkiä ulkoisen olemuksen piirteitä. Toinen voi nähdä, millainen todella olen ja tämä saattaa koskettaa koko omaa olemassa oloa. Itsestä otettu kuva saattaa aluksi jopa järkyttää juuri tällä omankuvan näkymisellä. Kuva on aina raadollinen ja se saattaa täten myös olla paljastava. Kuva herättää myös tunteita, ja tunteet tekevät näkyväksi oman armottomuuden itseään kohtaan. Toisto auttaa totuttautumisessa omakuviin. Totuttelu mahdollistaa näkemään omien ”huonojen” ominaisuuksien jälkeen kuvassa näkyvän tarinan, katseen ja olemuksen. (Savolainen 2008, 153.) Totutellakseen Lauraa omakuvaansa teetätin hänelle paperikuvia tästä viimeisimmästä kuvauskerrasta. Postitin kuvat hänelle katseltavaksi kirjeen kera, jossa pyysin Lauraa miettimään valmiiksi seuraavat kuvauspaikat, rekvisiitat yms. (Liite 1). Omia kuvia katsellessa katse ja keskittyminen kohdistuvat huonoihin puoliin ja vasta kuvan usea toisto saa näkemään itsessään jotakin muuta. Näin ihminen toimii. Olen huomannut sen katsellessani omia kuviani. Ensimmäistä kertaa kuvan nähdessään katsoo itseään hyvin raadollisten lasien läpi. Tuijotus ja toisto häivyttävät huonoja piirteitä ja tottumus tuo tullessaan mahdollisesti hymyn ja tyytyväisyyden. Kuvattavalleni lähetin hänen kuviaan, jotta hänkin tottuisi omakuvaansa. Toteutin tämän vain kaksi kertaa, sillä kuvamateriaalia tuli paljon. En olisi yksinään pystynyt kaikkia kuvia käymään läpi ja valikoimaan sieltä mieluisia tai tähän tarkoitukseen sopivia kuvia. Tulkitsin Lauran hieman järkyttyneen omista kuvistaan ensimmäisellä kuvienkatselukerrallamme. Hän katsoi kuviaan todella kriittisesti ja sanoi selaavansa

rumat kuvat nopeasti ohitse. Hän ei halunnut viipyä niissä. Hän sanoikin itsensä olevan ”vähän liian tarkka”.

Kuva 6: Totuttelua omakuviin. Tässä teetetyt kuvat ovat käytössä ja Laura lajittelee niitä.

Kuva 7: Eräs kuva, jonka värejä muokkasin näyttääkseni Lauralle, mitä kaikkea voin kuville tehdä.

31.3.2010 Lähetin pienryhmäkodin johtajalle selvennöksen, mitä opinnäytteessäni aion tehdä (Liite 2). Emme ehtineet tapaamaan ja keskustelemaan kasvotusten. Koin tärkeäksi johtajan kuitenkin tietävän, mitä olemme tekemässä ja mitä työni keneltäkin vaatisi. Samana päivänä Laura lupasi miettiä lähettämäni kirjettä tosissaan. Hän myös pyysi apuani pohdintoissa ja toteutuksessa, johon lupauduin mielelläni. Lähettämistäni kuvista, Laura oli osasta pitänyt,

keksinyt yhden kuvauspaikan ja toivoi minun tulevan kuvaamaan hänen bändinsä kevät esiintymistä. Hän toivoi myös kuvia, joissa lunta ei olisi enää maassa. Laura kertoi muistaneensa ottaa kotoaan valokuva-albuminsa, josta hän pystyisi näyttämään minulle onnistuneita kuviaan.

27.4.2010 tapasimme keskustellaksemme lisää Lauran toiveista. Laura toivoi kuvauspaikoiksi yhtä sisällä toteutettavaa kuvausta, kuvausta veden äärellä, metsässä tai luonnossa ja keikan kuvaamista. Hänelle oli tärkeämpää pitää paikasta itse kuin se, että se merkitsi hänelle ennalta jotakin. Hän halusi kuvauspaikkoja, jotka tekisivät kuvasta hänen mielestään hienon. Hän toivoi kuvissaan esiintyvän vettä, eläimiä ja ehkä ystäviäänkin. Hän kertoo toivovansa, että joissain kuvissa hän ei näyttäytyisi omana itsenään. Hän toivoi myös kuvaa "toiveidensa minästä". Tästä alkoi keskustelu Lauran syömishäiriöstä ja tein päätöksen keskustelun pohjalta, ettei tällaista kuvaa oteta. Perustelin kantaani pelolla, että sairastutan Lauran uudelleen. Olin lukenut aikaisemmin syömishäiriöistä ja Mannerheimin lastensuojeluliiton sivuilla luki seuraavanlainen tieto: "Painon nousu on pahin painajainen ja huoli lihomisesta piinaa jatkuvasti. Sairastunut näkee itsensä lihavana, vaikka todellisuudessa hän olisikin langanlaina" (Nuorten netti.)

Laura rakensi toiveidensa kuvamaailmoja hienosti mielessään. Hän toivoi pääsevänsä kuvausmatkalle toiselle paikkakunnalle, kiipeävänsä jonnekin korkealle, istuvansa luonnossa ja puun alla. Kukkia hän toivoi joihinkin kuviin. Hänen mielikuvituksensa toimi rajattomasti kauniiksi kokemiansa seikkojen ympärillä. Laura toivoi myös joissain kuvissa saavansa meikata ja käyttää kynsilakkaa. Keskustelimme myös muista tähän mennessä esiin tulleista asioista.

Keskustelu "mitä kuvalla haluat sanoa muille" nosti Laurassa halun ilmaista kuvillaan, millainen hän on, miltä hänestä tuntuu ja millainen olo hänellä on. Laura toivoi kuvillaan kuvaavansa omaa persoonaansa, luonnettaan tai olemustaan. Laura halusi ottaa mukaan rekvisiitaksi joitain esineitä, jotka kertovat jotakin hänen menneisyydestään.

Kuva 8: Katselimme yhdessä viime kuvauskerran kuvat läpi kannettavalta tietokoneeltani. Kuvassa mukana audiotallennin, jolla tallensin kaiken puheen.

Katselimme myös kaikki siihen mennessä otetut kuvat. Yritin kuulostella Lauran puheesta, millaisista kuvista hän pitää. Laura oli taas todella kriittinen itsestään. Laura sanoi yhden kuvistaan olleen "ihan hieno, mutta aina saa paremman". Toisesta kuvasta Laura piti: "toi on hieno, ei näy kasvoja".

Kuva 9: Otin itselleni joitain otoksia, joissa Lauran kasvot eivät näy. Tämä on yksi niistä.

Yritin koota mielessäni Lauran sanomista positiivisista kommenteista sen "tää on hieno" - kuvan. En onnistunut, olin vieläkin tietämätön ja ymmälläni. Paperikuvista, jotka olin lähettänyt hänelle postitse, katsoimme Lauran mieluisimmat. Näiden perusteella sain pieniä aavistuksia Lauran kauneuskäsityksistä ja siitä, millaisia kuvia hän itsestään haluaa. Olin kuitenkin hänen kommenteistaan hämmentynyt. Kuva, jonka sain koottua mielessäni, oli erikoinen. Hännisen Vilma kertoo, että kun tutkimuskohteena on mielen sisäinen maailma, ei siihen päästä käsiksi suoraan. Yksilön kielellisten ja muilla tavoilla esittämien tulkintojen sekä merkitysten kautta yksilön sisäisestä maailmasta voi saada käsityksen. (Hänninen teoksessa Hänninen, S. 2009, 6). Mietin paljon, että voinko ottaa kuvia, joita hän haluaa, vai otanko omasta mielestäni kauniita kuvia.

Lauraan omakuvien katsomisen toisto tuntui hieman vaikuttaneen. Hän kommentoi kolmannella tapaamisellamme kuvassaan olevasta katseesta. Katse miellytti häntä ja hän näki kuvassa itsensä katselevan kaukaisuuteen. Samalla hän siis tulkitsi jo kuvaansa. Laura saattoi nähdä myös kuvassa olevan tarinan ja olemuksen, jotka Savolainen sanoo näkyvän omakuvaan tottumisen jälkeen (Savolainen 2008, 153).

5.2 Suunnittelusta käytännön kuviin

Kolmannella kuvauskerralla 11.5.2010 menimme vahalle myllylle, joka sijaitsi 20 minuutin ajomatkan päässä Lauran koulusta. Hän oli maininnut veden äärellä kuvaamisen ja myllyllä virtasi pieni koski. Emme ennättäneet yhdessä pukuvuokraamoon, joten otin Lauralle itseltäni mukaan kaksi asua. Laura piti molemmista ja vaihtoi kuviin päällensä vuoroin ne molemmat.

Kuva 10: Kuvan taka-alalla näkyy pieni koski osuus ja vanhan myllyn rakennusta.

Samalla kerralla menimme myös kaupungin keskustaan kuvaamaan. Laura halusi näyttäytyä kauniissa mekossa ihmisille, jotta saisi itseluottamusta seuraavalla viikolla tapahtuvaan Lauran bändin esiintymiseen.

Kuva 11: Kuva, jossa Lauralla päällään hänelle lainaamani kaunis puku.

Laura kertoi, ettei haluakaan kutsua kuviin ystäviään. Hän sanoi tämän projektin olevan hänen juttunsa ja ehtivänsä kavereita näkemään muutenkin. Kun hän sanoi tämän ääneen, se toi mieleeni hänen kiintymyksen projektia kohtaan ja toiveen, että projekti on ainoastaan hänen omansa.

Neljäntenä kuvauskertana 19.5.2010 oli Lauran bändin esiintyminen, jossa Laura toimi vokalistina. Ehdimme vaihtamaan Lauran kanssa muutamia lauseita ennen esiintymistä ja sain kuulla heidän soittavan vain kolme kappaletta. Tieto lyhyestä esiintymisestä jäsensi kuvaamistani ja pyrin ottamaan niin monta kuvaa kuin suinkin sain. Pimeässä liikkuvien ihmisten kuvaaminen ei ole helppoa ilman salamaa, joten toivoin edes jonkun kuvista onnistuvan. Salamaa ei keikkakuvauksissa pysty käyttämään, sillä salaman valaisualue ei yllä lavalle asti. Kirkkaan salaman käyttö pimeässä olisi häirinnyt myös muita katsojia. Kuvattaessa pimeässä ilman salamaa, täytyy kameran aukon olla suuri ja valotusajan pitkä, jotta kamera pystyisi keräämään pimeästä mahdollisimman paljon valoa. Käsien varassa kuvattaessa kamera saattaa helposti tärähtää ja vaikka käytettäisiin apuna kamerajalkaa, saattaa kuvauskohde liikkua. Kuvista tulee tällöin epäselviä. Ottamissani kuvissa värit onnistuivat hyvin ja pari kuvaa oli säästynyt tärähdykseltä ja liikkeiltä.

Kuva 12: Kuvassa Laura juuri heilauttanut päätään, jolloin ääriviivat sekoittuvat.

Viidennen kuvauskertamme 7.6.2010 kuvasimme studiossa, sillä Laura oli toivonut sisällä tapahtuvaa kuvausta. Sain paikan lainaksi kysytyäni tätä mahdollisuutta paikallisen ammattikorkeakoulun johtajalta. Tämä välitti viestini valokuvauksen pääaineen vastuuopettajalle. Hänen kanssaan viestiteltyni sai tilan ja laitteet lainaksi ilman minkäänlaista maksua. Tila oli meille lainassa klo 10.00-12.00 välisen ajan.

Kävin ostamassa Lauralle kahdesta eri paikasta viisi erilaista kukkakimppua ja yhden suuren kukan. Kukat hain saman päivän aamuna, jotta ne olisivat varmasti tuoreita.

Olimme suunnitelleet katsovamme edellisen kuvauskerran otokset läpi ennen tämän päivän kuvauksia. En kuitenkaan ollut saanut viime kuvauskerran kuvia kopioitua cd-levylle. Kuvia oli viime kuvauksista yli tuhat kappaletta, joten yhdelle cd:lle ne eivät mahtuneet. Kannettavan tietokoneeni muisti ei ollut niin suuri, että olisin voinut siirtää ne suoraan siihen. Jouduin siis aiheuttamaan Lauralle pettymyksen, mutta sovimme katsovamme kuvat heti teknisten ongelmien ratkettua.

Laura oli valmistautunut kuvauksiin hyvin. Hänellä oli mukanaan erilaisia vaatteita, joita hän vaihtoi. Tältä kuvauskerralta Laura toivoi saavansa kuvan, missä hän on levitettyjen kukkien keskellä. Myös ajatus yksitaisista terälehdistä hänen kanssaan lattialla, miellytti Lauraa.

Kuva 13: Kukilla keksimmekin paljon erilaisia otoksia. Viimeisimpiin kuviin otimme ainoastaan ruusun terälehtiä.

En ollut koskaan aikaisemmin käynyt studiossa kuvaamassa. Studiolla laitteet olivat vieraita enkä osannut käyttää niistä ainuttakaan. Onneksemme saimme apua ja vinkkejä. Tilat lainannut opettaja tuli katsomaan meitä ja osasi neuvoa myös kamerani asetuksien kanssa. Pyrin tällä kuvauskerralla ottamaan kuvia mahdollisimman monista kuvakulmista. Näin Laura sai erilaisia otoksia itsestään ja uusia katsontakulmia.

18.6.2010 kuvasimme kuudennen ja samalla viimeisen kuvauskertamme paikallisella järvellä. Päätimme mennä rauhaisalle järvelle, jotta Lauran viimeisestä kuvauskerrasta tulisi onnistunut. Vuokrasimme mukaamme pukuvuokraamosta kaksi asua ja pikkutakin. Pukuja vuokraamossa oli paljon, mutta Lauralla oli oma visionsa mitä haluaisi päällensä. Hän sovitti kolmea pukua eri pikkutakkien kanssa ja päätyi kahteen. Hän hylkäsi iltapukutyypin asun 11.5.2010 kuvauskerran perusteella, sillä omien sanojensa mukaan oli saanut olla tarpeekseen "prinsessamekossa". Lauraa mietitytti asujen vaihtaminen luonnossa. Hän päätti jättää toisen mekon heti päällensä, jottei hänen tarvitse montaa kertaa luonnossa riisuuntua. Poikkesimme vielä lähikaupasta hakemassa sukkahousut.

Järvellä oli hiljaista ja saimme kaipaamaamme rauhaa. Lauraa pelotti vuokratun mekon liikaantuminen ja hän jännitti alussa kovasti. Kävelimme rannasta metsään päin ja Laura kiipesi suurelle kukkulalle. Kuvauksiin olisi ollut hyvä ottaa mukaan hyttysmyrkkyä. Kuvaamisesta ei tahtonut tulla mitään, kun kuvaaja ja kuvattava heiluivat koko ajan hyttysiä hätistäessä. Tilanne oli ajoittain erittäin ahdistava meille molemmille.

Kuva 14: Laura hätistelee jaloissaan pyörivää hyttysparvea.

Rannalla kuvatessani kuvauspaikalle saapui vierailija, lenkkeilijän vapaana ollut Novascotianoutaja. Laura innostui koirasta ja pyysi minua kuvaamaan myös koiraa. Kuvauspaikoilla vieraili myös muita eläimiä kuten polttiainen, joka pisti Lauraa kipeästi jalkaan. Laura joutui juoksemaan veteen viilentääkseen pistosta aiheutuvaa poltetta. Vastoinkäymisiä jouduimme näiltä osin kestämään.

Tällä kuvauskerralla kiinnitin huomiota Lauraan kuvattavana. Hän puhui ääneen, mitä hän tekee ja millaisia kuvia voisin ottaa. Hän selosti esimerkiksi, että ” mä oon sillai et mä löysin täältä jotain ” ja minä kuvasin tapahtuman. Hän selosti koko ajan myös, mitä ja millaisia asioita hän kuvalla hakee. Laura reflektoikin jatkuvasti ääneen toimintaansa. Laura oli myös todella kova puhumaan ja nopea liikkeissään. Hänestä olikin melko mahdotonta ottaa tilannekuvia, aitoja oikeita ilmeitä. Yhden muistan saaneeni tallennettua, sen Laura valitsi itselleen myös albumiinsa. Mietin, olisiko suuren puheen tuoton takana osaksi jännitys ja osaksi kuvattavana olemisen vieraus. Tämä ei kuitenkaan Lauran kuvista näkynyt minun silmiini. Kuvaustilanteessa keskityin vain häneen ja hän sai jakamattoman huomioni ja katseeni.

Kuvauskerta kesti noin neljä tuntia, jonka jälkeen palautimme vuokratut mekot pukuvuokraamoon. Päätimme tämän kuvauskerran olevan viimeinen. Tämä oli Lauran toive, sillä hänen mielestään kuvat alkoivat toistaa itseään ja otettuja kuvia oli hänen mielestään tarpeeksi.

5.3 Kuvien katsonta ja valinta

24.6.2010 katsoimme otettuja kuvia ja Laura valitsi niistä valokuva-albumiinsa tulevia. Toin Lauran mukaniin kotiin ja hän sai katsella kuvia pöytäkoneemme näytöltä. Laura kysyy, voinako siirtää kaikki kuvat cd-levyille, jotta hän saa muistokseen ihan kaikki hänestä otetut kuvat. Lupasin tämän tehdä. Opetin Lauralle myös hieman kuvankatseluohjelman toimintaa, jotta hän voi esimerkiksi kääntää otetut kuvat oikein päin.

Tietokoneeni muisti täyttyi ja jouduin siirtämään tiedostoja eri paikkoihin koneella. Tämä toiminto hidasti koneen muuta toimintaa merkittävästi ja kuvien katsominen oli todella hidasta. Minua se harmitti, mutta Lauraa tämä ei tuntunut häiritsevän. Laura päättää käänneellä omaa päätään, mikäli kuva on väärinpäin. Tämä auttoi kuvien selaamisnopeutta hieman.

Savolainen kertoo (Teoksessa Halkola ym. 2009, 216-217), että valokuvaa katsotaan keholla, se on kehollinen toiminto. Katsomisessa on aina mukana aisteja ja muistoja. Kuva puhuttelee kehoa, ruumille ja tunteille ominaisella tavalla. Omakuvan tuoma mielihyvä puhuttelee sitä osaa itsessämme, johon muuten on verbaalisesti kenenkään mahdotonta vaikuttaa. Kuvan kehollisuus onkin sen terapeuttinen ja voimauttava voima. Laura viipyi kuvissaan pitkiäkin aikoja ja pohti kuviaan tarkasti. Toivon hänen saaneen kokea tätä mielihyvän tunnetta. Tämä tuntui myös minusta hyvälle, koska tunsin Lauran arvostavan myös omaa panostani.

Laura valitsi valokuva-albumiinsa muun muassa seuraavat kuvat:

Kuva 15: Ihmisten silmien edessä.

Kuva 16: Keskellä koskea.

Kuva 17: Hyppää ilmaan.

Kuva 18: Korkealla puussa.

Kuva 19: Hangessa sylissään henkilökohtainen esine.

Laura valitsi albumiinsa teetettäväksi paljon kuvia, joissa oli jokin muisto. Hän valitsi esimerkiksi kuvan, jossa näkyi sen kosken kuohuntaa, jossa hän oli seissyt ja kuvan, jossa hän pukeutuu kauniiseen mekkoon. Laura kommentoi kuvissaan hänellä olevan koko ajan "ihme ilme" ja asennoissaan häntä häiritsee pienet yksityiskohdat.

Samalla, kun hän katsoi kuvia, leikkasin hänelle tavallisesta valkoisesta paperista eri kuvakokojen mallikappaleet, jotta hän pystyi hahmottamaan eri kuvakokoja paremmin. Kuvia tutkimme yhteensä noin kolme tuntia. Kolmen tunnin jälkeen emme voineet enää jatkaa, sillä silmät väsyivät tietokoneen ruudun tuijottamisesta aivan liikaa. Laura oli kerran jälkeen väsynyt ja sai päänsäryn.

2.7.2010 ostimme Tiimarista valokuva-albumin ja erilaisia koristeita. Valokuva-albumin ensimmäinen kriteeri oli, että sinne on mahdollista kaikkia Lauran valitsemat kuvat. Sen siis tuli olla suuri. Toinen kriteeri oli, että albumissa on oltava sivut, joihin valokuvat voidaan liimata. Albumissa ei siis saanut olla muovisia taskuja kuville. Kolmantena tärkeänä vaikuttimena oli ulkonäkö. Albumin täytyi olla Lauran näköinen ja hänen mielestään kaunis.

Tiimarista ostimme myös erilaisia koristeita. Laura valitsi erilaisia tarroja, nauhoja, kukkia ja muita liimattavia koristeita. Laura valitsi myös erilaisia papereita, joita hän ajatteli sijoittaa valokuvien taustalle. Näin valokuva-albumista tulisi värikäs ja oikein kaunis.

Kuva 20: Bändinsä esiintymiskuvan taustalle Laura liimasi kuviopaperin, jossa oli muun muassa nuotteja ja nuottiavaimia.

Laura kertoi pitävänsä askartelusta, muttei ole askarrellut paljon. Albumin koristelu olisi harjoitusta uuteen taitoon. Keskustelimme myös valokuva-albumin mahdollisesta nimeämisestä. Laura ei ollut varma, nimetäänkö albumia. Hän sanoi harkitsevansa asiaa.

Luonani katsoimme taas otettuja valokuvia. Laura valitsi mieluisia kuvia ja minä kirjasin. Lauraa mietitytti, mahtaako kaikki hänen valitsemansa kuvat mahtua albumiin. Kehotin häntä ottamaan kaikki mieluisat joka tapauksessa. Pystyisimme sitten yhdessä arvioimaan kuvien määrää, kun ne on teetetty. Tälläkin kerralla Laura valitsi kuvia, joihin liittyi jokin muisto, eikä kaikkien kuvien hänen sanojensa mukaan tarvitse olla niin esittäviä. Hän valitsi albumiin muun muassa kuvan koirasta, joka tuolloin kuvaushetkellä karkasi ohi kävelevältä naiselta meitä katsomaan. Koiran nimikään ei ollut enää muistissa, mutta Lauralle koira-muisto oli silti tärkeä.

Tällä kerralla tietokoneen kanssa oli taas ongelmia. En löytänyt kaikkia kuvia, joita olimme järjellä ottaneet. Kamerasta ei ollut kaikki kuvat siirtyneet tietokoneelle, koska tietokoneen

muisti oli taas täyttynyt. Laura katseli muiden kuvauskertojen kuvia ja lupasin etsiä loput kuvista. Voisimme katsoa ne seuraavalla tapaamisella. Myöhemmin tietokoneen muisti täyttyi taas ja jouduin siirtämään tiedostoja saadakseni kuvillemme lisää muistitilaa. Siirto hidastutti kuvien selaamista taas suuresti. Kuvia katselimme noin viisi tuntia. Tämän kerran jälkeen tunsin itseni osaamattomaksi ja huonosti valmistautuneeksi. Laura suhtautui asiaan rauhallisuudella.

Seuraavaksi Laura selvitteli albumiin valitsemiaan kuvia. Hänen tuli valita kunkin valitun kuvan kuvakoko, minkä kokoisena hän haluaa kuvan teetetettävän. Tässä yritin auttaa edellis-kerralla leikkaamillani kuvakoko-malleilla. Laura oli aluksi hyvin hämmentynyt ja kyseli minulta, mitä hänen tulisi valita sekä mistä hän voi tietää, minkä kokoisia kuvia teetätämme. Lauraa mietitytti myös itselleni yksinkertaiselta tuntuvat asiat. Selitin parhaani mukaan, miten valokuvat teetetään, minkä kokoisia niistä tulee, miten päin ne tulevat paperille ja mitä rajautuu pois ja mitä ei. Laura kummasteli, ettei kuva lähenny mitä isomman kuvakoon siitä valitsee tai loitonnu mikäli valitsee pienen kuvakoon. Yritin konkreettisesti näyttää tietokoneen zoom -painikkeen avulla, kuinka kuva suurenee tai pienenee. Kerroin kuvan olevan täsmälleen sama kuva, otti hän minkä kokoisena sen tahansa. Laura kysyi asiaa vielä toisenkin kerran ja tunsin itseni todella huonoksi opettajaksi, mutta yritin selittää asioita konkreettisemmin ja selkeämmin. Kuvakokoja hän tarkasteli pitkään ja panoramakuvat hän päätti suosituksestani jättää pois kokonaan. Ihmisistä otetuista kuvista ei saa kauniita panoramakuvia, sillä ne venyttävät kuvan mittasuhteita. Laura ei halunnut, että kuvat olisivat mittasuhteita vääristäviä.

8.7.2010 Laura valitsi jäljelle jääneiden kuvien kuvakoot. Kuvamateriaalia oli yhteensä noin kahden tuhannen kuvan luokkaa. Laura sai valittua loppuun teetetettävät kuvat sekä niiden kuvakoot. Tämä kerta kesti noin kaksi tuntia.

5.4 Kuvien liimaus valokuva-albumiin

9.7.2010 tallensin valitut kuvat dvd:lle ja vein ne Tunnin kuvaan teetetäväksi.

Hain valmiit kuvat 13.7.2010 ja 14.7.2010 ja Laura aloitti kuvien liimaamisen albumiin sekä albumin koristelun. Huomasimme osan kuvista epäonnistuneen teetätyksessä ja jouduin teettämään kuvia uudelleen. Tämän ajan, jonka taistelin kuvien kanssa ensin omalla tietokoneellani ja sitten Tunnin kuvassa, Laura joutui olemaan yksin. Hän liimasi valmiita kuvia albumiinsa ja koristeli sen mitä pystyi. Tunsin olevani vastuussa huonosta onnestamme, mutta Laura suhtautui asiaan taas neutraalisti.

Kuva 21: Laura liimasi kuviaan albumiin sekä koristeli albumin sivuja.

Laura kyseli paljon mielipiteitäni siitä, miten hänen tulisi kuvia sommitella. Hän päätti keskittyä kuvien liimaukseen, koska ei osannut vielä päättää koristeista. Näin hänellä oli selkeämpi tehtävä ja päämäärä. Lauralle ostamassamme valokuva-albumissa luki kuvia mahtuvan siihen yli 500 kappaletta. Silti Lauraa mietitytti, kuinka väljästi hän kuviaan pystyisi albumiin liimaamaan, jotta kaikki varmasti sinne mahtuisivat. Kuvia oli paljon ja pelkästään niiden liimaamiseen arvuuttelin menevän aikaa kaksi päivää. Lauraa komensin lopettamaan heti, kun hän alkoi väsyä. Tarkoitus ei ollut pakonomainen tekeminen eikä nopea lopputulos.

Laura kysyi minulta myös, onko jokainen sivu koristeltava. Vastasin albumin olevan hänen näköisensä eikä hänen tarvitse tehdä sille mitään, mitä ei katso aiheelliseksi. Lauran liimattessa kuviaan, toimin sivusta seuraajana. Pyrin kannustamaan ja arvostamaan hänen työtään. Laura kommentoi askartelun olevan ” ihan mukavaa, mutta vie melko paljon aikaa”. Kiinnitin huomiota Lauran sommitteluun. Laura sommitteli kuviaan albumin samalle sivulle aina samalta kuvauskerralta. Samalla sivulla olevien kuvien tuli myös näyttää luonnollisilta toistensa seurassa, osassa niistä on muun muassa samanlaiset värisävyt ja samanlaiset teemat.

Kuva 22: Albumin sivut on tehty värisävyjen mukaan. Sävyt sointuvat toisiinsa ja musta paperi korostaa kuvien mustaa pusakkaa.

Lauralle olimme teettäneet myös kuvia, jotka hän oli nimennyt "ehkä" kuviksi. "Ehkä" kuvista osa ei päätenyt albumiin ja Laura halusi kerätä nämä kuvat tyhjään valokuvataskuun. Pienryhmäkoti, jossa Laura asuu, oli pyytännyt saada yhden kuvan pienryhmäkodin seinälle. Laura aikoi antaa "ehkä" kuvista yhden heille.

Laura askarteli noin neljä tuntia, jonka jälkeen huudahti "voi ei" nähdessään kuvia olevan vielä melkoisesti. 9.8.2010 jatkoimme kuvien kansioon liimaamista ja koristelua. Kerta kesti noin neljä tuntia. Tätä kertaa seuranneella tapaamisella 11.8.2010 kuvien liimaaminen albumiin ja albumin koristelu jatkuivat taas. Tämä kerta kesti noin neljä tuntia.

13.8.2010 kävin Askarellista ostamassa dvd-levyn kokoisia kirjekuoria, joihin Laura voi asettaa dvd-levyt, joihin olin polttanut kaikki otetut kuvat. Laura saa näin kuvia tallettaa myös tietokoneelleen ja käytettyä eri tavoin kuin paperiversiokuvia. Kirjekuoret olimme suunnitelleet liimattaviksi valokuva-albumin taakse tai viimeisille sivuille. Siellä levyt varmasti myös säilyisivät tallessa parhaiten.

16.9.2010 hain Lauran kotiini taas askartelemaan. Hänellä oli pitkä koulupäivä takana, mutta vaikutti silti iloiselta ja pirteältä. Laura työskenteli albuminsa parissa niin intensiivisesti, ettei ennättänyt edes kahvia juomaan. Hän pohti kuvien sijoittelua ja koristelua hyvin tarkkaan ja hartaasti. Hän itsekkin nauroi itselleen ja omalle mietintäajalleen. Kyselin kuvien ja albumin tuomia tunteita ja ajatuksia. Laura kertoi joissakin kuvissa näyttäneensä "ei itseltä". Samaa sanoi aiemmin Savolaisen kuvaama Monnakin. Laurasta näiden kuvien katsominen tuntui omi-tuiselta, mutta onnistuneiden kuvien katsominen mukavalta.

Laura kirjoitti joihinkin kuviin kuvatekstejä, piirsi sivuille kukkia ja koristeli sivuja myös itse piirtäen. Opetin hänelle myös sinettien tekoa ja teimme sinetit dvd-levyjen kirjekuoriin.

Kuva 23: Sinettien tekoa dvd-levyjen kirjekuoriin.

Lauralla oli ajatuksena näyttää albumi ensimmäisenä pienryhmäkodin ohjaajalle. Kotiin Laura oli menossa viikonlopuksi, jolloin äiti sekä isä saivat albumia ihastella. Vanhemmalle kuvien katsominen lapsestaan on merkityksellinen kokemus. Vanhempi saattaa nähdä kuvissa jotain, mitä ei aikaisemmin ollut ajatellut tai kuvat tekevät näkyväksi lapsesta jotakin uutta. Kuvat saattavat saada vanhemman kokemaan ylpeyttä ja näkemään lapsensa ainutlaatuisina. Lapselle on myös tärkeää nähdä vanhempansa liikuttuneet reaktiot. Sanallinen palaute ei tällöin ole edes tarpeen. (Savolainen 2008, 170-171.) En pystynyt omassa projektissani kartoittamaan vanhempien reaktioita, mutta toivon Lauran saavan samanlaista erityisyyden ja tärkeyden tunteiden kokemuksia.

5.5 Valmis valokuva-albumi

Laura sai valokuva albumin valmiiksi ja vei mukanaan. Albumin jokainen sivu on erilainen ja koristelut tekivät siitä myös paksun. Laura kertoo olevansa albumin kuvista osaan tyytyväinen, ei kaikkiin. Viimeinen kertamme kesti noin viisi tuntia.

Kuva 24: Valokuva-albumi on valmiina todella paksu. Kuvasta rajattu Lauran kasvot pois.

Kuva 25: Valmis valokuva albumi 16.9.2010.

Laura huomasi meidän työskennelleen projektimme parissa noin puolen vuoden ajan. Laura totesi ajan olleen onneksi hauskaa. "Kova homma" Laura sanoi työn olleen, mutta nyt on "kiiva" katsoa valmista albumia.

Olimme valmiita hieman ennen kymmentä illalla ja vein Lauran pienryhmäkodille valmiin albumin kanssa. Automatalla Laura kertoi askartelun olleen vaivan arvoista, hän piti albumistaan kovasti. Albumi matkustikin Lauran sylissä koko matkan. Laura oli myös helpottunut, kun sai albumin viimein valmiiksi. Hän sanoi, ettei olisi jaksanut enää liimata yhtään kuvaa. Olo Lauralla oli nyt innokas, rauhaisa ja leppoisa.

Laura kertoi näyttäneensä pienryhmäkodin johtajalle joitakin kuviaan aikaisemmin. Johtaja oli sanonut, ettei Laura näyttänyt kuvissa yhtään itseltään. Lauran suhtautuminen johtajan kommenttiin kuulosti ristiriitaiselta ja pettyneeltä. Hän kuitenkin ajatteli näyttää valokuva-albumin johtajalle ja kysyä hänen mielipidettään uudelleen. Muiden mielipiteitä hän odotti innolla. Äidille kansion näyttäminen oli kaikista tärkeintä ja äiti olikin pyytänyt saada albumin valmiina nähtäväkseen.

Pienryhmäkodilla Laura oli innoissaan. Hän halusi heti näyttää albumiaan vuorossa olevalle ohjaajalle. Ohjaajakin oli innoissaan Lauran valmiista saavutuksesta sekä projektin aikana Lauran positiivisesta asenteesta suurta työtä kohtaan. Ohjaajan positiivinen asenne tukee Lauran uskallusta näyttää omia kuviaan myös muille. Ohjaajan positiivinen palaute sai Laurassa varmasti aikaan hyvän olon tunteita.

Ohjaaja kertoi, ettei Laura ollut koskaan aikaisemmin sitoutunut näin hyvin mihinkään. Hän oli pitänyt huolta tapaamisistamme erinomaisesti. Projekti oli ollut ohjaajan sanojen mukaan Lauralle mieluisa. Laura oli varmasti oppinut myös muun muassa pysymään sovituissa aikatauluissa. Pitkäjänteisyyttä Lauralta ei myöskään puutu, sillä projekti kesti Lauran kanssa pitkään.

Projektiin sisältyi kuvauskertoja kuusi:

8.2.2010, 27.2.2010, 11.5.2010, 19.5.2010, 7.6.2010 ja 18.6.2010.

Kuvien suunnittelukertoja oli kaksi:

8.2.2010 ja 27.4.2010.

Kuvien katsontakertoja oli viisi:

27.2.2010, 27.4.2010, 24.6.2010, 2.7.2010 ja 8.7.2010.

Albumia työstettiin neljänä kertana:

14.7.2010, 9.8.2010, 11.8.2010 ja 16.9.2010.

6 PROJEKTIN TULOKSET JA POHDINTA

Yhteen tutkimuskysymykseen sain monenlaisia vastauksia. Vastaukset kytkeytyvät myös toisiin kysymyksiin, joten järjestin kysymykset niiden vastauksien mukaan. Pysin selvittämään koko prosessin, jonka olemme tehneet sekä sen, mitä siinä tapahtui ja miksi.

Kysymys 1: Miten dokumentoin, jotta voin sanoa muutosta tapahtuneen? Mitä muutosta havaitsin? Pystyinkö kuvaamaan muutosta, ilman alku- ja loppukartoituksia:

Dokumentointikeinoni, audiotallennin, päiväkirjamerkinnot sekä visuaalinen data osoittautuivat todella sopiviksi projektini dokumentointiin. Niiden avulla sain selville ilman vaikuttamista Lauraan, tutkimuskysymyksiini vastaukset. Olisin voinut tehdä Lauralle arkisissa tilanteissa paljon kysymyksiä ja pyytää perusteluita hänen toiminnalleen. Tämä kuitenkin olisi asettanut hänen oman intuiionsa tarkasteluun, jolloin hän ei olisi toiminut itselleen ominaisella tavalla. Tein tietoisesti valinnan vain tarkkailla, kyselemättä ja vaikuttamatta.

Tutkimukseni luonne ei tukenut ajatusta kartoittaa lähtökohtia eikä lopputulosta. En olisi voinut tehdä alkukartoituksena kysymyksiä esimerkiksi siitä millainen hänen kauneuskäsityksensä on, millainen hänen itsetuntonsa on ja miten hän tulee projektia tekemään. Näihin kysymyksiin en olisi saanut täysin todennettavia vastauksia. Miten voin mitata itsetuntoa ja miten saisin Lauran ja minun itsetunnon mittarit edes kohtaamaan. Kartoitukset eivät olleet kohdallani järkeviä.

Muutosta pystyin todentamaan paljon Lauran puheesta ja käytöksestä. Olen pyrkinyt tuomaan nämä seikat esiin monessa eri otteessa. Luvussa 5 olen kirjoittanut huomioitani toteutuksen yhteyteen. Tähän lukuun olen koonnut ne vielä erikseen.

Kysymys 2: Kuinka kuvattava rakentaa projektia omista lähtökohdistaan, kun hän saa tehdä kuvistaan oman näköisensä? Millainen nuori on kuvattavana? Kuinka kuvauspaikat valikoituvat? Kuinka tämä vaikuttaa kuvattavaan ja lopputulokseen:

Laura puhui toiveistaan melko avoimesti. Käytimmekin monta tuntia kuvien suunnitteluun ja ajatuksien rakentamiseen. Annoin kuvattavalleni ohjat käsiinsä ja hän sai olla kuvissaan, mitä tahtoi. Hän itse määritteli itseään; miten oli kuvissa, mitä halusi tuoda niissä esille ja mitä kuvassa sai näkyä. Hän sai määrittellä, mikä mielestään oli kaunista.

Lauralle omista lähtökohdista rakentaminen oli luontevaa. Hän oli rehellinen ja uskalsi sanoa kaikki ideansa minulle ääneen. Yhteistyössä valikoimme niistä toteuttamiskelpoiset ja toteutimme ne. Lauralla oli melko tarkka idea, millaisia kuvia hän itsestään haluaa. Hän sanoi heti alkutaipaleella haluavansa itsestään kuvia veden äärellä, korkealla kalliolla/kivellä ja eläinten kanssa. Hän olisi voinut rakentaa kuvistaan ihan mitä muuta tahansa, mutta Lauran mieleen olivat maanläheiset asiat. Tämä tavoite oli helppo myös toteuttaa.

Lauralle merkitsi enemmän, että hän piti kuvauspaikoista kuin, että joku olisi sanonut paikkaa kauniiksi. Hän ei kysynyt mielipidettäni kuvistaan, vaan valitsi täysin omatoimisesti kuvat, jotka olivat ne parhaimmat ja päätyivät valokuva-albumiin. Kuvittelin, että Laura olisi kysynyt mielipidettäni tai ollut siitä kiinnostunut. Hän ei hakenut minun hyväksyntää tai kehuja kuvistaan, vaan valitsi kaikki itsenäisesti.

Kameran edessä Laura toimi hyvin. Hän ei arastellut katsettani eikä huomioni keskipisteenä olemista. Hän haki jatkuvasti erilaisia ilmeitä ja asentoja. Hän pyrki toimimaan, kuten mallin kuuluu. Luottamus mahdollisti luonnollisuuden ja kuvattaessa rentoutumisen. Hän puhui ääneen, mitä hän tekee ja millaisia kuvia voisin ottaa. Hän selosti kokoajan myös, mitä ja millaisia asioita hän kuvalla hakee. Usein kuvauksissa hän puhui enemmän kuin ennätti teemmään. Laura refleктоikin jatkuvasti ääneen toimintaansa.

Laura löysi ottamistamme kuvista myös hyviä kuvia. Hän oli hyvien kuvien kohdalla vaatimaton, eikä tuonut vahvasti julki onnistumisen kokemustaan. Mutta hänen lähtökohdistaan rakentaminen loi projektista yksityisemmän. Tämä oli häntä varten ja hän oli projektin päähenkilö. Tämä sai Lauran sitoutumaan ja nauttimaan projektista täysin rinnoin.

Nuori on kuvattavana helppo kohde. Nykynuoret kuvaavat paljon toisiaan ja itseään, sillä kaikilla on kännyköissään mukanaan aina kamera. Nuoruutta ihannoidaan ja kauneus on tuona ikäkautena varsinkin tytöille todella tärkeää. Valokuvattavana nuori saa näyttää kauneutensa katsojille ja kuvaajalle. Nuori on kuvattavana kekseliäs, toimelias ja kokeilunhaluinen. Nuoruudessa ei ole vielä muodostunut tapaa kuinka kuvissa ollaan ja erilaisten kuvien sekä ilmeiden kokeilu on voimauttavaa.

Minua tämä aihe hämmensi. Missään ei kerrota, mitä minun kuuluisi tehdä, jos kuvattavani pyytää itsestään sellaisia kuvia, joita en halua ottaa. Mitä teen? Projekti on häntä varten ja kuvat tulevat hänelle. Taivunko hänen tahtoonsa vai päätänkö näyttää hänet kauniina niin, kuin minä hänet näen?

Kysymys 3: Tällä työlläni tahdoin saada selville mitä valokuvattavana oleminen lapselle tai nuorelle on sekä millaisia elementtejä työskentely nostaa esiin:

Tutkimukseni näytti projektissa olemisen itsessään jo olevan merkityksellinen ja tärkeä. Projektissa kaksi ihmistä teki vapaaehtoisesti töitä kuvien eteen. Vapaaehtoisuus tarkoitti toisen panoksen arvostusta ja vielä suurempaa sitoutumista kuin pakotettuna. Itse kuvaustilanne merkitsi nuorelle huomion keskipisteenä olemista ja tärkeyden tunnetta. Hän sai olla se ainut, se kaikkein tärkein.

Laura sanoi minulle 11.5.2010, että hänelle voisi tulla parempi itsetunto, jos joitain ihmisiä olisi katsomassa, kun häntä kuvataan. Keltikangas - Järvinen (1994, 13-17) totesikin itsetunnon olevan sisäinen tunne siitä, että on hyvä, arvokas ja tuntee pärjäävänsä. Niinpä menimme Lauran kanssa kaupungin keskustaan kuvaamaan, jossa Laura säteili innostuksesta. Hänestä näki, kuinka hän nautti olostaan katseiden kohteena kauniissa leningissään. Olen varma, että hän sai tästä aivan uudenlaisen kokemuksen siitä, kuinka olla katseiden kohteena. Se oli helppompaa toteuttaa, kun päällä on katseiden kestävä asu. Olen myös varma, että hänen itsetuntonsa kohosi ainakin hetkellisesti. Tästä tunteesta hän voi ammentaa hyvänolon tunnetta vielä pitkään. Pelkällä kauniilla mekolla voi käyttäytyminen muuttua ja itsetunto kasvaa. Oliko kyse mekon antamasta kauneuden kokemuksesta, kasvaneesta itsevarmuudesta vai hetkittäisestä itsensä hyväksymisestä?

Onnistuin luomaan Lauralle arvokkuuden tunteen. Laura kommentoi itseään prinsessaksi 11.5.2010 kuvatulla Mylly-kuvauskerralla. Hänellä oli tuolloin päällään lainaamani iltapuku, jossa hän näytti todella sievältä. Tunsin onnistuneeni luomaan hänelle tunteen, että hän oli arvokas keskipiste ja kaunis prinsessa.

Kulttuurissamme on kauneudenihannointi nostettu korkealle jalustalle, kuten myös hoikkouden arvostus. Kuten mainitsin identiteetistä puhuttaessa, ihminen on vaikutuksille altis, mutta pystyy kuitenkin joissain määrin valitsemaan, mitä itse haluaa olla (Rautio teoksessa Rautio & Saastamoinen (toim.) 2006, 12). Valokuva tuo esille ihmisen kehon, jolloin itseä verrataan kulttuurimme käsityksiin kauneudesta. Valokuvauksessa tulee olla tietoinen kuvattavan kyvyistä kohdata omakuvansa, vertaako hän omaa kuvaansa kulttuurimme standardimittoihin ja kestäkö hän tämän vertailun.

Kuten jo kerroin, Lauralla on todettu syömishäiriö. Tämä sairaus saattaa haitata tällaisissa projekteissa. Olisin saattanut projektillamme vaikeuttaa hänen sairauttaan ja aiheuttaa enemmän vaikeuksia hänelle. Minun täytyi olla sensitiivinen hänen taustansa tuntien ja tunteilla, missä mennään sairauden äärelle ja milloin lopettaa. Kaikki sairaudet on otettava huomioon tällaisissa projekteissa ainakin jollakin tasolla. Kuvatuksi tulevan on siis oltava rehellinen ja vastuuntuntoinen. Hänen on pystyttävä sanomaan tai viestimään, jos projekti vaikuttaa hänen sairauteensa negatiivisella tavalla. Jos nuori ei siihen itse kykene esimerkiksi

ikänsä takia, on hänen ympärillään oltava ihmisiä, jotka voivat sanoa sen hänen puolestaan. Kerroin, että aion keskeyttää kuvaukset, mikäli huomaan muutosta. En halunnut vaarantaa hänen terveyttään.

Projekti kasvatti Lauraa. Pienryhmäkodin ohjaaja kertoi Lauralla olleen positiivinen asenne projektia kohtaan koko ajan. Ohjaaja kertoi myös, ettei Laura ollut koskaan aikaisemmin sitoutunut näin hyvin mihinkään. Hän oli pitänyt huolta tapaamisistamme erinomaisesti ja projekti oli ollut mieluisa. Laura oli oppinut myös itsenäisemmäksi pitämällä sovituista aikatauluista kiinni. Pitkäjänteisyyttä Lauralla oli paljon.

Kysymys 4: Millä perusteilla nuori valitsee albumiinsa kuvia? Tulkitseeko kuvattava omia kuviaan? Etsiikö hän niistä jotakin? Kuinka hän arvostelee onnistuneita ja epäonnistuneita kuvia? Haluaako hän sanoa kuvillaan jotain katsojalle? Mitä elementtejä kuviin tulee? Mitä rekvisiitaa valitaan:

Laura kysyy minulta ”voisivatko kuvat olla minun näköisiäni?” Tämä oli projektimme tärkein päämäärä.

Tulkitsin Lauran hieman järkyttyneen omista kuvistaan ensimmäisellä kuvienkatselukerrallamme. Hän katsoi kuviaan todella kriittisesti ja sanoi selaavansa rumat kuvat nopeasti ohitse. Hän ei halunnut viipyä niissä. Kuten Fryrear totesi aiemmin, nuoruusiässä ihminen saattaa ajatella olevansa ruma, kun objektiiviset vastaväitteet puuttuvat (Fryrear teoksessa Fryrear & Krauss, 1983, 75).

”Mä ihmettelen, et onks tää oikeesti musta”. Kokemuksena valokuvaus ja omien kuvien katsominen on jännittävä. Nuori näkee arjestaan poikkeavaa toimintaa, jossa hän on keskipiste. Kuvien katsominen voi toimia suurena elämyksenä.

Huomasin kuitenkin nopeasti, että negatiiviset asiat sanotaan ääneen herkemmin kuin positiiviset. Lauralta ainakin unohtui positiivisten asioiden katsominen kuvissa ja negatiiviset seikat veivät hänen täyden huomionsa. Kuvien katselukertojen loppupuolella Laura katsoi kuviaan kuitenkin jo kokonaisuuksina ja eritteli pieniä kauniita yksityiskohtia. Laura pystyi jo näkemään kuvassa enemmän hyviä asioita kuin huonoja. Laura pystyi katsomaan kuvaansa lempeämmin, kun hän katsoi sitä toisen ihmisen silmin. Laura kommentoi myös kuvassaan olevasta katseesta. Katse miellytti häntä ja hän näki kuvassa itsensä katselevan kaukaisuuteen. Samalla hän siis tulkitsi kuvaansa.

Katsoessamme yhdessä kuvia, kiinnitin huomiota jo heti alussa kuinka Laura toimii kasvokuvien kanssa. Otin alussa monia kuvia vain hänen kasvoistaan. Huomasin, kun katsoimme ensimmä-

mäisiä kertoja kuvia, etteivät kasvokuvat miellyttäneet Lauraa. Hän selasi kasvokuvat nopeasti läpi ja pysähtyi kuviin, joissa kasvot ovat kaukana tai eivät näy ollenkaan. Myöskään kansiin hän ei valinnut yhtään kasvokuvaa itsestään. Tämä mietitytti ja hämmensi minua. Mutta Savolainen (2008, 153) sanoi osuvasti, kuinka helpot ja mukavilta tuntuvat kuvat harjoittavat itsensä katsomista ja ne opettavat kestämaan ja tulkitsemaan niitä vaikeasti katsottavia kuvia. Pohdin tuolloin paljon eriäviä kauneuskäsityksiämme ja Lauran haluamia kuvia. Pohdin, oliko kyse vain tottumattomuudesta, olisiko syömishäiriöllä osuutta asiaan vain olinko ottanut hänestä ainoastaan huonoja kasvokuvia vai näkyikö hänen kasvoistaan jotain, mitä hän ei muille halunnut näyttää?

27.4.2010 katsomme Lauran kanssa viime kuvauskertojen kuvia. Tähän liittyy Fryrearin aiempi toteamus, että huonon itsetunnon omaavalla henkilöllä saattaa olla hyvin tarkka kuva vartalostaan eikä hän yksinkertaisesti silloin pidä siitä (Fryrear teoksessa Fryrear & Krauss 1983, 75). Lauran kriittisyyden näkee mm seuraavista kommentteista omista kuvistaan:

- "Huonot jalat, ne on liian isot
- hiukset näyttää oudoilta, en tiiä miks
- pitkät kädet
- vois olla hyvä, jos pää eri asennossa ja jalat ei ois tollee
- jos näyttää et mä oon ihan ruma ni mä meen äkkiä seuraavaan
- ihan hieno, mutta aina saa paremman
- toi on hieno, ei näy kasvoja".

Lauran kommentit omista kuvistaan olivat minusta musertavia. Kaikista kuvista löytyi jotakin huonoa. Kaikista vaikein kysymys olikin koko projektin ajan kysymys kauneuskäsityksistä. Miten saada näytetyksi toiselle samaa mitä itse näkee? En aluksi osannut ymmärtää tätä asiaa. Oli äärimmäisen vaikeaa kuvata toisen lähtökohdista ja toiveista käsin. Kuvasta pään rajaaminen pois, soti vastaan käsitystäni kauniista muotokuvasta. On paljon helpompaa kuvata itselleen kauniita asioita tai kuvia, jotka kiinnostavat itseään. On vaikeaa yrittää jokainen hetki miettiä toisen silmillä ja toisen toiveilla. Miten jätän kasvot kuvaan siten, että Laura hyväksyy ne kauniina? Uskon onnistuneeni tehtävässäni hetkittäin, mutten täydellisesti. Yritin ratkaista tämän ongelman kuvaamalla paljon ja erilaisia kuvia.

Savolainen (2008, 178) totesikin erilaisten kuvien, niin ilmeineen kuin eleineen hyväksymisen rakentavan eri elämänalueille heijastuvaa armollisuutta itseään kohtaan. Tämä ei minua kuitenkaan auttanut yhtään. Lopputuloksestani en viisastunut. En vielääkään osaa katsoa Lauran silmillä. Kuvaajana minun tuli sietää oma pettymykseni. Kuvattavani sanoi kuvan olevan huono, vaikka se omasta mielestäni oli mielettömän kaunis. Minun oli vaikeaa suodattaa hänen kriittistä katsettaan, mutta se oli jätettävä taka-alalle. Pystyin vain luottamaan Savolaisen ajatukseen, että ehkä hän joskus näkee jotain siitä, mitä minä näin.

Lauralla on menneisydessä ja nykyisessä elämässä esiintynyt ahdistusta, jota hän on purkanut itsensä satuttamisella. Nämä muistot sijaitsivat käsivarsissa ja hän oli aluksi hieman mietteissään, miltä nämä kuvassa näyttäisivät. Laura kysyi minulta haittaavatko nämä, mutta vastasi itse omaan kysymykseensä tokaisten, että hänen muistojaanhan ne ovat. Olin täsmälleen samaa mieltä. Hän sai kuvissaan näyttää sen, minkä tahtoi, ja peittää sen, mitä ei halunnut tuoda niissä esiin. Kuvaajana on hyväksyttävä asioita, joita ei välttämättä haluaisi edes nähdä tai tietää. On hätkähdyttävää nähdä nuoren paha olo ja yrittää olla kommentoimatta asiaa puoleen jos toiseen. Kuvaajan on oltava neutraali, jotta hänen silmissään uskalletaan olla omana itsenä.

Laura toivoi kuvillaan kuvaavansa omaa persoonaansa, luonnettaan ja olemustaan. Laura halusi mukaan rekvisiitaksi joitain esineitä, jotka kertovat jotakin hänen menneisyydestään. Laura valitsi albumiinsa teetettäväksi paljon kuvia, joissa oli mukana myös jokin toisenlainenkin muisto. Muistot merkitsivät hänelle paljon.

Mietin näytänkö Lauralle kuvat, joissa finnit näkyvät ja taustana on vain harmaa seinä? Tällaiset kuvat eivät imartele nuorta. Laura kuitenkin toivoi saavansa nähdä itse kaikki otetut kuvat. Päätin näyttää finnit ja harmaat taustat. Tämä opetti häntä katsomaan itseään sellaisena kuin hän on, luonnonkauniina.

Tällaisessa projektissa minkä Lauran kanssa tein, ei tarvitse välttämättä tutkia kuvaa. Kuvattavan valitseminen kuviin ei tarvitse puuttua, eikä niitä tarvitse perustella ellei hän niin halua. Tärkeämpää on oma sisäinen prosessi. En myöskään pyytänyt kuvien sanoittamista. Anoin kuvien olla, mitä ne olivat, ja Laura sai itse puhua niistä, mikäli tahtoi.

En saa tietää, kuinka olen kuvattavaani vaikuttanut tällä meidän kahdenkeskisellä projektilla. Onko hän palannut vaikeisiin kuviin, katsooko hän itseään lempeämmin ja näkeekö hän joskus myöhemmin itsensä yhtä kauniina kuin me muut hänet näemme? Pettymys, siitä kuinka tietämättömäksi jäänkään minun tulee hyväksyä.

Kysymys 5: Miksi juuri valokuva? Miksi kuvata? Mitkä seikat itse huomaan tukevan valokuvan käyttöä:

Luvussa 3 perustelen vastauksen näihin kysymyksiin. Kerrattakoon, että valokuvasta voi tarkastella pieniä asioita, yksityiskohtia ja tunnelmia. Tällaisia häivähdyksiä ei voi nähdä peilistä. Valokuva on myös mahdollisuus kertoa itsestään jotain sellaista, jota muut eivät tiedä. Valokuva myös pysäyttää hetkellä olevan ajan, liikkeen ja muut aistihavainnot. Pysähtynyt kuva pelkistää valokuvan näyttämään asiat selkeämmin ja jäsentää ne helpommin ymmärret-

täviksi. Ilmeet, eleet ja yksityiskohdat voivat olla merkityksellisiä omalle kokemusmaailmalle ja auttaa näin ymmärtämään omaa elämää. (Savolainen 2008, 161, 171, 216.) Rankanen kertoi, kuinka kuvaa katsellaan kuvana ja kuinka se on suurempaa kuin puhutut sanat. (Rankanen teoksessa Rankanen ym. 2007, 42-43)

Valokuvaprosessi rakentaa monella tavalla korjaavia kokemuksia hyväksyvästä katseesta. Kuvaprosessi korjaa lapsuudessa rakentunutta maailman kuvaa, lapsuuden peilien vääristymää, tuo lohtua ja turvaa silloin, kun elämään on sisältynyt vain vähän kannattelevia muistoja. Prosessissa vaikuttaa ensiksi valokuvaajan rohkaiseva katse, sitten tärkeiden ihmisten antama palaute kuvista. Tärkeiden ihmisten kannatteleva palaute kertoo nuorelle hänen olevan erityinen ja tärkeä. Kuvien avulla voidaan puhua myös asioista, jotka nuori nostaa kuvan avulla esiin. Kuva siis myös etäännyttää ja kipeistäkin asioista voi keskustella. (Savolainen 2008, 168-169.)

Laura vastasi tähän kertomalla siirtävänsä kuviaan myös Internetiin esille. Tämä kuulosti siltä, että hän halusi muidenkin näkevän hänen uudet hienot kuvansa. Hän oli siis ylpeä itsestään ja uskaltaa täten näyttää otoksia myös muille. Muiden mielipide on kuitenkin aina jonkinlaisessa asemassa ja läheisten on mietittävä sanojaan tarkasti.

7 PROJEKTIN TULOKSET JA KOKEMUKSET

Tutkin ja pyrin tuomaan työssäni näkyville myös ajatuksia siitä, kuinka projektia voisi tehdä toisin. Etsin seikkoja omasta projektistani, jotka olisi voinut toteuttaa toisella tavalla tai mitä olisin voinut vielä lisätä. Pohdin myös kuinka kohtaamiltani ongelmilta voidaan välttyä.

Kysymys 1: Mitä valokuvaajan tulee tietää ennen kuvauksia? Voisiko tällaista projektia suunnitella kaikille nuorille vai valikoituisiko kohde ominaisuuden perusteella:

Tällaisessa projektissa olisi helpottavaa tuntea kuvattava entuudestaan jollakin tavalla. Jos kuvauskohteen kauneuskäsityksistä on selvillä, pääsee työskentelyssä kameran takana paljon helpommalla. Tällöin tietää, millaisia kuvia kohde itse ottaisi ja millaisista kuvista hän itse on tyytyväinen, millaisista kuvista hän voisi saada eniten ja millaisilla kuvilla voitaisiin vaikuttaa kuvauskohteeseen jotenkin. Esimerkiksi tietämällä, miten kohteen itsetunto ja oma-arvostus kehittyy ja miten sitä saataisiin paremmaksi, voidaan projektista tehdä jopa täydellinen kuvattavalle itselleen.

Projektissa on otettava huomioon ikätaso ja sen tuomat rajoitteet. Näitä seikkoja tulee pohtia etukäteen ja pyrkiä tekemään toiminnasta helppoa ja mahdollisimman ymmärrettävää. On ajateltava, osaako kuvattava käyttää kuvankatseluohjelmaa ja voiko hän katsella sillä kuviaan itsenäisesti vai ohjaajan läsnä ollessa. Kuvakokojen hahmottamista tulee pohtia ja itse päätin tehdä Lauralle paperista eri kuvakokojen mallikappaleet. Näin hän sai konkreettisesti käsiinsä tuulevien kuvien koot ja pystyi mielikuvitustaan apuna käyttäen hahmottamaan lopputulosta. Valokuva-albumin ominaisuudet kannattaa keskustella kuvattavan kanssa etukäteen. Jos kuvattava ei kykene valokuvien liimaamiseen, on helpompi ja itsetuntoa nostattavampi vaihtoehto hankkia taskullinen valokuva albumi. Albumia kootessa, millä tavalla tahansa, tulee kuvattavalle kertoa, ettei mihinkään ole kiire. Albumin työstön kuuluisi olla mukavaa, eikä pakonomainen tekeminen johda positiivisiin lopputuloksiin.

Koko projektin ohjaa ainoastaan yksi työntekijä. Työntekijää ei voi vaihtaa kesken projektin, sillä silloin on suuri inflaation mahdollisuus. Saman työntekijän kanssa syntyy luottamus, eikä uuden luottamuksen rakentaminen ole nuorelle mieluisaa. Tuttuus ja tottumus auttavat nuorta myös ilmaisemaan itseään vapaammin ja rentoutumaan kuvauksissa. Se edesauttaa myös luovuutta ja hullutteluakin.

Samantyyppisiä projekteja on tehty aiemmin eri ryhmille. Niissä on ollut mukana jokin ammatillinen viitekehys, jota on käytetty joko suoraan tai osittain. Minun projektissani ei tarvita

varsinaista koulutusta tai tietoutta jostakin menetelmästä. Suotavaa olisi ymmärtää kuvauskohdetta mahdollisimman hyvin, osata nähdä sairauksien aiheuttamat riskit ja ottaa niiden ehkäisy yhdeksi prioriteetiksi sekä johtajuusmaisuuksia. Projektin vetäjällä on vastuulla nuori ja projektin häneen tekemä vaikutus. Vetäjän on osattava siis myös lopettaa projekti.

Kysymys 2: Tarvitseeko tällaisen projektin vetäjä jotakin tiettyä osaamista. Mitä pitää ottaa huomioon? Joudun tarkastelemaan tässä myös omaa osaamistani ja sen tasoa.

Toimintaperiaatteeni erosivat valokuvaajasta, koska en ohjannut enkä pyytänyt malliltani sellaisia asioita kuten asentoja tai katseita. En pyytänyt mallia hymyilemään, katsomaan tiettyyn suuntaan. En pyytänyt esittämään mitään mikä ei tullut luonnostaan. Näin mahdollistin hänen oman ajattelunsa ja herätin hänen omat toiveensa tuloksista. En tuottanut teytyjä kuvia. Myöskään kuvausvälineeni eivät olleet huippuluokkaa, enkä omista studiota. Mutta tällaisen projektin voi hyvin toteuttaa ilman hienoa teknologiaa ja ammatillista kuvausosaamista. En toiminut kuvaajana enkä kasvatuksellisessa asemassa, mikä mahdollisti salaisten ja sisäisten asioiden julkituonnin.

Valokuvaajan tulee osata käyttää laitteitaan ennen kuvauksiin ryhtymistä. Itse en ollut kaikista kamerani asetuksistani tietoinen ja studiokuvauskerran kuvista tämä näkyi. Minua harmitti kovasti, mutta en yksinkertaisesti osannut muuttaa kamerani valkotasapainoa käsin. Kameran yksityiskohtainen tuntemus auttaa kauniisiin lopputuloksiin. Tuskin olisi hankalaa kantaa kameran käyttöohjetta koko ajan mukana, jotta vastaavilta tilanteilta voitaisiin vältyä.

Valokuvausprojekti tulee aloittaa hyvällä valmistumisella. Jo ennen toiveita tulee varmistaa kuvausvälineistö ja ostaa tarvittavat laitteet/osat. Myös tietokone, jolle kuvat siirretään, täytyy ottaa tarkasteluun. Itse en ollut asiaa osannut etukäteen ajatella. Jouduimme Lauran kanssa usean kerran tietokoneen muistikapasiteetin kanssa ongelmiin. Koneessa täytyy siis olla tilaa kuville ja mahdollisuus niiden katsomiseen. Kuvattavan toiveiden selvittäminen on toinen askel. Laura kertoi, ettei halunnutkaan kutsua kuviin ystäviään. Hän sanoi tämän projektin olevan hänen juttunsa ja sen kuinka kavereita ennättää näkemään muutenkin. On mieltävä kuvissa mukanaolijat ja Lauran kuvissa käytimme myös esimerkiksi koiraa. Koiran tai muun valinnan kannattavuutta tulee arvioida. On mietittävä ketä esimerkiksi koiran mukana olo palvelee, onko se järkevää ja antoisaa. Itse voin suositella koiran mukaan ottoa, sillä meillä se kevensi tunnelmaa ja teki kuvaustilanteista aitoja. Kun kuvattavan toiveet on kirjattu ylös, kannattaa miettiä konkreettista toteuttamista. Esimerkiksi, jos kuvattava toivoo keuhkolla luonnossa kuvaamista, kannattaa varautua hyttysmyrkyyn ja kevyeen vaatetukseen. Pienet, mutta kuvauksia helpottavat tekijät unohtuvat helposti.

Aikaa tulee projektille varata paljon. Kiireellä ei saa aikaan hyviä tuloksia ja kuvauskertojen tulee olla rauhallisia ja nuoren tulee tuntea olevansa kaiken keskipiste. Aikuisella ei saa olla kiire, jotta tärkeät kokemukset ja hetket tallentuvat nuoren muistoihin. Kiireellä saa aikaan vain pahan mielen.

Valokuvausprojekti kannattaa suunnitella hyvin. Jos aihe kiinnostaa, kannattaa sen toteuttaminen nostaa työryhmässä puheeksi. Projektit tarvitsevat usein paljon tukea ja kannustusta, tällainenkin työ kaipaa työryhmän tukea onnistuakseen. Myös kaikkien työntekijöiden aito kiinnostus projektia kohtaan auttaa sen viemistä eteenpäin.

Alussa täytyy valita kuka tai ketkä nuorista soveltuisivat valokuvauksiin. Ketkä sitoutuisivat ja ketkä hyötyisivät sellaisesta eniten. Yhdelle työntekijälle suosittelen yhtä nuorta kerrallaan. Valokuvaus on hyvin intiimi, herkkä ja tärkeä hetki, nuoreen tulee pystyä keskittymään sata-prosenttisesti.

Kuvaukset kannattaa aikatauluttaa ajoissa. Näin nuorella on varma käsitys, että projekti tulee toteutumaan eikä se vain "leiju ilmassa". Yhdelle päivälle tulisi varata vain yksi kuvauskerta. Taukoa kuvausten välissä voi pitää tarvittaessa pidempäänkin. Päivittäin kuvauksia ei kannata suunnitella, sillä ne ovat hyvin paljon voimia vieviä, niin nuorelta kuin työntekijältäkin. Kuvauksissa on keskityttävä koko ajan, oltava luova, haettava uusia kuvakulmia ja molempien on uskallettava heittäytyä. Yli kuukautta en suosittele pitämään taukoa, siinä ajassa asiat ehtivät jo unohtua ja kynnyks kuvauksiin saattaa nousta.

Kerroin aiemmin, kuinka pidän ihmisten ominaispiirteistä ja kuinka yritän tallentaa näitä kuviksi. Ominaispiirteiden kuvaamiseen en aktiivisesti pyrkinyt, sillä se ei olisi ajanut Lauran mieltymyksiä vaan omiani. Kuvaajan on osattava hahmottaa omat toiveensa, halunsa, käsityksensä ja ymmärryksensä, jotta hän voi onnistua tällaisessa tehtävässä. Tiedostin omat haluni ja pystyin näin välttämään ne. Kukaan ei tiedä olisinko onnistunut tehtävässäni, jos olisin kuunnellut omaa sisintäni, antanut omien halujeni ohjata ja omien mieltymyksieni tuottaa Laurasta sellaisia kuvia, joita itse halusin hänestä ottaa.

Kysymys 3: Valokuvattaessa nousee esiin aina poseeraaminen ja kuvissa näyttäytyminen. Tarkastelen siis myös kuvattavani osaamista ja pohdin, millaisia ominaisuuksia häneltä vaaditaan, jotta positiiviseen lopputulokseen päästään:

Laura oli jo sen ikäinen, että hän oli kuvattavana joskus ollut. Hän oli paljon elämässään jo nähnyt kuvia ja osasi puhua muun muassa kuvien muokkauksesta. Lauralla oli sisäinen tunne siitä, kuinka hän kuvissaan haluaa olla. Hän ei esimerkiksi nauranut kuvissaan suu auki. Hän tiesi, miltä näyttää ja minkälaisesta ilmeestä itsellään pitää. Laura kuitenkin uskaltautui ku-

vauksissa kokeilemaan uusia ideoita. Hän heitteli kukkia, hyppi ilmaan, kiipesi puuhun, seisoi vedessä, makasi niityllä jne. Kuvausasennot ja poseeraaminen tulivat tilanteen mukaan.

Valokuvauksissa onnistuminen vaatii ainoastaan uskallusta. Usein sanotaan, ettei saa kuvata tai ettei pidä kuvattavana olemisesta. Tämän kaltainen ajattelu täytyy osata unohtaa. Kun valokuvataan, täytyy uskaltaa kokeilla. Nuorille valokuvausprojektin teettäminen onkin paras ikävaihe. Tuolloin uskalletaan ja halutaan kokeilla kaikkea uutta.

Samanlaista projektia suosittelenkin tekemään yläkouluikäisistä ylöspäin. Kun nuorella on ikää 13-vuodesta eteenpäin, osaa hän jo ilmaista itseään, irrotella ja uskaltaa. Lapset eivät vielä välttämättä osaa ilmaista itseään haluamallaan tavalla eivätkä välttämättä kykene kantamaan projektin tuomaa vastuuta. Aikuisille projektin tekeminen sopii varmasti. Aikuisiässä olisikin voimauttavaa osata rentoutua, kohdata itsensä ja päästää irti totutusta arjesta.

Kun nuori on valittu, aloitetaan aiheen kypsyttely ja kiinnostuksen herättäminen. Vähänkin varautuneempi ja uutta vierastava nuori saattaa tarvita paljon aikaa lämmitäkseen ideasta. Projektista puhuminen kannattaa aloittaa kuukausia ennen itse kuvaamista. Myös innostuneen nuoren kanssa projektista puhuminen etukäteen lisää siihen sitoutumista. Odottaminen saattaa sitouttaa nuorta projektiin enemmän.

Kuvausten suunnittelu tulee aloittaa pienistä seikoista. Millaisia kuvia nuori itsestään haluaa? Tähän kysymykseen nuoren tulisi osata vastata jollakin tavalla. Kuvien suunnittelu kannattaa aloittaa vuodenajoista, haluaako nuori kuviinsa kesän, talven, syksyn vai kevään. Sitten suunnitellaan, kuvataanko sisällä vai ulkona. Jos päädytään sisäkuvaukseen, mietitään millaisessa paikassa nuori haluaisi tulla kuvatuksi. Mitä hän haluaa kuviin jne?

Asioita, joita pitää miettiä ennen kuvaamisen alkua. Nämä kannattaa työntekijän kirjata itselleen ylös, jotta ne muistuvat kuvaushetkellä:

- Mitä kuvalla halutaan kertoa/sanoa?
- Mitä taustalla on?
- Keitä kuvissa on? Pyydetäänkö kuviin perhettä/ystäviä/lemmikkejä tms.?
- Millaisia tunnelmia kuvissa on?
- Mitä rekvisiittaa? Mistä rekvisiitta saadaan?
- Mitä kuvattavalla on päällä? Mistä nämä vaatteet saadaan?
- Miten hän laittautuu kuviin? Varataanko aikaa parturiin/kampaajalle/meikkaajalle?
- Mitä kuvattava ympäristö merkitsisi sinulle?
- Mitä ympäristö mahdollisesti viestii? Onko sillä jokin sanoma?

- Mitä kuva viestii ehkä sinusta?
- Mieti millaiseen ympäristöön kuuluisit?
- Mitä elementtejä kuvassa olisi?
- Mieti millaisena haluat että sinua kuvataan?
- Millainen on juuri sinusta otettu kuva?
- Millaisena haluat muiden näkevän sinut?
- Mitä kuvauspaikka kertoo persoonastasi? Entä menneisyydestäsi?

Jotta kuvat merkitsisivät nuorelle jotakin, on edellä mainittuja asioita mietittävä. Syventämällä aihetta ja suunnittelemalla etukäteen saadaan kuvauksista eniten hyötyä.

Kun nämä asiat on mietitty, on kuvien taustatyön aika. Etsitään nuorelle puvut, joita hän toivoo, varataan parturit ja meikkaajat. Etsitään kuvauspaikat ja muu rekvisiitta valmiiksi. Kuvauslaitteiden valintaan ja kameran salamavaloihin kannattaa ehdottomasti kiinnittää huomiota. Ilman salamaa ei voi kuvata juuri muualla kuin kirkkaassa auringonpaisteessa. Suora salamavalo vääristää värejä ja tekee kuvista epäaitoja. Laitteistoon kannattaa panostaa, jotta hyvin suunnitellut kuvat eivät epäonnistuisi kameroiden takia. Ilman hyvää kameraa ei välttämättä saada yhtään onnistuneita kuvia.

Valmiiden kuvien katsomista voi harkita kahdella tavalla, joko kuvausten välissä, jolloin kohde totuttautuu omakuvaansa, tai kuvausten päätyttyä. Kuvausten päätyttyä kuvamateriaalia on yleensä niin paljon, että nuori saa tätä kautta totuttautua omakuvaansa suurissa määrin. Kuvia katsottaessa kuvausten välissä rytmittää se projektia sopivasti. Kuvia odotetaan nähtäväksi yleensä myös hyvin toiveikkaina, niiden katseleminen on mieluisaa. Samalla nuori tottuu katsomaan itseään, näkemään olemustaan ja asentojaan kuvissaan. Hän pystyy näin myös korjaamaan epämieluisina näkemiään seikkoja tulevissa kuvissa. Katsottaessa kuvia aina kuvauskerran jälkeen, oppii myös kuvaaja, millaisista kuvista nuori pitää. Näin hänelle saadaan otettua mahdollisimman tyydyttäviä kuvia, joista olla ylpeä. Kerralla kaikki kuvat näytettäessä, nuori turtuu omakuvan katseluun. Kuvien selaamiseen saattaa kulua aikaa useita tunteja eikä kaikkia kuvia voi välttämättä katsoa yhtenä päivänä. Suuren kuvamateriaalin selaaminen on hyvin turruttavaa.

Hyvät ja mieluisat kuvat tulee kirjata talteen, jotta ne voidaan teetättää paperikuviksi. Työntekijän tulee olla kuvien katselussa läsnä, sillä omakuvien reflektointi ja niiden nostattamat ajatukset, tunteet ja mielikuvat halutaan usein jakaa toisen ihmisen kanssa. Työntekijä voi toimia tukena, kehujana, itsetunnon nostattajana, kirjurina ja keskustelun ohjaajana. Tämä voi tuntua työntekijästä turhalta, mutta hänen läsnäolonsa merkitsee nuorelle paljon. Kohde saa arvostuksen tunnetta, jos hänen kuvistaan ollaan aidosti kiinnostuneita ja niitä yhdessä halutaan katsoa. Kuvien katsomisen salliminen on myös luottamuksen osoitus. "Entäs jos siellä

on vain kauheita kuvia minusta”? Niiden näyttäminen voi tuntua nuoresta epämieluisalta ja huonojen kuvien näyttäminen on paljon vaikeampaa kuin hyvien.

Kun kuvia liimataan albumiin, voi niihin kirjoittaa myös kuvatekstejä muistoksi itselleen. Näin tapahtumat ja senhetkiset ajatukset säilyvät. Valmiiksi tehtyä valokuva-albumia on arvokasta esitellä rakkaimmille ihmisille ja saada heiltä positiivista palautetta itsestään. Rakkaimpien kauneimmat sanat painuvat muistoihimme. Kun kuvat on liimattu albumiin, säilyvät ne jopa nuoren loppuelämän hänellä mukanaan. Ne ovat arvokkaita muistoja omasta itsestä, menneisyydestä ja senhetkisestä elämästä. Valokuva-albumia suosittelen näyttämään läheisille ihmisille, jotka osaavat sanoa siitä positiivisia asioita.

Valokuva-albumi voidaan hankkia työntekijälle ja nuorelle sopivassa kohdassa. Työntekijä voi halutessaan odottaa ja katsoa kuinka kuvaukset alkavat, sitoutuuko nuori jatkuun ja hankkia albumi vasta tämän jälkeen. Valokuva-albumin hankinnassa nuoren tulisi olla itse mukana, jotta hän saa mieleisensä.

Nuoren kanssa kannattaa keskustella haluaako hän koristella valokuva albumiaan jollakin tavalla. Mikäli hän toivoo koristelua, työntekijän kanssa pistäydytään yhdessä askartelukaupassa tarvikkeita hankkimassa.

Projektissamme Laura koristeli valokuva-albuminsa haluamallaan tavalla. Tätäkin kannattaa etukäteen pohtia kuvattavan kanssa. Kuvattava, joka ei ole askarrellut paljon, voi oppia taas uuden taidon ja tätä kautta käydä kuviaan yhä uudelleen läpi. Albumin ollessa valmis uskon Lauran huomanneen sen olevan myös muille suurta iloa tuottava. Lauran läheisille uskon sen olevan yhtä arvokas kuin Lauralle itselleenkin. Siksi tällainen projekti voi olla tärkeä ja avartava kokemus toteuttaa kaikille lastensuojelulaitoksissa eläville lapsille. Ketään ei tulisi jättää ulkopuolelle. Etukäteen ei voida tietää saavutettavia tuloksia.

Projektimme sai luonnollisen lopun. Loppua, kuten alkuakin täytyy pohtia etukäteen ja käydä sitä kuvattavan kanssa yhdessä läpi. Mikäli ei käy kuten meillä, että kuvattava itse toivoo kuvauksien loppumista, tulee lopetus päättää jo etukäteen. Näin välttyään suurilta pettymyksiltä ja projekti pysyy tiiviinä pakettina. Laura sanoi omien kuviensa alkavan toistaa itseään ja otettuja kuvia oli hänen mielestään tarpeeksi. Olimme alun perin suunnitelleet vielä yhtä kuvauskertaa, mutta se jäi näin luonnollisesti pois.

Tunsin itseni toisinaan huonoksi opettajaksi ja huonosti valmistautuneeksi. Minua harmitti suuresti tietokoneen kanssa käymämme taistelut, jotka olisin saattanut välttää huolellisella valmistautumisella. Kuvakokoja selittäessäni tunsin olevani huono sanallisena opettajana. Kuvien teettäminen ei myöskään onnistunut suunnittelemani tavalla eikä kuvien lopputulos

ollut toivotun mukainen. Tunsin olevani osaamaton useana kertana projektimme aikana. On ymmärrettävää, että esteitä matkan varrella tulee varmasti. Kuvattavan kyvyt ratkaista ja kestää näitä ongelmia ovat suuressa asemassa. Minun kohdallani Lauran kyvyt ylittivät toisiinsa omani ja hän osasi suhtautua asioihin positiivisesti.

Tällainen projekti olisi ollut huomattavasti haastavampi filmikameroiden aikana, jollei jopa mahdollon. Valokuvauksen suosion kasvaessa kuluttajien on mahdollista nykypäivänä ostaa ammattimaisia laitteita pienellä rahapanostuksella. Taskukameroiden kehitys on ollut viime vuosina huimaa. Pieneen, kompaktiin kameraan on saatu samat määrät megapikseleitä kuin järjestelmäkameroissa. Niiden ominaisuudet ovat kehittyneet automaattisiksi ja kamera säätelee itse ominaisuuksiaan, jotta lopputuloksesta tulee hyvä. Niiden hinnat ovat alhaalla ja ne ovat kannattavampi sijoitus pienryhmäkodille kuin järjestelmäkamera laitteineen. Raha ei voi tänä päivänä olla ratkaisevassa asemassa tällaisen projektin toteutuksessa.

Projektini esimerkkiä voi soveltaa hyvin muihin ryhmäkoteihin, pienryhmäkoteihin, perhekoteihin ja sijaiskoteihin. On otettava kuvattavan ominaisuudet tarkastelun alle ja päätettävä, kykeneekö nuori sitoutumaan projektiin ja pystyykö hän luottamaan kuvaajaansa. Muut ominaisuudet, kuten sairaudet tulee huomioida ja niiden vaikutuksista puhua nuoren kanssa.

Kiinnostavia jatkotutkimusaiheita voisi olla valokuvauksen vaikutus muun muassa narsismiin, anorexiaan, väkivaltaiseen käytökseen jne. Tutkimusaiheita valokuvauksen käytön ympärillä on lukemattomasti. Projektia voisi jatkaa työskentelemällä otettujen kuvien kanssa. Kuvia pystyisi muokkaamaan kuvankäsittelyohjelmilla vaikka satumaailmaksi ja koota valmiita kuvia apuna käyttäen satukirjan, jonka päähenkilönä seikkailisi kuvattava henkilö.

Projektini tulokset auttavat esimerkiksi lastensuojelun kentällä toimivia ihmisiä rakentamaan nuorien kanssa jotakin yhteistä projektia. Projektin kautta voi saavuttaa hyviä tuloksia, jotka tavallisessa arjessa jäisivät saavuttamatta. Muun muassa luottamuksen rakentamiseen ja tutustumiseen projekti toimisi hyvin. Pienryhmäkodin ennakkoluulottomalla esimerkillä voidaan muut pienryhmäkodit saada innostumaan ja tiivistämään työskentelyään sijoitettujen nuorien kanssa. Pelkkä viikon retki yhdessä muiden lasten kanssa ei anna näkyväksi ja kohdatuksi tulemisen tunteita. Nuorelle täytyy olla omaa aikaa luotettavan aikuisen kanssa. Identiteettiä rakennetaan nuoruusvuosina ja oikeanlainen kohdentaminen positiivisiin seikkoihin voi tukea tätä kasvua. Lastenkodeissa ei nuori saa koskaan liikaa huomiota. Kahdenkeskisen projektin yhtenä päätavoitteena voikin olla huomion antaminen ja arvostuksen näyttäminen. Kun lapset voivat hyvin ja itsenäistyvät nuoret paremmin, voittaa yhteiskunta.

LÄHTEET

- Abresch, P. 2002. "Imagine" - Das Projekt ist beendet, die Idee lebt weiter. Viitattu 29.1.2011. <http://www.gtz.de/de/themen/uebergreifende-themen/jugend/12949.htm>.
- Aalto, M. 2000. Ryppäästä ryhmäksi, turvallisen ryhmän rakentaminen. Hausjärvi: Tammer-Paino oy
- Cumming, L. 2010. A face to the world on self-portraits. London: HarperCollinsPublishers
- Fryrear, J. 1983. Photographic Self-Confrontation as Therapy. Teoksessa Fryrear, J., Krauss, D. 1983. Phototherapy in mental health. Springfield: Charles C. Thomas publisher, 71-92.
- Fryrear, J. & Krauss, D. 1983. Phototherapy Introduction and Overview. Teoksessa Fryrear, J., Krauss, D. 1983. Phototherapy in mental health. Springfield: Charles C. Thomas publisher, 3-23.
- Gaily, S. & Valtanen, J. 2009. Katso minut kauniiksi- voimauttava valokuva toimintaterapeutin työvälineenä Tyttöjen Talolla. Metropolia ammattikorkeakoulu. Toimintaterapian koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 29.3.2010. <https://publications.theseus.fi/browse-author-items?author=Gaily%2C+Shadia>.
- Glad, L. Hintikka, K & Jokiranta, T. 2009. Kuka minä olen? Valokuvaus ja sadutus esikoululaisten minäkäsityksen vahvistajan. Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 29.3.2010. <https://publications.theseus.fi/browse-author-items?author=Glad%2C+Linda>.
- Harju, V. 2009. Lapsi linssin takana - valokuvaus lastensuojelun työvälineenä. Teoksessa Halkola, U., Mannermaa, L., Koffert, T. & Koulu, L. 2009. Valokuvan terapeuttinen voima. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 228-237.
- Halkola, U. 2009. Mitä valokuvaterapia on? Teoksessa Halkola, U., Mannermaa, L., Koffert, T. & Koulu, L. 2009. Valokuvan terapeuttinen voima. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 13-21.
- Hentinen, H. 2007. Virittäytyminen taidetyöskentelyyn. Teoksessa Rankanen, M., Hentinen, H. & Mantere, M-H. 2007. Taideterapian perusteet. Hämeenlinna: Duodecim, 105- 111.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusyhtiö Tammi
- Hänninen, S. 2009. Voimaantumisen tarinat subjektiivisuuden vahvistajana. Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Aikuiskasvatus 29 (2009) : 1. Helsinki : Kansanvalistusseura, 4-13. Viitattu 31.3.2010. <https://oa.doria.fi/handle/10024/58636>.
- Keltikangas-Järvinen, L. 1994. Hyvä itsetunto. Porvoo:WSOY
- Kovalainen, P. 2006. Pitää olla sensuelli ja voimakas, tuntevakin! Havainnoja mainonnan tyttö- ja naiskuvasta. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viestintä. Opinnäytetyö. Viitattu 29.3.2010. <https://publications.theseus.fi/handle/10024/10587>.
- Kuusela, A-M. 2009. "VÄHÄN KUIN ENKELIT OIS HUKASSA" -valokuva sosiaalisen vahvistamisen välineenä Tyttöjen olohuone -projektissa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 29.3.2010. <https://publications.theseus.fi/browse-author-items?author=Kuusela%2C+Anna-Maija>.
- Krauss, D. 1983. Reality, Photography and Psychotherapy. Teoksessa Fryrear, J., Krauss, D. 1983. Phototherapy in mental health. Springfield: Charles C. Thomas publisher, 41-56.

Liebmann, M. 1992. Mielen kuvia, taideterapia käytännön hoitotyössä. Kuopio: Kustannusosa-
keyhtiö Puijo

Lääninhallitus. Länsi-Suomen lääninhallitus. Sosiaali- ja terveystieteiden osasto. Sosiaalihuollon tulos-
ryhmä. Työryhmä. 23.5.2008. Ohjeita yksityisen lastensuojelulaitoksen
perustamiseen. Tampere. Viitattu 22.2.2010.
[http://www.laanhallitus.fi/lh/lansi/sto/home.nsf/files/0E2AE28C22631D2EC22574C6001EA0AB/\\$file/Ohjeita%20yksityisen%20lastensuojelulaitoksen.pdf](http://www.laanhallitus.fi/lh/lansi/sto/home.nsf/files/0E2AE28C22631D2EC22574C6001EA0AB/$file/Ohjeita%20yksityisen%20lastensuojelulaitoksen.pdf).

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Nuorten netti. Mielenterveys. Syömishäiriöt. Syömishäiriöi-
den oireet. Viitattu 11.12.2010.
http://www.mll.fi/nuortennetti/mielenterveys/syomishairiot/syomishairioiden_oireet/.

Manninen, L. 2008. Pinkkipossujen unohtumaton kuvauskesä. Nuorten akatemia -lehti. 1/08.
Tulostettu 28.11.2010.
[http://www.nuortenakatemia.fi/service.cntum?serviceType=serviceDocumentSection&docum
entId=26960&forceDownload=true](http://www.nuortenakatemia.fi/service.cntum?serviceType=serviceDocumentSection&documentId=26960&forceDownload=true).

Mantere, M-H., 1991. Mielen kuvat. Helsinki: VAPK-Kustannus.

Michelsson, M. 2009. Voimauttavaa valokuvausta Kolkatassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 29.3.2010.
<https://publications.theseus.fi/browse-author-items?author=Michelsson%2C+Minna>.

Mäkiranta, Mari. 2008. Kerrotut kuvat. Omaelämäkerralliset valokuvat yksilön, yhteisön ja
kulttuurin kohtaamispaikkoina. Tampere: Juvenes Print

Narsistien uhrit. Narsismi. Viitattu 24.1.2011. <http://www.narsistienuhrit.info/narsismi.html>.

Parkkonen, S. 2009. Jippu: Lastenkoti oli hyvä paikka. Me Naiset. 03.09.2009. Tulostettu
28.11.2010. [http://www.menaiset.fi/artikkelit/ihmiset/art954-Jippu--Lastenkoti-oli-hyva-
paikka.html](http://www.menaiset.fi/artikkelit/ihmiset/art954-Jippu--Lastenkoti-oli-hyva-paikka.html).

Piirto, H. 2008. Ryhmätoiminnan vaikutukset pitkäaikaistyöttömien psykososiaaliseen toimin-
takykyyn keskusteluryhmässä ja harrastustyöpajassa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosia-
li- ja terveystieteiden osasto. Opinnäytetyö. Viitattu 29.3.2010.
https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/36165/jamk_1203591653_4.pdf?sequence=1

Poliklinikka. Suuri suomalainen lääkärikirja. Terveystieto A-Ö. Psykiatria. Anorexia nervosa.
Lääkärikirja. Julkaistu 14.08.2006
Päivitetty 02.12.2008. Viitattu 2.4.2010.
<http://www.poliklinikka.fi/?id=1925096&page=9025925>.

Rankanen, M. 2007. Taideterapiassa vaikuttavia ydinprosesseja. Teoksessa Rankanen, M.,
Hentinen, H. & Mantere, M-H. 2007. Taideterapian perusteet. Hämeenlinna: Duodecim, 35-
50.

Rautio, P. 2006. Historiallista johdattelua minä- ja identiteettitutkimukseen. Teoksessa Rau-
tio, P. & Saastamoinen, M. (toim.) Minuus ja identiteetti. Tampere: Tampereen Yliopistopaino
Oy- Juvenes Print, 11-22.

Reinikainen, S. 2009. Nuorisokodista maailmalle : Kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja
aikuisiässä selviytymisestä. Viitattu 29.1.2011. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/19844>.

Rose, A. Ahdistus menee pois, mutta se vie aikaa. Etelä-Suomen sanomat. 28.9.2010.

- Saastamoinen, M. 2006. Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina. Teoksessa Rautio, P. & Saastamoinen, M. (toim.) 2006. Minuus ja identiteetti. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy- Juvenes Print, 170-180.
- Savolainen, M. 2008. Maailman ihanin tyttö. Helsinki: Blink Entertainment
- Savolainen, M. 2009. Voimauttava valokuva. Teoksessa Halkola, U., Mannermaa, L., Koffert, T. & Koulu, L. 2009. Valokuvan terapeuttinen voima. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 210-227.
- Sohlo, E. 2009. Osallistava valokuvaprojekti Asemansseudulla. Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 29.3.2010.
<https://publications.theseus.fi/browse-author-items?author=Sohlo%2C+Ella>.
- Sosiaaliportti. 2008. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessi. Sijaishuolto. Sijaishuollon muodot. Lastensuojelulaitokset. Viitattu 15.4.2010. <http://www.sosiaaliportti.fi/Page/13b733cb-468c-4d2d-bd3e-1d921e572cd2.aspx>.
- Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Lastenpsykiatriyhdistyksen asettama työryhmä. Käypä hoito. 2009. Lasten ja nuorten syömishäiriöt. Viitattu 22.9.2010.
<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/naytaartikkeli/tunnus/hoi33030>.
- Syömishäiriöliitto-Syli ry. Tietoa syömishäiriöistä. Viitattu 13.3.2010.
<http://www.syomishairioliitto.fi/syomishairiot/>.
- Voimauttava valokuvaus. Maailman ihanin tyttö valokuvaprojekti. Viitattu 23.2.2011.
<http://www.voimauttavavalokuva.net/etusivu.htm>
- Vuorinen, R. 1997. Minän synty ja kehitys. Porvoo: WSOY
- Välilä, S. 2009. Voimanainen: Voimauttava valokuva -menetelmän soveltaminen naispuolisille mielenterveyskuntoutujille. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 29.3.2010. <https://publications.theseus.fi/browse-author-items?author=V%C3%A4lil%C3%A4%2C+Satu>.
- Weiser, J. 1999. PhotoTherapy Techniques. Vancouver: PhotoTherapy Centre Press.

TAULUKKO

<u>Taulukko 1. Valokuvauksen käyttömuodot. (Halkola teoksessa Halkola ym. 2009, 15-16.)</u>	
.....	32

KUVAT

Kuva 1: Vuokratut asusteet.....	43
Kuva 2: Kuva, jonka muokkasin kuvankäsittelyohjelmalla. Näytin kuvan Lauralle ja pyrin saamaan häntä katsomaan itseään objektiivisemmin.	44
Kuva 3: Eräs kuva, jossa Laura esiintyy yhdessä Jerry-koiran kanssa.....	45
Kuva 4: Jerry kuvan etualalla, Lauran neulevyö suussa. Kuva on rajattu suuremmasta kuvasta, jossa Laura esiintyy taka-alalla.	45
Kuva 5: Laura heittäytyi kuvauksiin tosissaan eikä häntä haitannut kylmyys, märkyys eikä uteliaat silmäparitkaan. Hän kieri lumessa ja toteutti muutoinkin itseään vapautuneesti.....	46
Kuva 6: Totuttelua omakuviin. Tässä teetetyt kuvat ovat käytössä ja Laura lajittelee niitä.....	47
Kuva 7: Eräs kuva, jonka värejä muokkasin näyttääkseni Lauralle, mitä kaikkea voin kuville tehdä.	47
Kuva 8: Katselimme yhdessä viime kuvauskerran kuvat läpi kannettavalta tietokoneeltani. Kuvassa mukana audiotallennin, jolla tallensin kaiken puheen.	49
Kuva 9: Otin itselleni joitain otoksia, joissa Lauran kasvot eivät näy. Tämä on yksi niistä.	49
Kuva 10: Kuvan taka-alalla näkyy pieni koski osuus ja vanhan myllyn rakennusta.	51
Kuva 11: Kuva, jossa Lauralla päällään hänelle lainaamani kaunis puku.....	51
Kuva 12: Kuvassa Laura juuri heilauttanut päätään, jolloin ääriiviivat sekoittuvat.	52
Kuva 13: Kukilla keksimmekin paljon erilaisia otoksia. Viimeisimpiin kuviin otimme ainoastaan ruusun terälehtiä.	53
Kuva 14: Laura hätistelee jaloissaan pyörivää hyttysparvea.	54
Kuva 15: Ihmisten silmien edessä.	56
Kuva 16: Keskellä koskea.	56
Kuva 17: Hyppää ilmaan.	56
Kuva 18: Korkealla puussa.	57
Kuva 19: Hangessa sylissä henkilökohtainen esine.	57
Kuva 20: Bändinsä esiintymiskuvan taustalle Laura liimasi kuviopaperin, jossa oli muun muassa nuotteja ja nuottiavaimia.	58
Kuva 21: Laura liimasi kuviaan albumiin sekä koristeli albumin sivuja.....	60
Kuva 22: Albumin sivut on tehty värisävyjen mukaan. Sävyt sointuvat toisiinsa ja musta paperi korostaa kuvien mustaa pusakkaa.	61
Kuva 23: Sinettien tekoa dvd-levyjen kirjekuoriin.	62
Kuva 24: Valokuva-albumi on valmiina todella paksu. Kuvasta rajattu Lauran kasvot pois.	63
Kuva 25: Valmis valokuva-albumi 16.9.2010.	63

LIITTEET

Kirje Lauralle	85
Kirje pienryhmäkodin johtajalle	86
Tehtävä Lauralle	88

Kirje Lauralle

Moi [REDACTED]

Jotta siis päästäisiin taas kuvaamaan ja katselemaan kuvia tarkemmin, toivoisi sinulta omaa ajattelua.

Tämä valokuvaus projekti on sinua varten ja sinun juttusi. Haluankin, että mietit nyt ihan rauhassa tätä projektia. Olemme päässeet nyt hyvään alkuun, joten tästä on hyvä hieman syventää.

Toivon että mietit:

Missä haluat että sinua kuvataan?

Mitä kuvattava ympäristö merkitsisi sinulle?

Mitä ympäristö mahdollisesti viestii? Onko sillä jokin sanoma?

Mitä se viestii ehkä sinusta?

Mieti millaiseen ympäristöön kuuluisit?

Mitä elementtejä kuvassa olisi? esim. vettä, pilviä, aurinkoa, kerrostaloja, kaneja jne. jne.

Mieti millaisena haluat että sinua kuvataan?

Kampaus? Meikki?

Millainen on juuri sinusta otettu kuva?

Mitä haluaisit kuvallasi sanoa muille?

Millaisena haluat muiden näkevän sinut?

Millainen tunnelma kuvassa olisi?

Mikä vuoden aika kuvassa olisi, jos voisit valita?

Mitä kuvauspaikka kertoo persoonastasi? Entä menneisyydestäsi?

Mieti myös rekvisiitta valmiiksi. Mitä haluat, että kuvassa on lisäksi? Mitä sinulla on päälläsi?

Toivon, että mietit kuvauspaikkoja ainakin kolme. Kun teidät mitä haluaisit, mutta et tiedä missä sellainen paikka olisi, niin yritän auttaa parhaani mukaan. Kysellään sitten vaikka muillakin apua.

Meikkauksessa voin auttaa, jos tahdot tai voimme kääntyä ammattilaisten puoleen. Samoin kampaussessakin. Itse kyllä olen todella huono hiusten laittaja. Mutta onhan kampaajia sitäkin varten.

Pukuja, asuja yms. autan mielelläni kanssasi etsimään. Kunhan olet suunnitellut mitä haluaisit. Toteutuksessa olen apuna.

Voit kerätä ajatuksiasi paperille, niin katsotaan niitä yhdessä. Muista, että voit haluta melkein mitä vaan...

Tässä vielä kuvia viime kerrasta. En valikoinut kuvia mitenkään, teetin sinulle siis katsottavaksi vain pienen osan otoksia. Katsotaan kaikki sitten läpi kun tapaamme.

Laita minulle viestiä, soita tai ilmoita jotenkin itsestäsi, kun olet miettinyt valmiiksi jotakin. Vaikka vain yhden kuvauspaikan tai asian.

Jep! Nähdään pian.

Terkuin

Your Personal photographer Jenni

Kirje pienryhmäkodin johtajalle

Hei [REDACTED]

En löydä kalenterista hyvää aikaa tulla juttelemaan opinnäytteestäni kanssasi, joten kirjoitan sinulle kirjeen.

Eli [REDACTED] toimii opinnäytteeni tutkimuskohteena. [REDACTED] tutkin tapaustutkimuksena ja aion tehdä valokuvaamisen käytöstä pienryhmäkodissa työskentely mallin. Valokuvauksen ja kuvien tuoton lisäksi, tallennan nauhurilla meidän keskusteluita. Lisäksi havainnoin ja tarkkailen [REDACTED] eri tilanteissa ja muuten hänen oloaan sekä käyttäytymistään. Näiden tallenteiden, havainnointien ja haastatteluiden avulla luon mallia, kuinka pienryhmäkodeissa valokuvausta voitaisiin käyttää. Ohjaava opettajani on niin innoissaan työstäni, että haluaisi minun tekevän ihan opuksen, jota työyhteisöt voisivat käyttää sellaisenaan. Opuksen kohtalosta en ole vielä päättänyt, mutta teen sellaisen, jos tämä mallin tuottaminen onnistuu niin hyvin.

[REDACTED] lle teetan tai teemme yhdessä valokuva albumin hänen onnistuneista kuvistaan. [REDACTED] saa tämän itselleen. Minulla on tekijän oikeudet kuviin, mutta käytän ottamistamme kuvista julkisuudessa vain sellaisia, joissa [REDACTED] n kasvoja ei tunnista tai kuvia, joissa hän ei ole ollenkaan. Näistä kuvista keskustelen [REDACTED] n kanssa sitten siinä vaiheessa enemmän ja pyrin saamaan [REDACTED] n hyväksynnän näiden tunnistamattomien kuvien käyttöön. Jotainhan minulla täytyy olla näyttää.

Opinnäytteeni teorian painotus selkiytyy siinä vaiheessa kun kuvaukset ovat ohi. Silloin vasta voin sanoa, mitä asioita minun tulee opinnäytteessäni käsitellä. Sellaisia teoria pohjia olen alustavasti suunnitellut, kuin voimauttava valokuvaus, valokuvattavana oleminen, identiteetti, minuus ja subjektius. Kaikki muu, mitä oppariini tulee, määräytyy sen mukaan mitä asioita kuvauksissa nousee esiin.

Olen teettänyt [REDACTED] lle joitain kuvia nähtäväkseen aina kuvaus kertojemme jälkeen. Tämä siitä syystä, että katsomalla omia kuviaan rupeaa omakuvaansa tottumaan, eikä kohta omien kuvien katsominen tunnu haastavalta tai vaivaannuttavalta. Totuttaminen auttaa näkemään itseään ehkä myös lempeämmin.

Tällä hetkellä [REDACTED] on tehtävänäni miettiä itse mitä hän haluaa. Näin voin saada hänestä juuri hänen näköisiä kuvia. [REDACTED] lle kirjoitin kirjeen, jossa pyysin häntä miettimään kolme kuvauspaikkaa tai ympäristöä missä hän haluaisi tulla kuvatuksi. Lupasin auttaa parhaani mukaan, jos [REDACTED] ei itse löydä tietyn tyylistä paikkaa. Tietenkin autan ja toivon, että te työyhteisönäkin voisitte [REDACTED] auttaa. Sitten kun [REDACTED] tietää millaisessa paikassa hän haluaa tulla kuvatuksi, [REDACTED] n tulee miettiä mitä hän haluaa laittaa päällensä. Olen sopinut koulun kanssa, että mikäli [REDACTED] haluaa mahtavuutta tai jotain todella hienoa, voimme matkustaa Järvenpään kaupungin teatterille pukuja katsomaan. Lahden kaupungin teatterilta voisi myös saada vuokrattua puvun. Mutta pukuja mietimme vasta kun [REDACTED] osaa itse sanoa mitä haluaa. [REDACTED] joutuu myös itse miettimään rekvisiittaa. Olisiko [REDACTED] mahdollista käydä kampaajalla tai meikattava, mikäli hän haluaa?

Tämä on [REDACTED] varten ja [REDACTED] kuvat, joten kukaan muu ei voi sanoa mitä kuvissa tulee olla. Uskon tämän ahdistavan [REDACTED] ehkä aluksi, mutta minä ainakin olen tukemassa häntä parhaani mukaan.

Toivoisin, että voisitte puhua [REDACTED] kanssa siitä millaisia kuvia hän haluaa ja hieman herätellä omaan ajatteluun enemmän. Toivoisin tietenkin, että jos tiedätte hyvän kuvauspaikan, niin jakaisitte tietoanne minulle ja [REDACTED] lle. Itselläni kuvauspaikat ovat melkoisen vähissä. Mikäli [REDACTED] haluaa studio kuvia, niin sitten on mietittävä kuvauksia esimerkiksi minun kotonani ja räivattava yksi huone kalusteista.

No ehkä tässä olivat tärkeimmät. Toivottavasti sait jotain tolkkua tästä. Vastaaan kyllä puhelimeen, joten minulle saa soittaa milloin vain. Kerron mielelläni lisää.

Keväisin terkuin

Jenni Könönen

 personal photographer

Tehtävä Lauralle

- Mistä kolmesta asiasta kuvassa pidän?
- Mikä on selkein asia, jonka kuvasta näkee?
- Kerro kolme asiaa, joita ulkopuolinen ei tietäisi sinusta kuvien perusteella.
- Nimeä kolme tarvetta, jotka kuvalla on.
- Mitä kuvasta puuttuu?
- Millä tavalla kuva ei sovi jokapäiväiseen elämääsi?
- Mitä kuva sanoisi sinulle, jos voisi?
- Millainen luonteesi on kuvan perusteella?
- Millaisia ominaisuuksia asentosi henkii?
- Jos olisit kuvan henkilön terapeutti, mitä haluaisit kertoa kuvassa olevalle?
- Onko kuvalla jokin viesti?
- Mitä muuttaisit kuvassa?

1